

A

PRAGMATICA SANCTIO

KELETKEZÉSÉNEK TÖRTÉNETE.

A PRAGMATICA SANCTIO S 1848-^{IK} TÖRVÉNYEKKEK, ÉS AZ 1865-^{IK} DECEMBERHÓ 14-^{IK} MEGNYITOTT PESTI ORSZÁGGYÜLÉSRE MEGJELENT FŐPAPOK, ZÁSZLÓSOK, ORSZÁGNAGYOK S KÉPVISELŐK TELJES NÉVSORÁVAL S ORSZÁGGYÜLÉSI LAKÁSUKKAL EGYÜTT.

ÖSSZEÁLLITÁ
IMRIK JÓZSEF.

Ára 1 frt. o. é.

SZERZŐ TULAJDONA.

PEST, 1866.
NYOMATOTT S KAPHATÓ KHÓR ÉS WEIN NYOMDÁJÁBAN,
DOBOTTYA-UTCZA 14. SZ. A.

ELŐSZÓ.

Szerzőt nem más, mint egyenesen Ő cs. s apostoli kir. Felségének az 1865-iki decemberhó 14-én megnyitott országgyűlés alkalmával tartott legmagasb trónbeszéde indítá arra : hogy jelen munkát világ elé bocsássa. Ugyanis:

Ő cs. s apostoli kir. Felsége legmagasb trónbeszédében — a kiegyenlítés fontos kérdésében — a Pragmatica Sanctiót választá közös kiinduló pontul, mint a mely kétoldalu szerződésalakjában midőn egyrészről a felséges uralkodóház nőági örökösödését, s az egész birodalom feloszthatatlan együttlmaradását s közös védelmét kikötötte, ugyanakkor a magyar koronaországainak is integritását, és Magyarország független közjogi önkormányzatát örök időkre biztosította. Ez alaptörvény s illetőleg kétoldalu szerződés keletkezésének rövid történelmét tehát czélszerűnek találtam éppen a mostani országgyűlés alatt közretenni; valamint az 1848-ki törvényeket is megismertetni, hogy a közönség láthassa, és megítélhesse, ha valjon ezek megfelelnek-e a pragmatica sanctionak, s avval kiegyeztethetők-e? A tényeket részrehajlatlanul igyekezvén előterjeszteni, az ítéletet az olvasó közönségre bizza a

Szerző.

A „Pragmatica Sanctio” Keletkezése.

Sokan a leányag trónörökösödési jogát Magyarországon már az árpádi ház uralkodása alatt vitatják; de sikertelenül.

Mert valamint erre sem törvényt, sem Péter trónrajutásán kívül, mely csupán idegen és külföldi pártok ármánykodásának eredménye volt, több esetet sem mutathatnak fel: úgy fel sem is tehetjük, hogy egy oly hazcias nemzet mint a magyar volt, mely királyában is inkább első hadvezérét tisztelte, a kormányt gyenge női kezekre bízta volna.

Sőt még a szabad királyválasztási időszakban is annyira idegenkedék a magyar nemzet a női uralkodástól, hogy midőn Máriát, I. Lajosnak, s Erzsébetet Zsigmondnak leányát trónra lépteté, egyazersmind férjeiket is megkoronáztatta és Zsigmondot a gyermektelen Mária halála után szintén továbbra is törvényes királynak elismerte, mi meg nem történhetnék oly országban, mint Nagybrittania példája kétség kívül bizonyítja, melyben a leányág világos trónörökösödési joggal bír.

De, hogy a leányág Magyarországon egészen 1723-ig, vagyis a pragmática sanctio törvényes elfogadásáig, soha törvényes örökösödési joggal nem birt, erre előttem legnagyobb erősségnek látszik az, miszerint még a győzedelmes és hatalmas I. Lipót császárnak a ki-

rálynak is csak férfi maradékaira terjesztetett ki az örökösödési jog, ámbár közönségesen tudjuk, hogy már jóval előbb I. Ferdinand 1543-ki magán végrendeletében, s ehhez csatolt 1747-iki mellékletében (codicillus) a férfiág magvaszakadása esetére a leányág örökösödését még Magyar- és Csehországokra nézve is kiterjesztette.

E miatt többen, s jelestül Schwartzner az austriai ház trónralépésével, az örökösödési jogra nézve új időszakot kezd, de véleményem szerint helytelenül, mivel ebben törvényileg I. Lipótig csakugyan semmi változás nem történt.

Igaz ugyan, hogy az 1547-iki 5-ik törvényczikkben következő szavak olvashatók: „Nam cum sese Ordines et Status Regni non solum Majestati suae, sed etiam suorum haereditum imperio et potestati in omne tempus subdiderint, stb.“: de e szavakból az austriai ház trónralépésének nem tulajdoníthatni új trónörökösödési korszakot, mert ily forma kitételek már előbbi királyok decretumaiban is olvashatók; például I. Mária 1389-ki decretuma előszavában, az 1439-ki 12-ik törvényczikkben, továbbá V. László 1454-ki decretumában.

De a III. Friggyessel és I. Miksával kötött egyezkedésekből is, bármily elmésen vitassanak azok Wiedeman által, következtetni semmit nem lehet, mert ily forma szerződéseket az ország rendei mindig törvényteleneknek tartottak.

Ezekből világos, hogy a magyar nemzet szabad királyválasztási joga egész az 1687-iki 2-ik törvényczikk hozataláig, melyben a trónörökösödés a felséges austriai uralkodóház férfi ágának az elsőszülöttségi sor szerint örök időkre átadatott, sértetlenül fenállott.

És ejoghoz őseink oly makacsul ragaszkodtak, hogy midőn 1563-ban és így 16 évvel az idézett 1547-ki törvényezikk után I. Ferdinand fiát, Miksát sept. 8-án Pozsonyban megkoronáztatni akará, a Rendek az időelőtti koronázás által választási jogukat korlátoztatni gondolván, nyughatatlankodtak, és csak azzal engeszteltettek ki, hogy a székes-szentegyházban régi szokás szerint a nádor által előbb felszólítottak: „akarjátok, kívánjátok s parancsoljátok-e, hogy Miksa királylyá koronáztassék?” mire a felelet: „akarjuk, kívánjuk s parancsoljuk” következén, a koronázás 2331 diszesen öltözött magyar lovag jelenlétében csakugyan megtörtént.

Hogy e szokásos felszólítás I. Lipót után következő királyaink megkoronázása alkalmával egészen elmaradt, az 1687-iki 2-ik törvényezikkből természetesen következett.

Mintán tehát Magyarországon a női trónörökösdésre nézve világos törvény soha nem létezett; sőt az 1687-ki 2-ik törvényezikk a felséges austriai uralkodóház örökösödési jogát csupán a férfiágra szorítván, s ez által félremagyarázhatlanul a nőiágot az örökösödségből kizárván: nem csudálkozhatunk rajta, hogy III. Károly, kinek fia nem volt, s a mellék férfiág is kihalt, nagy aggodalommal tekintett azon lehetőség-re, miszerint a hatalmas austriai ház eddigi birtoka halála után egészen feldaraboltatik, ha csak a trónörökösdés a leányágra is kiterjesztve nem lesz.

Ennélfogva III. Károly még koronázása előtt, de még uralkodásának első éveiben is főszéljával tűzte ki, és semmi áldozatot nem kimélt, hogy a nőiágnak örökösödése mind a külföldi hatalmak által elismertessék,

mind az uralkodása alatti álló, különféle országok és tartományok által törvényileg elfogadtassék.

I. Lipót, midőn magát elhatározta, hogy a II. Károly halálával megörül, s a két ág közti szerződések erejénél fogva őt illető spanyol trónbamasodszülöttét Károly főherceget ülteti be, 1703-ki dec. 2-kán két szerződést kötött József és Károly fiaival.

Ezek egyike szerint elvégeztetett, hogy a spanyol korona másodszülött fiáé, Károlyé, s annak fimaradékaie legyen, a többi országok és tartományok pedig elsőszülött fiát Józsefet s fiörökösait illessék. A második szerződés arról szólott, hogyha a két testvér valamelyikének fiága kihalna, annak birtokait a másik fiutódai örököljék; azon esetben pedig, ha mindkettőjük fiágának magva szakadna, az örökösödés az elsőszülöttség rende szerint a nőágra szálljon.

I. József fiörökösök nélkül halt el; testvérének III. Károlynak, bár még 1708-ban nősült, mindeddig nem volt gyermeke; s ezért a nőági örökösödés már többször hozatott szóba. Az udvar ezt már azon értekezletek alkalmával is több ízben megpendítette, melyek 1710 óta a közönséges béke felett folytak Hollandiában. És mióta Károly egymaga maradt még életben az ausztriai uralkodóház *) fiágából, eddigi magzatlan-

*) A mostani habsburgi-ausztriai-lotharingiai császári királyt nemzetség Ethikótól Allemania és Elszasz hercegeétől vesszifeszármazását. Esztőlantjajallevő két uralkodó ágának, melyeket Albert és Ethikó fiai felső és alsó Elszaszban alapítanak. Azon ág, melyet Albert alapita később még habsburgi gróf ezmet is vett fel, s 1278-ban a megrongált német birodalomnak Habsburgi Rudolf személyében jeles császárt ajándékoza. Ettől kapták Albert és Rudolf fiai az ausztriai német tartományokat hűbérbe, melyek így a habsburgi uralkodóházra ruhástattván, ennek kormányva alatt Mária Therezíáig meg-

sága aggályt élesztett vala az udvarban, s azért Károly a nőág örökösödését a monarchia népei közt is minél előbb szőnyegre kívánta hozatni.

Az austriai házi országai közt Horvátország volt a legelső, mely az udvar kívánságára hajolt; s a nőág örökösödését még előbb elfogadta mielőtt a tulajdonképeni „pragmatica sanctio” okmány elkészült.

Ugyanis III. Károly, nejét Erzsébetet Spanyolországban hagyván, innen szeptember végén indult meg 1711-ben; s miután Frankfurtban német császárrá választatott, s december 22-én mint VI. Károly császár megkoronáztatott, 1712 elején érkezé meg Bécsbe.

A császár alig érkezék meg Bécsbe, már Magyarország Rendjeit is országgyűlésre hívta meg, hogy azon magát mint magyar király III. Károly név alatt megkoronáztassa. És midőn Pálffy János-bán Horvátországban, a magyar országgyűlést megelőzőleg, az erre küldendő követek megválasztása végett, 1712-ki mártius közepén, szokás szerint tartományi gyűlést hívott össze, gr. Eszterházy Imre zágrábi püspök indítványt tett a Rendei előtt, miszerint a horvát nemzet, mely az osztrákházból származott királyai iránt mindig példás hűséggel viseltetett, ezek férfiága kihaltának esetére ismerné el a leányág örökösödését is az országban.

„Ez, ugymond, már a magyaroknak és cseheknek is szándokában levén, utóbb a horvátok által is teljesítendő lézen: ne hagynák tehát elűttetni magukat az elsőség dicsőségétől.”

maradtak. E fejedelemné mint elsőszülöttje a kihalt habsburg-austriai férfiágnak, Ferencz lotharingiai herczeggel való egybekelése által az Ethikótól származott másik ágat egy uralkodóházban ismét egyesítette.

A horvátok erre minden nehézség nélkül elfogadták az indítványt, csak azt kötve ki feltételül, hogy országukban mindig ugyanazon személyre szálljon az örökösödés, ki Austriának, Stajerországnak, Karinthia- és Krajnaországoknak leendő fejedelme.

Mi indíthatta a horvátokat ily különös feltételre, holott Horvátország örök időkre a magyar koronával realis kapcsolatban áll, s a magyar király a horvát királytól el sem választható: ezt a következő körülmények legjobban felvilágosítják.

Már a gyenge II. Lajos király tehetetlen lévén arra, hogy Horvát- és Dalmátországot a törökök gyakori megtámadásai ellen megvéddesse: ezeket még életében sógorának a következő magyar királynak I. Ferdinandnak oltalmára bízta, miért is Zeng-, Klissa-, Krupa-, Likka-, Jaiczavárákat néki átengedvén, ezekbe I. Ferdinand német pénzzel német őrseregeket rendelt, s ezekkel a Zápolya elleni háborújában is a Kaproncza körül fekvő várakat elfoglalva tartotta.

Később az ausztriai házra esvén a közös királyi trón, minthogy a törökök hatalma növekedtével magát Németországot is, s legközelebb Belső-Austriát nagy veszély fenyegette: ez okból Rudolf császár és király a belső-ausztriai státusok kérésére a Belső-Austria és Törökbirodalom közt fekvő horvát vidékek megőrzését 1575-ben Károly belső-ausztriai főhercegre bízta: „a horvát és vündus végvidékek örökös generalatusi” czime alatt. És a magyar Rendeek ebbe beleegyezvén, csupán azt kérték (1578: 15. t. czikk.), hogy a főherceg a horvátországi bánnal mindig egyetértésben legyen.

E végvidékek fentartására Rudolf már a német

birodalombeli státusok által ajánlott török háborúi segédpénzből 140,000 forintot évenként átengedett; de mivel ezen pénzek nem elegendők valának, s nem is bizonyosok: e miatt Károly főherczeg Stájer-, Karinthia-, Krajnaországok, s Görz herczegi grófság, egy szóval az összes Belső-Austria Rendjeit országgyűlésre Mura melletti Bruck városába meghívta, s itt készült aztán azon nevezetes szerződés, mely „Brucki Libellus“ név alatt ismeretes, s melynek erejénél fogva a fenemlített tartományok a horvát végvidékek oltalmazására s fentartására évenként 548,205 forintot rendeltek oly formán, hogy e summának fele a vindus (a tulajdonképeni slavoniai), s fele a horvát végvidékre fordittassék; az első felét Stajerország, a második felét a többi tartományok fizetvén. És ezen summát Belső-Austria egy századig rendesen fizette; miglen Mária Therézia ez adózási kötelezettséget a közadóhoz kapcsolván, a végvidékeket a kincstár pénztárához utasítá.

A mondottak eléggé megmagyarázzák, hogy Horvátország a leányág örökösödésének elfogadása alkalmával miért igyekezett sorsát Belső-Austriához kapcsolni; valamint az is természetes, hogy ez ország gr. Essterházy Imre indítványát minden ellenzés nélkül elfogadá.

Ellenben az 1712-ki magyar országgyűlésen nem ment ily kedvezően a dolog. A kedélyek ez iránti hangulatának kikémlelése végett az udvar ugyan a magyar országgyűlés előleges tanácskozásai közben is, melyek a hitlevélnek éppen a királyi örökösödésről s a nemzet királyválasztási jogának feléledéséről szóló pontja felett folynak vala, szóba hozatta a leányági örökösö-

dést. De a Rendeek többsége korszerűtlennek és hivhetetlennek tartotta a kérdést, miért is Károly máj. 18-án Pozsonyba érkezvén, minden ilyféle kísérleteket maga megtiltott, s az egész leányági örökösödési kérdését annál később volt későbbre halasztani, mivel a leányági örökösödésnek Magyarországon még Angolország is ellene nyilatkozott az utrechti congressuson. Sőt Károly a Rendeek kívánatában megengedett, miszerint oly törvény alkottassék, hogy a férfiak kihaltával, miként az, az általa kiadott koronázási hitlevélben is kijelentették, a szabad királyválasztási jog a nemzetre ismét visszaszálljon.

Károly azonban tervével e miatt nem hagyott fel, csak kedvezőbb időkre halasztotta.

Egy héttel az utrechti békekötés után, 1713-ki ápril 19-én Bécsben egy nagy tanácsot tart vala, melyben 24 titkos tanácsos, köztök néhány magyar főúr is volt jelen. Felolvastatván ezek előtt elődeinek örökösödési szabályait, különösen azon, már fentebb említett szerződést, melyet Spanyolországba távozta előtt, 1703. december 2-án ő maga kötött volt boldogult atyjával II. Lipóttal, és bátyjával I. Józseffel, kijelenté nekik, hogy ő e szerződés értelmében oly módon szabályozza az örökösödési rendet, miszerint, ha Isten őt finagzattal megáldaná, az s annak maradékai elsőszülöttségi sorban örököljék a maga halála-után nemzetsége birtokait, hozzátevé, hogy azok felosztatlanul együtt maradjanak. Ha fia nem lenne, vagy annak fiágom magvaszakadna, akkor a maga leányaira, s azok maradékaira szálljon az örökösödés. Ezek hiában testvére az elhunyt I. József leánygyermekére s azok magzataira kerüljön a sor. Ha végre mind az ő, mind József

zsef. ágai kihalnának, akkoron a maga nővéreit I. Lipót leányait s következőleg a fejedelmi ház, minden egyéb nő ágait illesse az örökösödés, feltéve mindig az egész birtok feloszthatatlanságát s az elsőszülöttségi rendet.

E nyilatkozatát aztán Károly jegyzőkönyvbe iratván, felszólítá tanácsosait, hogy ezen rendelkezését érvényesíteni ők is minden módon igyekezzenek.

Ezen örökösödési szabályzatnak, mely aztán „Sanctio Pragmatica“ nevezettel jelöltetett, mind birodalma egyes országaiban, mind a külhatalmaknál elismertetése s érvényesítése lőn utóbb egyike Károly legbuzgóbb törekvéseinek egész hátralevő életében.

Hogy az 1712-ki magyar országgyűlésen az austriai uralkodóház leányági örökösödése még a tulajdonképeni *pragmatica sanctio* elkészülte előtt oly kitartó ellenzésre talált: ennek főleg 4 oka s illetőleg akadályja volt:

1-eször. II. Rákóczy Ferencz még a szathmári békekötés után is reménylé, hogy az erdélyi fejedelemséget s Magyarország egy részének birtokát a külvárosok diplomatiái segédelmével megnyerendi; sőt III. Károlynak figyermeke nem is lévén, az 1687. 2-ik törvényczikk folytatában nem volt épen lehetetlenség, hogy Károly halála után Magyarország törvényes királyi trónjába is betülhet. Ezért II. Rákóczy Ferencznek még mindig erős pártja volt az országban, s mivel e párt reményét a *pragmatica sanctio* elfogadása egészen megsemmisítette volna: ez okból természetes, hogy nyilván vagy titokban ennek határozott ellenzője vala,

2-eször. A protestansok a szathmári békekötés után is elégületlenek voltak; mert hár ebben kimondatott

hogy a protestans vallás Magyarországon a bevett vallások közé tartozik; de a békekötés megerősítése felülről mindig késett, ben az országban pedig volt egy hatalmas párt, mely e békekötést be sem akará a törvénykönyvbe iktatni, vagy ha azt nem akadályozhatná, megcsonkítva törekedett ezt tenni. Mindezen sérelmek megorvoslását a két felekezetű evangélikusok nem igen reménylették III. Károlytól, ki csak most tért vissza Spanyolországból, mely a türelmetlenség példányképének s az inquisitio hazájának tartatott.

3-szor. A magyar nemzetnek egy igen nevezetes része, mely a magyar királyi koronát az austriai uralkodóházra azért ruházta át, mert hitte, hogy Németország segedelmével a törököt képes leend az országból egészen kiszorítani, reményében sok tekintetből csalatkozott, mert már az austriai háznak trónrajutásától csaknem két század folyt le, s mégsem tisztult meg az ország egészen a töröktől, sőt ennek egy nevezetes részét a Bánságot folyvást birta, ennek fővárosában Temesváron roppant erős várat és ezerekre menő őrsereget tartott, úgyhogy csak egy kis kedvező alkalom kellett arra, miszerint a török az egész országot újra elborítsa. Ehhez járult még azon sajnos körülmény, hogy az austriai főkormányférfiak gyakran megkísérlék Magyarország beolvasztását; s nem hagytak fel azon reménynyel, hogy valamint sikerült nekik Csehországot a fejrhegyi ütközet után megpuhítani, úgy Magyarország sem fog sokáig ellenállhatni. E német párt csehszövényei tehát legtöbbet tettek arra, hogy 1812-ben az austriai ház leányági örökösödése még a loyális érzelmű magyaroknál is ellenzésre talált.

4-azer. Végre a királpártiak tökéletes bizalommal viseltettek ugyan a felséges uralkodóházhoz, de ennek leányágára mégsem akarták eddig az örökösödést kiterjeszteni, míg III. Károly őket nyíltan és törvénnyel nem biztosítja, hogy a leányági örökösödésből, és a birodalom feloszthatatlanságából és együttmaradásából sohasem fognak oly következtetések levonatni, melyek Magyarország függetlenségére, önkormányzatára s eddigi alkotmányára károsak és veszélyesek lehetnének.

Az előszámlált okok és akadályok voltak tehát a *pragmatica sanctio* utjában. Ismerte ezeket maga III. Károly is, s a szerencse annyira kedvezett neki, hogy ezek néhány év múlva egyenként vagy egészen vagy részben elhárítatván, 1722-ben mind a követek háza mind a mágánok táblája ellenvetés nélkül elfogadta a leányágörökösödést, mit 1712-ben még ellenzett, annyira, hogy az 1715-ki törvény 4-ik törvénycikk is csak az 1687. 2-ik törvénycikket vagyis a fiág örökösödését erősítette meg s így még az 1712-ki horvát tartományi gyűlés végzését is, mely már a leányágörökösödését elfogadta, megsemmisítette.

Miképen hártattak el az említett akadályok, lássuk egyenként, és pedig először is II. Rákóczy Ferencz ügyét.

Rákóczy Ferencz, ki Franciaországban talált menedéket, saját magán tapasztalhatta, hogy a ki külvárosok pártolására számít, az fővárosra épít, mert ezek saját céljaik elérésére örmest felhasználnak ugyan minden eszközt, az ígéretekben sem fővárosykednek, de ha egyszer céljaikat elérték, a szegény emigránsokat is kifacsart citromként ellökik maguktól.

Azon háborúban, melyet Franciaország Austria ellen folytatott, Rákóczy Ferenczet igen jól felhasználta, s ezért nem titok, hogy midőn Rákóczy ügynöke Klement Mihály az Utrechti béke időzö diplomatiái köröknek Magyarország és a fejedelem előnyére egy emlékiratot benyújtott, Polignac cardinál s francziás békebiztos határozott parancsot vett királyától, mely szerint kötelességévé tétetett Rákóczy ügyét a congressuson támogatni. Ez időben még Anglia, Hollandia és az északi protestans német fejedelmek is sok rokonszenvet mutattak Rákóczy irányában.

De csak hamar minden megváltozott. Sinzendorff a congressuson levő austriai biztos azt ígérte a hollandiaiaknak, kiket Magyarország tekintetében csak a vallás ügye érdekelt vala, hogy a császár teljesen kielégitendi a magyar protestansokat, ha ők a hollandiaiak és angolok, viszont Rákóczy ügyét elejtik. Rákóczy hiába igyekezett a különválásztást megakadályozni, mert az angol, porosz és hollandi békebiztosok máriapórában (1712) elvégezték, hogy a magyar protestansok ügyét, miután azt a congressuson tárgyalni nem lehet, külön fogják ajánlani a császárnak, különösen azt követelendők tőle, hogy az 1647-ki állapotba helyezze vissza a vallási viszonyokat.

Majd a franczia hangulatában történt változás, mert a rastadti béke Franciaország és Austria közt megkötöttén 1714-ben márcz. 6-án, Villars, franczia békebiztos és tábornagy alkudozás közben Rákóczy ügyéről is tett ugyan némi említést, de miután ezt Eugen, III. Károly biztosa egyszerűen mellőzni kívánta, a franczia felhatalmazotts is megszűnt azt szorgalmazni. Sőt később XIV. Lajos halálával a kormány az orléans

herczeg mint regens kezeibe jutván, ez megváltoztatta a francia hagyományos politikát, s ellenségeskedés helyett inkább az austriai ház barátságát kereste. Az ilyképen (elhagyatott Rákóczyt aztán a spanyol udvar fogta föl. Ez ajánlá őt a török portának, mint leghasználhatóbb egyéniséget austria ellen, a minthogy Rákóczy csakugyan el is ment Konstantinápolyba, de már akkor a passaroviczi békekötést megelőzőleg az alkudozások megkezdődvén, Rákóczy újra ármányok labdája lett. Elhanyagoltatása a francziától, kinek egykoron oly nagy hasznára volt felkelése által, annál inkább fájta neki, minthogy e miatt a török előtt is mindinkább csökkenni látá a maga tekintélyét, minek kétségtelen jele volt egyebek közt az is, hogy díját megkisebbitették, naponként 60 tallért rendelve udvartartására.

Szóval II. Rákóczy Ferencz osillaga külföldön évről évre lejjebb szállván, ben a hazában is régi pártja oszlófélben volt, s már 1722-ben a pragmatica sanctióra semmi nyomást nem gyakorolhatott.

De a vallásügyében is kedvező fordulat állott be. III. Károly illetőleg az austriai uralkodóház részére.

Ugyanis azon jóegyetértés és kölcsönös türelem, mely még II. Rákóczy Ferencz háborúja alatt a katolikus és protestans rendek közt fennállott, a szatmári békekötés után egészen bomlásnak indult. Egy hatalmas reactionárius párt mind a kormányzésekénél, mind a hatóságoknál, sőt még az 1712+1715-ki s 1722—1723-ki országgyűléseken is oda vitte a dolgot, hogy immár a protestansok egyedüli védője csak a királyi udvar volt, csak hogy ennek ismételt jó szándéku rendeleteit is az ellenpárt ügyesen kitudá játszani.

Ez okból a protestánsok nem ellenezték többé, sőt öhajtották az austriai ház uralkodását leányágra is ki-terjeszteni. III. Károly pedig mintegy elismeréstül Pálffy Miklós nádornak (1722. nov. 1-én) egy kir. leíratban meghagyta, hogy a protestánsok panaszai még ezen az országgyűlésen orvosoltassanak, de a kath. többség ezután is minden módon mellőzni kívánta a vallástűgy felvételét. Innen III. Károly kénytelen volt 1723. jun. 12-én, tehát kevéssel az országgyűlés befejezése előtt a vármegyékhez egy rendeletet bocsátani, melyben kedvetlenségét fejezi ki a miatt, hogy daczára a hazai törvényeknek, s daczára saját rendeleteinek, melyekben meghagyta volt, hogy míg a vallási bizettmány munkálataira határozatát ki nem adja, a vallási viszonyokban minden a régi törvényes állapotban maradjon — némelyek mégis a közbékét és nyugalmat a protestánsok háborgatása által zavarni meg nem szűnnek. Szigorúan meghagyja tehát a vármegyéknek, hogy a megsértett protestánsoknak a választmány munkálataira kiadandó határozataig is elégtételt adjanak; elvett templomaik visszaadassanak; az elűzött jobbágyok káraik megtérítése mellett visszahelyeztessenek; válásukra ellenkező szertartásokra ne kényszerítettessenek stb. stb. Ki e rendelet ellen vét, bármely felekezethez tartozik, mint közbékeháborító s a királyi rendeletek megvetője, a törvényes büntetésben fog elmarasztaltatni.

De III. Károlynak nemcsak szelid és törvényes érzelme, hanem Eugen herczegnnek a török ellenfolytatott szerencsés hadjáratai is sokat tettek arra, hogy a nemzet közvéleménye megváltozzék, s hogy az uralkodóház leányági örökösödését is a többi austriai tar-

tományoktól való elválhatatlanságát maga óhajtja. E fényes hadjáratok nemcsak magából anya Magyarországból egészen kiszoríták a törököt, hanem még a magyar korona hajdani tartományaiból is szép darabot visszafoglaltak.

Igy Eugen herczeg először is 1716. aug. 5-kén Pétervárad mellett tette tönkre a török nagyvezér seregét 160 ágyut, ugyanannyi zászlót s öt lófarkot vevén el tőle. Ezt követte october 16-kán Temesvár első rangu erősségnek visszafoglalása, minek eredménye vala az, hogy vele az egész Bánság 164 évig tartott uralma alól a töröknek, végképen megszabadult. Majd 1717. aug. 16-kán Belgrád alatt verte meg Eugen a 200,000 főnyi török sereget. A zsákmány tömérdek vala.

Egyebek közt mintegy 200 ágyu, 50 zászló, 9 lófark, 3000 mindenfélével terhelt szekér, s a marhának oly nagy sokasága találtatott a táborban, hogy egy forintért 3 tevét is lehetett venni. A roppant török tábor veresége annyira lehangolta a belgrádi várőrséget; hogy már következő napon kitűzték a fehér zászlót, s két tiszteket küldtek táborunkba a feladási szerződvény megkötésére. Aug. 22-kén Belgrádban nem létezett többé török. A török háborút, mely ily szerencsével folytatattott, a passaroviczi békekötés szakította félbe, mely 1718. jul. 21-kén kötöttet meg. A békeokmány főpontjai szerint a két birodalom határait az Olt vize, a Duna, a Timok, kis Morava, a Drina, Száva és Unna folyamok képezték; melynél fogva Oláhország öt kerülete, Szerb- és Bosnyák ország északi részével III. Károly birtokához kapcsoltatott, mi által a magyar nemzetnek régi óhajtása, ha nem mindenben teljesült is, de nagy részben ennek elég lón téve.

A *pragmatica sanctio* elfogadásának útjában álló akadályok egymásután szerencsésen elenyészvén, még csak az volt hátra, hogy a magyar nemzet felvilágosíttassék, s illetőleg megnyugtassék az iránt, hogy a *pragmatica sanctio* elfogadása s a felséges uralkodóhoz birtokainak elválaszthatatlansága és együttmaradása által semmi változás nem történend a magyar közjogban, a több százados ősi alkotmányban, s általában a magyar koroná függetlenségében.

Ily megnyugtatóra és felvilágosításra kedvező alkalmat adtak az 1720. óta Pozsonyban és Pesten tartott különféle országos bizottmányok, melyekben mind az úri, mind a nemzeti rendből nagyszámú előkelő hazafiak vettek részt. E bizottmányok legjobb alkalmat szolgáltatottak az udvarnak e tárgyban kipuhatolni s illetőleg megnyerni a közvéleményt. „Ezen országos commissióknak méltóságos elnökei, *condelegatus* és *condeputatus* méltóságos úri és nemesi főrendjei majd a színről állottak a nemes országnak, — mond azoknak egy tagja gróf Károlyi Sándor önéletrajzában; — ahhoz járult a méltóságos palatinusnak ottan való székelése... Még minekelőtte a diéta megindult volna, kezdett együtt is másutt is hirtégettetni a felséges austria háznak magvaszakadtával következő leányág successiója; mely iránt is kinek kinek mi legyen véleménye a felséges udvar alkalmasint beszédte.

Igy írt Károlyi Sándor; de legtöbbet tettek e tárgyban gróf Csáky Imre bíbornok és kalocsai érsek, ki több országos bizottmányoknak elnöke vala, s a felső magyarországi főurakat személyesen meglátogatta; továbbá Szluha Ferencz nádori titkár, ki hivatalból az ország minden részein működött, meggyő-

ről megyére járva, ékeesszállása és tápintatos eljárása által ismét a közép birtokos nemességet nyerte meg; miért is később királyi személynökké mozdíttatott elő, majd bárói rangra emeltetvén egyuttal a Nógrád megyében fekvő Salgói uradalommal ajándékoztatott meg.

Ily módon az ut minden oldalról ki levén egyengetve, III. Károly 1722-ben május 1-én kelt királyi meghívó leveleiben június 20-kára Pozsonyba országgyűlést hívott össze.

„Miután az 1715-ki országgyűlésen alkotott 14-ik törvényczikk által rendeltetett, hogy minden harmadik évben országgyűlés tartassék“ — mond a királyi meghívó levél — „eddigelé is kívántuk volna ugyan e törvényes végzésnek eleget tenni, ha abban a keletről és nyugatról támadt háborúk nem akadályoznak vala. Most azonban békésebb s alkalmasabb idő tűnván fel, ezen örökös országunk a nekünk kiváltképen kedves Magyarország s a közügy iránti atyai gondoskodásunknál fogva — nehogy tudniillik, ezen, a török iga alatt hosszan nyugott s az alól mind a magunk, mind a boldog emlékezetti elődeinknek Isten segélyétől támogatott dicsőséges fegyvere által szerencsésen megssabadított, sőt határaiban szélesebbre is terjesztett országunk a jövődő időkben bármi zavarokba s veszélybe ne essék, hanem inkább maguknak a hű Karok- és Rendeknek a mi legkegyelmesebb szándékainkban való meggyezése s azok támogatása által minden akár külre, akár belmozgalmak ellen üdvös orvoslát találtsassék s rendeltessék és országgyűlésileg is oly intézkedések tétessenek, hogy az Istentől nekünk s feléges házunknak alávetett több biörökös országaink s tartományainkkal való szom-

szédi s barátságos egyetértés és egység által, a köznyugalom és állandó zavartalan béke mindenesetekre tartósan megalapíttassék; s e szerint az országlakosok megmaradásáról, fentartásáról, pártoltságáról és védelméről a lehető legjobb módon gondoskodva legyen: említett Magyarországunk és kapcsolt részei valamennyi Karainak és Rendeinek a folyó évi jun. 20-kára sz. k. Pozsony városunkba községes gyűlést vagyis diétát hirdetni, és azon Isten segélyével személyesen is jelenlenni, határoztuk.“

E királyi meghívólevél annyiban méltó figyelemre, a *pragmatica sanctio* történelmében, hogy az aláhuzott sorokban azon egyesülést emeli ki különösebben, melyet az udvar a nőági örökösödés s a monarchia feloszthatlanságának megalapítása által a magyar birodalom s a német cseh örökös tartományok közt létrehozni óhajt vala.

III. Károly úgy akarta, hogy miután szándékáról a nemzet mind magán úton, mind a királyi meghívó levelek által is eléggé értesítve van, az alkotandó törvény kezdeményezése magától az országgyűléstől eredjen.

Mihelyt az ország Rendei június utolsó felében összegyűltek, az udvarnak e végre megbízott ügynökei mind magánúton, mind előleges gyűlekezetekben még az országgyűlés formaszerű megnyitása előtt megkezdték az izgatást a végre, hogy a nemzet önszántából, még a királyi előadások meghallgatása előtt fogadja el a nőági örökösödést, s az ahhoz kapcsolt pontokat.

Gróf Csáky Imre bibornok és kalocsai érsek egyenkint látogatá meg mindazon felső magyarorszá-

gi urakat s követeket, kiket az országos bizottmányok alkalmával — mivel azokban részt nem vettek — megnyerni alkalma hiányzott. Ellenzésre a kérdés lényegét illetőleg, úgy látszik, seholsem vagy igen keveseknél talált. Ha mi ellenvetés támadt is némelyek részéről, az csak arra vonatkozott, hogy az alkotmány a női örökösödés mellett is biztosítva maradjon.

A Rendekeképen előkészítve, megnyugtatta, s megnyerve levén, a tárgy jun. 27-én az alsó táblán nyilvánosan szőnyegre hozatott. Szluha Ferencz nádori ítélőmester nagyhatású szónoklatában fejtegeté a nőági örökösödés törvényes megállapításának szükségét a monarchiára, hasznát s előnyeit különösen Magyarországra nézve. Megemlíté aztán azon aggodalmakat is, melyeknek tekintetéből ezt Magyarorszáiban ellenezni lehetne, s ez aggodalmakat igyekezett sorban eloszlatni.

Erre minden ellenzés nélkül: „éljen a felséges austriai ház! éljen a leányági örökösödés!” felkiáltások közt, a törvényjavaslat ugymint Szluha előadja, azonnal elfogadtatott.

Ezalatt a kérdés a Főrendek által is hasonló módon oldatván meg, mind a két tábla közös ülésben egyesült, s a végzés az összes törvényhozó testület által megerősítettén, 60 tagból álló küldöttség nevezettett, mely azt Bécsben a királynak tudtára vigye, s őt az országgyűlésre meghívja. A küldöttség nagy fénynyel, jobbára hatos fogatu hintókban hajtattott be a bécsi lakosság kíváncsi tömegei közt a császári várakba. A király főtisztviselőitől, minisztereitől környezve fogadta az országos küldötteget, melynek tolmácsa és szóvivője Csáky Imre bibornok vala.

Pár nap mulva Károly személyesen megjelent Posonyban, s az országgyűlést forma szerint megnyitván, a királyi előadásokban ajánlá a Rendeeknek, hogy az örökösködési határozatot törvényformában terjeszszék elébe.

Igy keletkezett az 1723-ki 1-ső, 2-ik és 3-ik törvénczikk, melyek az austriai uralkodóház leányági örökösködéset egyrésztől, másrésztől az ország függetlenségét, eddigi alkotmányát és törvényeit biztosítják a szerint, hogy Magyarország kapcsolt részeivel szabad ország, s kormányzatának egész törvényes alakzatára nézve független, azaz semmi más országtól avagy néptől nem függő, hanem tulajdon önállással és alkotmánynyal bíró : s így a maga törvényesen megkoronázott királya s utódai által saját törvényei és törvényes szokásai szerint nem pedig más tartományok formájára — mint azt már az 1715. 3. t. cz. is rendeli — kormányzandó s igazgatandó.

De lássuk egész terjedelmökben az 1723. 1-ső 2-ik és 3-ik t. czikkeket :

I. Czikk.

Magyarország s a hozzá kapcsolt részek Karai s Rendei ő Szentsége cs. és kir. Felségének, szabadságaik és előjogaik atyai és legkegyelmesebb megerősítéseért ; és ő Legszenstegesebb Személyének a Rendei körébe érkezteért legforróbb háláljakat jelentik ki.

Ő Legszenstegesebb cs. és kir. Felségének a jelenlevő országgyűlésen szívesen, és sokkal nagyobb számmal mint talán valaha, összegyűlt országos Karok és Rendei atyai és legkegyelmesebb hajlandóságát, s azok megmaradására, Magyarország s annak kapcsolt Részei Állományának öregbedésére, s annak minden eshetőségre, külső Erő ellen is, a szomszéd örökös Országok- és Tartományokkal állapítandó Unióra s a hazabéli nyugalom fentartására irányzott gondját

és szorgalmát, azon Legszentségesebb cs. és kir. Felségének az Ország és hozzá kapcsolt Részek Karaihoz és Rendeihez legkegyelmesebben bocsátott királyi leveléből, és legközelebb tett előadásokból; alázatos és jobbagyi Hűségök buzgóságával, és állandó hevével legalázatosabban megértvén; ezen irányokban legkegyelmesebben tanusított atyai indulata és kegyei különös fogadásáért, és hogy ellent nem állván a legszűlyosabb, a Római szent Birodalmat s Europa nyugalmaét illető gondjai és munkái, hűséges Karai közzé jöni, s őket, legmagasb s előttök a legnagyobb mértékben tisztelt személyében, atyailag vigasztalni; s először is és mindenek előtt a hűséges Karok és Rendek előleg az iránt benyujtott legalázatosb Folyamodásuk nélkül, tisztán Irántok táplált atyai indulatból, Örökös Magyarországra s a hozzákapcsolt Részek, Országok és Tartományok összes Karainak és Rendeinek, minden, ugy Hitleveleken alapuló, mint más egyéb valamennyi, eddig engedett és alkotott, s a jelen országgyűlésen és jövendőben is, országgyűléseileg alkotandó Jogaik, Szabadságaik, Kiváltságaik, Mentességeik, Törvényes Szokásaik, Előjogaik és Törvényeik megtartását ajánlani; s azokat, s azok közül mindeniket egyenként megerősíteni méltóztatott volna; a legalázatosabb, s mennyire tőlök telik, legnagyobb hálájokat mutatják be Ő Legszentségesebb cs. kir. Felségének, s azért is;

1. §. Hogy Legfelségesebb Austriai Háza Nő Ivdékát is, Annak, és az Attól leszármazók magvaszakadtáig, Magyarország Királyi Koronája, s az ezen Szent Koronához tartozó Részek, Királyságok és Tartományok Örökösévé az Ország és kapcsolt Részek Összes Karai és Rendei szabad szavazatával kikiáltottat, s azon Karok és Rendeknek Ő Legszentségesebb cs. és kir. Felségéhez, Bécsbe menesztett, ünnepélyes Küldöttsége által meghívottat;

2. §. És ez ajánlást, oly kegyesen és kegyelmesen, és hálás indulattal elfogadni; s hűséges Karai és Rendei kegyeletos, és üdvösséges kívánataihoz nemcsak hozzájárulni méltóztaték.

3. §. Hanem Magyarország Szent Koronája területén, s azához kapcsolt Részek, Országok- és Tartományokban is olyatén Trónrendet, a férfinemű Elsőszülöttség során, az ő Legsz.

cs. és kir. Felsége többi Németországon belől és kívül fekvő, örökös Országai és Tartományaiiban Általa már rendezett, megállapított, kihirdetett, és elfogadott mód szerint, elválaszthatatlanul, s a fokok hasonlósága mellett azon egy Vonal Férfiivadékának Előjoga lévén, intéztetni, megtartatni, és megőriztetni kívána ;

4. §. Ugy hogy azon Nő, vagy Annak férfi Örököse, ki a Felséges Austriai Ház, mondott Országai és Tartományainak. a Felséges Austriai Házban bevett s említett Elsőszülöttség módja szerint. Örököse : ugyanazon Trónrend szerint, ezen s a jövőendő esetekben, Örökösödési Joggal, a Magyarország s hozzá csatolt, szinte eloszthatatlanoknak értendő Részek, Országok és Tartományok csalhatatlan Királyául tartassék és koronáztassék.

II. Czikk.

Az ő Szents. cs. és kir. Felsége Nőnemű Felséges Austriai Háza, Királyi, Örökös, folytonos Trónrendéről. Magyarország Szent Koronája területén s a hozzá a régi időktől fogva csatolt Tartományokban.

Ámbátor Magyarország s a hozzákapcsolt Részek hí Kairai és Rendei, tekintve ő Legsz. cs. és kir. Felsége élénk és virágzó, s legjobb állapotu Korát, Erőit és Egészségét ; s az Isteni Áldásban bizva, Őt, hí Rendeinek e végre a legjobb Isten szármolyánál mondott, és megszűnés nélkül mondandó imáira is, Nagy és Dicső férfi Utódokkal bőven megáldandónak s magukat a hí Országos Rendeiket elfogyhatatlan Férfi Örökösei sorával megvigasztalándóknak, bizodalmasan hiszik ;

1. §. De minekutána jól tudják azt is, hogy Királyok és Fejedelmek szinte más emberek halandó sorsának vagynak alávetve : tehát az Ő Legsz. cs. és kir. Felsége Elődeinek, néhai Felséges Atyja Lipót és testvére József, Magyarország Dicső Királyainak annyi és oly nagy, — de még inkább a legkegyelmesebben Országló Legsz. cs. és kir. Felsége saját — a Haza Közjavanak öregbedésére s hí Polgárai tartós boldogságára, hadban és békében véghezvitt Dicsőséges Cselekvéseit és Tetteit éretten és meggondoltan fontolgatva : melyek által nemcsak

Örökös Országát, Magyarországot s az ahhoz kapcsolt Réseket, Országokat és Tartományokat nemcsak az érintett Dicső Elődei által hagyott állapotban megtartá, hanem a legközelebb Török háboru alkalmával, ennek leghevesebb rohamai ellen lelkesen megoltalmazta; győzedelmes és szerencsés Fegyvereivel, Nevének halhatatlan Dicsőségére, a Karok és Rendek s az Ország magán Polgárai maradandó biztosságára is, a kapcsolt Országok és Tartományokba is kiterjesztette, hogy eképen a következő időkben is, minden külső, de belső zavarok és veszedelmektől is megoltalmaztathassék; sőt áldott és folytonos csendességben, s az elmek őszinte Egyesületében, minden külső Erő ellen is, szerencsésen fenmaradhasson;

2. §. Azonkívül minden belső Mozgalmakat és a Trónürltségnek könnyen támadható s az Ország Karai és Rendei előtt is régtől fogva jól ismert bajait gondosan megelőzni kívánva;

3. §. Őseik dicséretes Példái által gerjesztve;

4. §. S Ő Legsz. cs. és kir. Felsége, Legkegyelmesebb Urok iránt hálásoknak és hiveknek kívánva magokat alázatosan tanusítani;

5. §. Ő Legsz. cs. és kir. Felsége Férfi Ivadéka magvaszakadtával — melyet Isten legkegyelmesebben elfordítani méltóztassék — a Trónöröklési Jogot Magyarország Birodalmában és Koronájában s a hozzá tartozó Részek, Tartományok és Országokban, az Isten segedelmével már visszafoglaltak vagy még visszafoglalandókban, a Felső Austriai Ház Nő Ivadékára, — még pedig, elsőhelyt a most Országló Legsz. cs. és kir. Felségtől;

6. §. Aztán, ennek elfogyásával a néhai Dicsőült Józeff;

7. §. S ezeknek is elfogyásával a néhai Dicsőült Lipót, Császárok és Királyok ágyaikból Leszármazó, Törvényes, Római-Katolika hitű, mindkét Nemű Utódokra, Austriai Főhercegekre, az Ő Legsz. cs. és kir. most Országló Felsége által, már Németországon belül és kívül fekvő, Örökös Országai és Tartományaiban, Magyarországgal s a hozzá kapcsolt Részek, Országok és Tartományokkal eloszthatatlanul, és elválaszthatatlanul, kölcsönösen és együtt, örökösleg birandókban, meg-

állapított *Elsőszülöttségi Sor* szerint, az előre bocsátott *Jogon és Rend*en, átteszik;

8. §. És az említett *Trónöröklést* elfogadják;

9. §. S eképen, ugyanazon *Női Trónöröklést*, a *Felsőleges* *Austriai Házban* behozottat és elismertet — kiterjesztvén reá most, akkor helyett, az 1687. 2. és 3. s hasonlóképen az 1715. 2. és 3. cikkeket — a fenn irt *Rend* szerint, megállapítják;

10. §. Az elébb említett, azon *Felsőleges Házbeli Nőnem*, mint előleg kijelentett *Örökösök*; s mindkét *Nembeli Trónörökösök*, *Austriai Főherczegek* által elfogadtatni, helybenhagyatni s az *Ország* s ahhoz kapcsolt *Részek*, *Országok* és *Tartományok Karai és Rendei* előrebocsátott, Ő *Legsz. cs. és kir. Felsőge* által hasonlóképen előleg legkegyelmesebben megerősített, *Hitleveli* és más előre kijelentett *Szabadságai és Előjogaival* együtt a fennidézett cikkelyek tartalma szerint, minden következő időkbén, a *Koronázás* alkalmával megtartatni, határozzák.

11. §. És csak a mondott *Női vonal* mindenképi elfogyása utánra tartják fenn magoknak a *Karok és Rendek ősi és régi*, s helybenhagyott és bevett *Törvényes Szokásukat és Előjogukat* a *Királyok Választásában és Koronázásában*.

III. Cikk.

Az *Ország* és hozzá kapcsolt *Részek Karai és Rendjeinek* *Törvényes Igazai, Előjogai és Szabadságai* megerősítettnek.

Ő *Legsz. cs. és kir. Felsőge*. az *Ország* és hozzá kapcsolt *Részek* összes hű *Karai és Rendei* minden, ugy *Hitlevélbéli*, mint egyéb *Jogait, Szabadságait és Kiváltságait, Mentességeit, Előjogait, hozott Törvényeit* és helybenhagyott *Törvényes Szokásait* (öszhangzásban az 1715 eszt. 1. 2. és 3. cikkelyekkel s az azokban foglalt *Eskü példány értelmében* leandó 1 és 2. cikkelyeivel a jelenlevő *Országgyűlésnek*) kegyelmesen megerősíti, és megtartandja.

1. §. Hasonlóképen Ő *Felsőge* *Utódai, Magyarország s hozzá kapcsolt Részek törvényesen koronázandó királyai*, az *Ország* és ahoz kapcsolt *Részek Karait és Rendjeit* ugyanazon

Előjogokban, s előre bocsátott Mentességekben és Törvényekben sérthetetlenül meg fogják tartani.

2. §. Melyeket azonkívül Ő Legsz. Felsége, a maga, bármely állásu, fokú és állapotú emberei által, meg fog tartatni.

Ez az a *pragmatica sanctio*, mely jelenleg olyannyira minden ember száján van. Már ha keletkezését figyelemmel kísértük, láthattuk : mily nehezen tudott azzal 1722-ben a magyar nemzet megbarátkozni. És csakugyan, ha Szluha és az akkori kalocsai érsek nem korteskednek : alig hisszük, hogy az III. Károly alatt létre jő ; s mégis jelenben mily keserű poharat kell üritnünk ! De lássuk már most mikor és mi módon fogadták azt Erdélyben ?

Pragmatica Sanctio Erdélyben.

Mi a Szentséges, leghatalmasb és győzhetetlen fejedelemnek, VI. Károly urnak, Isten kegyelméből választott felséges római császárnak, stb. stb. Erdélyország fejedelmének stb. erdélyi királyi kormányzóseke, s azon erdélyi fejedelemség három nemzete s a hozzá kapcsolt magyarországi részek több egyetemes hű Karai és Rendei, kik ez erdélyországi jelenvaló közönséges gyűlésére szokott módon összesereglettek.

A dolog örök emlékezetére mindazoknak, kiket illet, avagy bármi módon illethet, a magunk és szeretett utódaink nevében e jelen írásunk által kijelentjük : hogy miután méltóságos es nagyméltóságú római sz. birodalmi gróf Virmont Demjén Hugó urtól, ő legsz. Felségé valóságos belső titkos és udvari hadi tanácsosától, a gyalogság tábornokától, egy gyalog légio ezredes kapitánya, s ő Felségének ez örökös fejedelemségében valamint az Olton inneni Oláhországban hadi főkapitányától, ugyanebben főigazgatójától, s a jelenvaló országos közgyűlésen ő cs. kir. Felsége legkegyelmesebb urunk teljes hatalmu kiküldött biztosától lelkeink nem közönséges örvendezésével s abból meritett nemcsak reánk, hanem késő maradványainkra is kiáradó vigasztalására értettük, hogy ő cs. kir. Felsége urunk és örökös legkegyelmesebb fejedelmünk azon szeretettel és atyai gondnal és szorgalmatossággal, melylyel dicső elei szokása szerint, amennyiben a mindenható isten az üdvös igyekvéseknek a királyok s a föld birodalmi körül va-

ló szabad rendelkezésével kedvezni méltóztatik, jelenleg főleg azon bajokat, melyek jövőben említett örökös orszá-
gaira és tartományaira elfordíthatatlan nyomorúságokat és ve-
szedelmeket hozhatnának, ovatosan megelőzni kegyesen elha-
tározván: dicső elei szilárd intézetei mellett állva, azokat, melyek
az elsőszülöttségre nézve örökké érvényes törvényül és pragm.
sanctioul rendeltettek, és többi között különösen elhatározták,
hogy férfiivadéka kihalván, a nők is azon elsőszülöttségi renden
következzenek az örökösödésben, miszerint Isten áldása mellett
az leend, hogy az ő cs. és kir. Felsége által mind jelenleg birto-
kolt, mind jövőben is, isten segítségével, birodalmához já-
rulandó országok és tartományok, kölcsönös és viszontagoló
védelemmel, és méltósággal, s az ellenségeknek abból követ-
kező rémülésével járó nagyobb biztosságokáért minden időre
feloldhatatlan összeköttetésbe egyesülhessenek és egybeáll-
hassanak; miket a fennirt mélt. és nagymélt. kir. biztos ur és
ő legsz. Felsége meghatalmazottja nekünk összesen összegyül-
teknek, bővebben és világosabban, nyíltan és tisztán, élő s ért-
hető szóval s teljesen meggyőző védvekkkel kinyilatkoztatott,
s arról tett tanúságot: hogy ő legsz. cs. k. Felségének, legkegyel-
mesebb urunknak, ezen örökös fejedelemsége, melyet roppant
munkával és költségekkel és sok vérrel egyszernél többször a tö-
rökök sulyos igája alól kivívott, különösen drága, s arra oly és
épen különös gondja van, hogy abból minden értelmes és lelkes
ember átláthatja és kitanulhatja, miszerint ez örökös fejedelem-
ség, a hozzá kapcsolt részekkel, mint a keresztyén név esküdt el-
lensége dühének a többiek felett kitéve, és saját erejéből önma-
gát megoltalmazni épen nem képes, az ő legsz. Felsége örökös
országai és tartományaival leendő ezen tartandó unióból s az
elsőszülöttségi rendnek mindkét nem megerősítéséből, mind
a közügyre dísz és biztosság, mind a haza egyes polgáira
haszon fog háramlani; amiért is semmitsem kételkedtünk, mi
legsz. Felségének örökös urunknak fennirt kir. kormányzóke,
s a három nemzetnek többi összes hü Karai és Rendei az ily
üdvös rendelkezést serényen és őszintén készséggel, világosan
és önkényt, egy értelemmel elfogadni, nemkülönben az ő szent-
séges Felsége, legkegyelmesebb urunk, s az egész felséges

austriai ház maradéka iránti szeretetből és buzgóságból, az elénkbe adott trónöröklést, mely szerint tudniillik azon esetben (melyet az isteni jószág a keresztyén nemzetek iránti irgalmassága szerint legkegyelmesebben elfordítani méltóztassék) ha az austriai férfinemzetség kimulnék, a nőág is, az elsőszülöttség ugyanazon során, melyen a férfiág, s azon okmányok szerint, melyek ő legsz. Felsége és dicső elődei által erre nézve készültek, s velünk közöltettek, a felséges austriai házezen örökös fejedelemségében s a hozzákapcsolt részekben, s annak örökségében és uralkodásában kétségtelen joggal következék, a legalázatosban és hűségben, s a legszivesb akarattal aláírni, s e felett ez ünnepélyes és közokmányt, a három nemzet, s nagyobb erősség, készségünknek e lépésnél kitüntetése, s a fejedelemség tartandó dicsősége okáért minden egyes ez országgyűlésen összegyülekezett haza polgárai pecsétéivel (ellátva) a felséges és győzhetetlen császárnak, királynak és fejedelmünknek, hatodik Károly urnak, legkegyelmesebb urunknak, s örökös országai és tartományai gondoskodó atyjának, s az ő mindkét nemű örökösei és utódainak, valamint legfelségesb urunknak fejedelmünknek, úgy magának a hazának díszet, hasznost és feletté szükségest, kettős eredetiben, rendesen és törvényesen elkészítve, s e fejedelemség közvégzeményeibe becikkelyezve, az egyik párt a mélt. és nagymélt. biztos s ez országgyűlésre küldött kir. felhatalmazottnak, hűségünk jeléül, köteles tisztelettel és készséggel bemutatni; a másikat e fejedelemség levéltárában a legnagyobb gonddal és őrizettel eltenni, s azt egy *pragmatica sanctio*, s örökké, soha és semmi módon, és senki által meg nem változtatható törvényerejével és erősségével bírandót letenni, örökre kirekesztve minden bármelyoldali ellentmondást, kifogást, felmentést és feloldozást, és más ellenkező javadalmakat, azou reményben és kegyköteles, sőt szinte fiui bizodalomtól emelve, hogy ő legsz. cs. és kir. Felsége legkegyelmesebb urunk, a maga osztrák és szelid kegyessége szerint alattvaló iránti, valamint eddig lelkünk legnagyobb vigasztalására és kegyeletével tapasztaltuk, s jelenleg is tapasztaljuk, birodalmát minden férfi és nő örököseire legkegyelmesebben átszállítandja : amiért is újra meg újra alázato-

san könyörgünk, s az égbe küldött forró imákkal szerencsés és tartandó Birodalmat kívánva, a felséges austriai ház mindkét nembeli ivadékának maradunk mindnyájan a minthogy a magunk és utódaink nevében is aláírjuk magunkat, örökre hű alattvalói s illetőleg szolgálói. Kelt Szász-Szeben városában Martius 30-ik napján ezerhétszáz huszonkettedik esztendőben.

Jelen okmány 1723 december 30-án III. Károly által megerősített s az 1724 febr. 24-kére összehívott erdélyi országgyűlés által ünnepélyesen elfogadtatott s 1744-ben a 3-ik törvényczikkelybe országos törvénytől beiktattatott.

Az 1848-iki magyarországi törvények.

Mi első Ferdinand, Isten kedvező Kegyeleméből Austriai Császár Magyar- és Csehország e Néven ötödik, Dalmát, Horvát, Tót, Halics, Ladomér, Roma, Szerb, Kun és Bolgár országok apostoli, úgy Lombardia; Velence, Illiria, Jeruzsalem stb. Királya; Austria Főhercege; Toskana Nagyhercege; Lotharingia, Salzburg, Steyer, Korontán és Krajna Hercege; Erdély Nagyfejedelme, Morvai Őrgróf; Fel- és Al-Szlézia, Modena, Parma, Piacenza, Guastalla, Osvieczim és Zátor, Teschen, Friaul, Ragusa és Zára stb. Hercege, Habsburg, Tirol, Kyburg, Görcz és Gradiska Grófja, Trient és Brixen Fejedelme; Fel- és Al-Luzsicza s Istria Őrgrófja; Hohenembs, Feldkirch, Brengencz, Sonnenberg stb. Grófja; Triest, Kattaro és a Sláv Őrgrófság Ura stb.

Emlékezetül adjuk ezennel jelentvén mindennek, kit illet; hogy minekutána Mi kedvelt Magyarországunk s a hozzá csatolt Részek hű Karaival és Rendeivel tanácskozandók, a törvény értelmében 1847-ik évi Szentandrás-hava 7-ik napjára esett pünkösdtutáni huszonnegyedik vasárnapra sz. kir. Pozsony városunkba köz-, vagy országgyűlést rendeltünk, hirdettünk, s azt a Mindenható kedvezéséből személyesen vezérlettük volna, befejeztetvén s elvégeztetvéu, utóbb az országgyűlési tanácsko-

zások, említett Magyarországunk és a hozzá kapcsolt Részek Egyházi Főrendei, Zászlósai, Országnagyai és Nemesei, ugy egyéb Karai és Rendei az általok azon országgyűlésen közértelemmel és szavazattal egyenlő és egybehangzó akaratral, a Mi jóváhagyásunk mellett alkotott következő törvényozikkket nyújtották és mutatták be légyen Felségünknek, esedezvémalázatosan Felségünk előtt, miszerint mindazon törvényozikkket és az azokban foglaltakat összesen és egyenkint helyeseknek, kedveseknek és elfogadottaknak vallván, és azokhoz kir. meg-egyezésünket adván, királyi hatalmunkkal kegyelmeesen elfogadni, helybenhagyni s megerősíteni, és mind Minmagunk megtartani, mind minden mások által is, kiket illetnek, megtartatni méltóztatnánk.

Mely törvényozikkek következőleg szólnak :

Előbeszéd :

Néhai dicső emlékezetű fönséges cs. kir. örökös főherczeg József, Magyarország nádora, a hon javára folytatott földi pályájáról az isteni gondviselés változhatlan végzése által elszólytatván, Felséges I-ső Ferdinand austriai császár, s Magyarország e néven V-ik apostoli királya, az ország s ahhoz csatolt részek Karait és Rendeit, az 1608-ik évi koronázás előtt 3-ik t. cz. értelmében eszközözlendő nádorválasztásra, s különben is a törvény rendelete szerint a végett : hogy velük az ország boldogságának nevelésére, s a közjó gyarapítására kívánt többféle nagyfontosságú törvényes intézkedésekről atyai szívének ohajtása szerint tanácskozhassék, az 1847 esztendei Szent-andráshó 7-ik napjára eső pünkösdutáni huszonnegyedik vásárnapra sz. kir. Pozson városába országgyűlésre egybehívta, s ezt a nemzet örömének legélénkebb kitörései között magyar nyelven nyitván meg, saját felséges személyében vezérlette.

Ennek következtében az ország s ahhoz kapcsolt részek Karai és Rendei a nádornak törvényes megválasztásán kívül nem késtek ő Felsége iránti tántorithatlan hűségük, s a haza iránti szent kötelességüknek érzetétől vezéreltetve, figyelmüket azokra fordítani, miket az összes magyar népnek jogban és érdeken egyesítése, — az ország törvényes önállasa, — s

függetlensége ; a *pragmatica sanctio* által vele válhatlan kapcsolatban álló tartományok iránti törvényes viszonyai ; a nemzet alkotmányos életének, a kor igényei, s a körülmények sür-
gős volta által szükségelt kifejtése, s a szellemi erők és anyagi tehetség azon lelkesült összehangzásának ez alapokoni élet-
kitése halaszthatlanul megkívánt ; melyben a Felséges uralko-
dóház s az ahhoz örökhűséggel ragaszkodó nemzet, a bizonyta-
lan jövőnek minden eseményei között, rendithetlen támaszu-
kat találalndják fel ; s az eképen alkotott törvényczikkeket ő
Felségének alázatosan elébe terjesztették, esedezvén ; hogy
azokat elfogadni, királyi hatalmával jóváhagyni, s mind maga
magtartani, mind pedig minden mások által is sértetlenül meg-
tartatni méltóztassék.

I. TÖRVÉNYCZIKK.

Dicsőült József nádor emléke törvénybe iktattatik.

Elhunyt cs. kir. főherczeg József, Magyarország nádora, az isteni gondviselés változhatlan végzete által az élők sorá-
ból elszólitatván, az ország Rendei nevének a maradék előtt is dicsőített fölmutatása végett, Ő Felsége megegyezésének
hozzájárultával elhatározták :

1. §. József nádor azon ernyedetlen buzgalomért, mely-
lyel félszázadon keresztül, nem ritkán nehéz körülmények kö-
zött, a hazának ügyeit vezérlette, a nemzet háláját teljes mér-
tékben kiérdemelte.

2. §. A történetkönyv azon gyászlapjára, melyre mulandó
éltének utolsó órája jegyezve van, az ország Rendei ezennel
reá írják nevének a nemzet kebelében el nem mulható emlé-
kezetét.

II. TÖRVÉNYCZIKK.

**Főnséges cs. kir. austriai főherczeg István Magyaror-
szág nádorává választatik.**

Ő cs. kir. és apostoli Felsége ez országgyűlését nádorvá-
lasztás végett kegyelmes királyi meghívó levele által különö-

sen is kitüzvén, miután a megüresedett nádori méltóságra kegyelmesen kijelelték névsorát, királyi titkos pecsétével lepecsételve, idős Majláth György országbírónak a kegy. kir. Előadásokkal együtt által nyújtani, s eképen az ország Rendei kivánságának és a törvény rendeletének eleget tenni kegyelmesen méltóztatott: az ország Rendei Ő Felsége kegyelmes színe elől tanácskozási termeikbe eltávozván, a kir. levélnek, mely a kijelöltek neveit magában foglalta, sértetlen hagyása mellett, tehát a kijelölés szokásszerűnti kihirdetésének mellőzésével cs. k. ausztriai örökös főherczeg Istvánt, dicső emlékezetű cs. k. ausztriai örökös főherczeg József nádoriszánnak fiát, egyhangulag és közös akarattal az ország nádorává elválasztották; nemcsak azért: hogy e választás által a fejedelem és ország közötti kölcsönös bizodalom, mely a közboldogság alapja, minél szorosabb kapcsolatok által megerősítették, és lehető nehéz időkben a koronás fejedelem előtt minél hathatós közbenjárásra számot tarthassanak: hanem különösen azért is, mert fényes lelki tehetségei és a magyar nemzet iránti különös hajlandósága, előttök s az egész ország előtt köztudomásra ismeretes; minélfogva azon veszteséget, melyet elhunyt atyjában a nemzet kesereg, kipótolni képesnek csak őt tartották. — Valaminthogy már csak ez országgyűlés történetei is azon általános bizodalmat, melylyel az egész nemzet által egyhangu lelkesedéssel elválasztott, fényesen igazolták.

Mely ebéli és eként történt választásra nézve egyébiránt kijelentetik: hogy az jövő esetekre zsinórmértékül nem szolgáland, sőt inkább az ország törvényei mind a Felség kijelölési, mind az ország Rendeinek szabad választási jogait illetőleg, mind végre azok, melyek a nádori méltóság hatósága és jogai iránt eddig alkottattak, minden jövőendő időkre épségben fentartatnak.

Ő cs. kir. és apostoli Felsége az ország Rendeinek ezen eképen és teljes szabadsággal tett választását, annak szokott módon történt bejelentése után, kegyelmesen elfogadván; egyszersmind az ország Rendeit biztosítani méltóztatott, nemcsak asiránt, hogy az ország törvényét, mely négy alkalmas egyénnek kijelölését rendeli, hanem egyszersmind az iránt, hogy a

nádori méltóságot minden törvényes jogaiban ennekutána is fen fogja tartani, és eszközölni, hogy az elválasztott új nádori és ezzel kapcsolt királyi helytartói méltóság minden törvényes jogait és kötelességeit egész kiterjedésben, minden bárhonnán eredhető akadály nélkül, teljes mértékben gyakorolhassa.

Ezután az elválasztott új nádor az ország Rendei által Ő Felsége kegyelmes színe elébe kísértetve, fogadást tett, hogy a nádori méltóságot a törvények szoros értelme szerént fogja viselni; egyszersmind hitét a királynak és az országnak esküvéssel kötötte le; az ország Rendei pedig Ő Felségének királyi levelét, melyben a kijelelt nevek foglaltattak, hontatlanul, bisodalmuknak annál erősebb bizonyossággal, lepecsételve, úgy mint általvették, legfelsőbb kezeibe ismét alázatosan visszaszolgáltatták. Ezekhez képest.

1. §. Ő es. kir. főherczegségének ausztriai örökös főherczeg Istvánnak ez ország nádorává lett elválasztatása ezennel törvénybe iktattatik:

2. §. A nádor méltóságához mérséklendő tiszti díja iránt azon 3000 darab aranyon kívül, mely ötlet mint a jászok és kunok főkapitányát és főbiráját illeti, a jövő országgyűlésig ideiglenesen a magyar ministerium által Ő Felsége fog intézkedni.

III. TÖRVÉNYCZIKK.

Független magyar felelős ministerium alakításáról.

1. §. Ő Felségének a királynak személye szent és sérthetetlen.

2. §. Ő Felségének az országbéli távollétében a nádor s királyi helytartó az országban s ahoz kapcsolt részekben, a korona egységének, s a birodalom kapcsolatának épségben tartása mellett, a végrehajtó hatalmat a törvény s alkotmány övényén teljes hatalommal gyakorolja, s ez esetben a mostani nádor es. kir. főherczeg Istvánnak személye hasonlóképen sérthetetlen.

3. §. Ő Felsége, s az Ő távollétében a nádor s királyi helytartó a végrehajtó hatalmat a törvények értelmében füg-

getlen magyar ministerium által gyakorolják, s bármely rendelkezések, parancsolatok, határozatok, kinevezések csak úgy érvényesek, ha a Buda-Pesten székelő ministerek egyike által is aláíratnak.

4. §. A ministeriumnak mindegyik tagja mindennemű hivatalos eljárásaért felelős.

5. §. A ministerium székhelye Buda-Pest.

6. §. Mindazon tárgyakban, melyek eddig a m. k. udvari kancelláriának, a k. helytartótanácsnak, s a k. kincstárnak, ide értvén a bányászatot is, köréhez tartoztak, vagy azokhoz tartozniuk kellett volna, s általában minden honvédelmi tárgyakban Ő Felsége a végrehajtó hatalmat ezentul kizárólag csak a magyar ministerium által fogja gyakorolni.

7. §. Az érsekek, püspökök, prépostok, sapátoknak és az ország zászlósainak kinevezése, a kegyelmezés jogának gyakorlata, és a nemességnek, czimeknek, s rendeknek osztása, mindig az illető felelős magyar minister ellenjegyzése mellett, egyenesen Ő Felségét illeti.

8. §. A magyar hadseregnek az ország határain kívüli alkalmazását, nemkülönb a katonai hivatalokrai kinevezéseket, szinte úgy Ő Felsége fogja a 18. §. szerint folyvást királyi személye körül leendő felelős magyar minister ellenjegyzése mellett elhatározni.

9. §. Azen tárgyak, melyek a 8-ik §-ban említett kormánytestületek által végelhatározás végett Ő Felségéhez szoktak felterjesztetni, kivéve a 7-dik és 8-dik szakaszokban kijelölteket, Ő Felségének az országbóli távollétében a ministerium által a nádor s királyi helytartó elhatározása alá terjesztendők.

10. §. A ministerium áll: egy elnökből, s ha az maga tárczát nem vállal, kivüle még nyolcz ministerből.

11. §. A ministerelnökt Ő Felségének az országbóli távollétében a nádor s királyi helytartó, Ő Felségének jóváhagyásával nevezi.

12. §. Ministertársait legfelsőbb megerősítés végett az elnök teszi javaslatba.

13. §. A ministerek egyike folyvást Ő Felségének sze-

mélye körül lesz, s mindazon viszonyokba, melyek a hazát az örökös tartományokkal közösen érdeklik, befolyván, azokban az országot felelősség mellett képviseli.

14. §. A ministeriumnak azon tagján kívül, mely a Főlség személye körül a 13. §-ban említett ügyekre ügyelend, következő osztályai lesznek: a) Belügyek. b) Országos pénzügy. c) Közmunka és közlekedési eszközök, és hajózás. d) Földművelés, ipar és kereskedelem. e) Vallás és közoktatás. f) Igazságszolgáltatás és kegyelem, és g) Honvédelem osztálya..

15. §. Mindegyik osztálynak, valamint az ahhoz tartozó, s az illető osztályfőnökök vezérlete alatt állandó hivatalos személyzetének élén külön minster áll.

16. §. A kebelébeni ügykezelés módját a ministerium maga határozzandja meg.

17. §. Az összes ministerium tanácsülésében, midőn Ő Felsége, vagy a nádor s királyi helytartó abban jelen nincs, a minsterelnök elnököl, ki e tanácsot, midőn szükségesnek látja, mindenkor összehívhatja.

18. §. Mindegyik minster azon rendeletért, melyet aláír, felelősséggel tartozik.

19. §. Az ország köztigyei felett Ő Felsége vagy a nádor s királyi helytartó, vagy a minsterelnök elnöklete alatt tartandó értekezés végett, Buda-Pesten álladalmi tanács állittatik fel, mely a legközelebbi országgyűlésen fog állandóan elrendeztetni.

20. §. Az Ő Felsége személye körül leendő minster mellé a kívántató hivatalos személyzettel két álladalmi tanácsos rendeltetik, kik jelenleg a magyar kir. udv. kanczellária előadó tanácsosai közül fognak az illető minster előterjesztésére neveztetni.

21. §. A 7. §-ban említett, s egyenesen Ő Felségének fentartott tárgyakat, a személye mellé rendelt, felelős magyar minster fogja a mellette levő álladalmi tanácsnokokkal és személyzettel kezelni.

22. §. A magyar kir. udv. kanczellária többi előadó tanácsosai a 19. §-ban említett álladalmi tanácsba fognak álltetetni..

23. §. A magyar királyi helytartótanács s az udvari kincstár az illető ministeri osztályok között az álladalmi tanács alakításánál is szemügyben tartandó 1791: 58-ik t. czikkre való figyelemmel felosztatnak.

24. §. A 6. §-ban körülírt kormánytestületeknek előül tagjai a 19. §-ban említett álladalmi tanácsban foglalnak helyet, s ott a Felség, a nádor s királyi helytartó, vagy miniszterek távollétében, elnökölnek.

25. §. A 6. §-ban említett kormánytestületeknek minden hivatalnokai és szolgálói, s így nemcsak azok, kik újabb alkalmazást nyernek, hanem addig, míg másképen fognak alkalmaztatni, azok is, kik a felebb említett ministeri osztályokban el nem helyeztetnek, jelenleges fizetésüket egészen megtartandják.

26. §. Az ország minden törvényhatóságainak eddigi törvényes hatósága ezentul is teljes épségében fentartandó.

27. §. A törvényes bíróságok és ítélőszékek törvényes önállásukban, s a törvény további rendeleteig eddigi szerkezetekben fentartandók.

28. §. A miniszterek az országgyűlés mindegyik táblájánál ülésel birnak, s nyilatkozni kívánván, meghallgatandók.

29. §. A miniszterek az országgyűlés mindegyik táblájánál annak kíváratára megjelenni, s a megkívántató felvilágosításokat előadni tartoznak.

30. §. A miniszterek hivatalos irataikat az országgyűlés mindegyik táblájának kíváratára, magának a táblának, vagy a tábla által kinevezett küldöttségnek megvizsgálása alá bocsátani köteleztetnek.

31. §. A miniszterek szavazattal az országgyűlésen csak azon esetben birnak, ha a felső táblának törvény szerint tagjai vagy követül az alsó táblához megválasztatnak.

32. §. A miniszterek feleletre vonathatnak:

a) Minden oly tettért, vagy rendeletért, mely az ország függetlenségét, az alkotmány biztosítását, a fennálló törvények rendeletét, az egyéni szabadságot, vagy a tulajdon szent-

ségét sérti, s általuk hivatalos minőségükben követtetik el, vagy illetőleg adatik ki.

b) A kezeikre bízott pénz, s egyéb értékek elsikkasztásaért, vagy törvényellenes alkalmazásaért.

c) A törvények végrehajtásában, vagy a közcsend és bártorság fentartásában elkövetett mulasztásokért, a mennyiben ezek a törvény által rendelkezésükre bízott végrehajtási eszközökkel elháríthatók valának.

33. §. A ministereknek vád alá helyheztetését az alsó tábla szavazatainak általános többségével rendeli el.

34. §. A bíraskodást a felső tábla által, saját tagjai között titkos szavazással választandó bíróság nyilvános eljárás mellett gyakorlandja, és a büntetést a vétséghez aránylag határozandja meg.

Választatik pedig összesen 36 tag, kik közül azonban tizenkettőt az alsó tábla által a vádpör elévételére kiküldött biztosok, tizenkettőt pedig a vád alá vont ministerek vethetnek vissza. Az eként alakított, és tizenkét személyből álló bíróság fog fölöttök ítéletet mondani.

35. §. Az elmarasztalt miniszterre nézve a királyi kegyelmezési jog csak általános közbocsánat esetében gyakorolható.

36. §. Hivatalos minőségükön kívül elkövetett egyéb vétségekre nézve a ministerek a köztörvény alatt állanak.

37. §. A ministerium az ország jövedelmeinek és szükségseinek kimutatását — s a multa nézve az általa kezelt jövedelmekről számadását országgyűlési megvizsgálás, s illetőleg jóváhagyás végett — évenként az alsó táblánál bemutatni köteles.

38. §. A ministerium hivatalbeli fizetését, a törvényhozás további rendeleteig, a nádor s királyi helytartó határozandja meg.

IV. TÖRVÉNYCZIKK.

Az országgyűlés évenkénti üléseiről.

1. §. Az országgyűlés jövendőben évenként, és pedig Pesten tartandván üléseit, az évenkénti ülésre az ország Rendeit

Ő Felsége minden évben, s a menyire a körülmények engedik, a téli hónapokra hivandja össze.

2. §. A hozandó törvények jövendőre Ő Felsége által az évi ülés folyama alatt is szentesíthetnek.

3. §. A képviselők három évig tartandó egy országgyűlésre, s ezen országgyűlésnek mindháromévi üléseire választatnak.

4. §. 1843-tól kezdve minden harmadik év eltelte után, a következő országgyűlés első évi ülésének megnyitását megelőző hat hét lefolyása alatt, országszerte új képviselőválasztás történik, midőn azok is, kik időközben választattak meg, csak új megválasztás által tarthatják meg képviselő-helyeiket, és pedig szinte egy országgyűlés háromévi üléseire.

5. §. Ő Felségének joga van ez összejött évi ülést prorogálni, s berekeszteni, sőt az országgyűlést a három év eltélése előtt is feloszlítani, és ekkor új képviselőválasztást rendelni; de ez utolsó esetben az újabb országgyűlés összehívásáról aképen rendelkezendik: hogy ez az előbbinek feloszlításától számítandó három hónap alatt összeüljön.

6. §. Az évi ülés az utolsó évről az újévéig tartó, és következő évi költségvetésnek a ministerium által leendő előterjesztése, s az irántoki határozatnak meghozatala előtt be nem rekesztethetik, sem az országgyűlés fel nem oszlathatik.

7. §. Elnököt és egy másodelnököt a főrendi-táblához, a tábla tagjaiból Ő Felsége nevez ki, de jegyzőit szinte saját tagjai közül, titkos szavazás útján, a tábla maga választja.

8. §. A királyi tábla a képviselők táblájának kiegészítő része lenni ezennel megszűnván, a képviselő tábla egy alelnököt, és jegyzőket, tagjainak sorából, titkos szavazás útján, maga választ.

Mindakét táblának elnökei az országgyűlés egész folyamára, a többi táblahivatalnokok pedig évenként, az első ülésben választatnak és illetőleg neveztetnek ki, mely ülésben az elnökséget a tábla legkorosb tagja viendi.

9. §. Ugy a főrendi, mint az alsó táblai elnök az országos pénztárból díjt huz, mely a legközelebbi országgyűlés elsőévi ülésében fog meghatározatni.

10. §. Ülései mind a két táblának ezután is nyilvánosak. A tanácskozásaiban szükséges csend és rend, s a hallgatók teljes hallgatóságban tartása iránt mindenik tábla szabályokat alkot, s azoknak végrehajtását elnöke által szigoruan eszközölteti.

11. §. E részben előlegesen már most rendeltetik, hogy a hallgatóságnak a tanácskozást háborgatni semmiképen nem szabad.

12. §. Ha egyes hallgató vagy a hallgatóság a tanácskozást háborgatja, és az elnöki egyszeri intésnek sikere sincs, másod izben a jelen törvényre hivatkozva, az egyes hallgatót, vagy illetőleg a hallgatóságot, kipurancsolhatja, és annak helyét bezárathatja.

13. §. Ez megtörténvén, a tanácskozás vagy azon nap, vagy később, a többség határozata szerint, de mindig nyilvánosan folytatattatik.

14. §. A rend és csend fentartása terembiztosok által, szükség esetében a nemzeti őrség alkalmazásával eszközöltetik.

15. §. A előbbi §§-ban említett szabályokon kívül, a legközelebbi évi ülésben legelsőbben is mindenik tábla magának rendszabályokat készít, melyekben a tanácskozás és szavazás módja és rende, s általában véve a tábla belügye, meg fog határozatni, de a melyeknek a szorosabb értelemben vett tanácskezési rendet illető része, csak az évi ülések végével, s csak a törvényjavaslatok tárgyalásának bevégezése után, fog módosíthatni.

V. TÖRVÉNYCZIKK.

Az országgyűlési követeknek népképviselőt alapján választásáról.

A jelen év folyama alatt a IV-ik törvényczikk értelmében Pesten tartandó legközelebbi országgyűlésre küldendő követeknek népképviselőt alapján választására nézve ideiglenesen következők rendeltetnek :

1. §. Politikai jogélvezetet azoktól, kik annak eddig gyakorlatában voltak, elvenni, a jelen országgyűlés hivatásának

nem érezhetvén, mindazok, kik a megyékben és szabad kerületekben az országgyűlési követek választásában eddig szavazattal bírtak, e jog gyakorlásában ezennel meghagyatnak.

Ezeken kívül :

2 §. Az országnak s kapcsolt részeknek mindazon ben született, vagy honosított, legalább 20 éves, és sem atyai, sem gyámi, sem gazdai hatalom, sem pedig elkövetett hűségtelenség, csempészkedés, rablás, gyilkolás és gyújtogatás miatt fenyték alatt nem lévő lakosai, a nőket kivéve, törvényesen bevett valláskülönbség nélkül, választók :

a) Kik szabad királyi városokban; vagy rendezett tanácsosokkal ellátott községben 300 e ft. értékű házat vagy földet, egyéb községekben pedig eddigi urbéri értelemben vett $\frac{1}{4}$ telket, vagy ezzel hasonló kiterjedésű birtokot, kizáró tulajdonul, vagy hitveseikkel, s illetőleg kiskorú gyermekeikkel közösen bírnak.

b) Kik mint kézművesek, kereskedők, gyárosok telepedve vannak, ha tulajdon műhelylyel, vagy kereskedési teleppel, vagy gyárral bírnak, s kézművesek, folytonosan legalább egy segéddel dolgoznak.

c) Kik, habár a fentebbi osztályokba nem esnek is, saját földbirtokokból vagy tőkéjükből eredő 100 ezüst forint évenkénti állandó s biztos jövedelmet kimutatni képesek.

d) Jövedelmükre való tekintet nélkül a tudorok, sebészek, ügyvédek, mérnökök, academiai művészek, tanárok, a magyar tudós társaság tagjai, gyógyszerészek, lelkészek, segédlelkészek, községi jegyzők, és iskolatanítók, azon választó kerületben, melyben állandó lakásuk van.

e) Kik eddig városi polgárok voltak, ha a fentebbi pontokban leírt képességgel nem bírnak is.

3. §. Választható mind az, ki választó, ha életének 24-dik évét betöltötte, s a törvény azon rendeletének, miszerint törvényhozási nyelv egyedül a magyar, megfelelni képes.

4. §. Az országnak követküldés végett választókerületekre felosztása, a megyék, kerületek és szabad kir. városok törvényhatósági területére és önállására nézve semmi változtatást nem okoz.

5. §. Fog pedig állani a képviselőház, Erdélyt ide nem nem értve, 377 köv etből, kik mindnyájan egyenlő szavazattal birandnak, s úgy a népszám, mint területi, s közzgazdászati tekintetek alapjára tett aránylagos fesztással következőleg választatnak :

A) Egyes községek által küldendő követek : Ó-Arad küld 1. Besztercze-Bánya, a hozzá tartozó bányászteleppel 1. IBuda 2. Pest 5. Debreczen 3. Eszék 1. Esztergom, az érseki s Szt.-György és Sz.-Tamás városokkal 1. Fehérvár 1. Győr városa 1. Kassa 1. Komárom városa 1. Kőrmöcz 1. Pécs 1. Pozsony, Pozsony-Váraljával 2. Selmecz, Bélabányával 1. Sopron városa 1. Szabadka 2. Szathmár-Nemeti 1. Szeged 2. Temesvár 1. Ujvidék 1. Zombor 1. Baja, Istvánmegyével 1. N.-Becserek 1. Békés városa 1. Jászberény 1. Bőszörmény 1. Békés Csaba 1. Csongrád városa 1. Czepléd 1. Eger 1. Fél-egyháza 1. Gyöngyös 1. Gyula 1. Halas 1. Kecskemét 2 Nagy-Kikinda 1. Nagy-Körös 1. Makó 1 Miskolcz 2. Nyiregyháza 1. Pápa 1. Szarvas 1. Szentes 1. N.-Várad, Várad-Olaszival 1. H.-M.-Vásárhely 1. Versecz 1. Zenta 1.

B) Megyék, sz. kerületek, és városok vidékeiből alakított választó-kerületek, melyek követeinek választásában azon városok részt nem vesznek, a melyek saját követküldési joggal vannak fentebb felruházva :

Mosonmegye küld 2. Győrmegye 3. Komárommegye 4. Fehérmegye 5. Tolnamegye 6. Baranyamegye 7. Somogymegye 8. Veszprémmegye 6. Zalamegye, hol egyik választó kerület főhelye Kanizsa 8 Vasmegye, Kőszeg sz. k. várossal együtt küld 10 :

Egyik választó-kerület főhelye Kőszeg sz. kir. város, másiké Szombathely, melyekhez a megye annyi népességű vidéket csatol, mennyi a 10 követséghez képest egy követ választására megkívántatik :

Sopronmegye, Kis-Marton és Ruszt sz királyi városokkal együtt küld 6 :

Egyik választó-kerület főhelye Kis-Marton, s ahoz Ruszt város is tartozand, — s ezen választó-kerületekhez aránylagos népességű vidék csatolandó.

Pozsonymegye, Nagy-Szombat, Sz.-György, Bazin és Modor k. városokkal küld 8.

Egyik választó-kerület főhelye N.-Szombat, a másiké Bazin, s e kerületekhez számítandók Modor és Sz.-György kir. városok is. Ezen választó-kerületekhez szinte aránylagos népességű vidékek csatolandók :

Nyitra megye, Szakolcza k. várossal küld 11.

Egyik választó kerület főhelye Szakolcza :

Trencsénmegye, Trencsén kir. várossal, mint egyik választó-kerület főhelyével küld 8. Árva megye küld 2. Liptó-megye küld 2. Túróc megye küld 2. Zólyommegye, Breznóbánya, Libetbánya, Zólyom és Korpona k. városokkal küld 3.

Egyik választó-kerület főhelye Breznóbánya, mely kerülethez Libetbánya, másiké Korpona, melyhez Zólyom k. város is csatolandó, a követszámbhoz arányzandó népességű megyei vidékekkel :

Bars megye, Új-Bánya k. várossal együtt küld 3.

Egyik választó-kerület főhelye Új-Bánya.

Esztergom megye küld 2. Hont megye, Bakabányával együtt küld 3. Nógrádmegye küld 6. Pest megye küld 10. Bács-megye 10. Verőczemegye 4. Szerémmegye 3. Posegámmegye, Posega sz. k. várossal, mint egyik választó-kerületi főhellyel küld 2. Heves megye 8. Borsodmegye 6. Gömörmegye 6. Szepes megye, Lőcse és Késmark sz. k. városokkal, mint választó-kerületi főhelyekkel s a szepesi XVI. város-kerülettel együtt küld 6. Sáros megye, Eperjes, Bártfa, Szeben sz. k. városokkal, mint választó-kerületi főhelyekkel együtt küld 6. Tornamagye 2. Abaujmagye 5. Zemplén 8. Ung 4. Bereg 4. Krassó 6. Temes-megye 8. Torontálmegye küld 9. Csanádmegye 2. Csongrádmegye 2. Békésmegye küld 2. Marmarosmegye 6. Biharmegye küld 12. Szathmármegye, N.-Bánya várossal, mint választó-kerületi főhellyel 7. Szabolcs 6. Ugocsa 2. Arad 6. Kraszna megye és Zilah város, mint egyik választó-kerületi főhely küld 2. Közép-Szolnokmegye 3. Zaránd 2. Kővár-vidéke 2. Jász-Kún kerületek 4. Hajdú-kerület 2. Fiumei kerület 1. Horvátország 18. Horvát határőrvidék, u. m. likkai, ottocháni, ogulini, sluini, 1-ső báni, 2-dik báni, varasd körösi, s varasd-

sz.-györgyi ezredek, mindenik ezred küld 1. összesen 8. Szeremi végvidék, u. m. gradiskai, bródi és pétervári ezredek, mindenik 1. összesen 3. követet. Csajkások kerülete küld 1. Bánsági végvidék, u. m. német-bánsági, oláh-bánsági és illyr-bánsági ezredek, mindenik 1. összesen 3. követet. Összesen 377 követet.

Erdély, ha csatlakozni akar, küld a VII ik törvénycikk szerint, kebelében felosztott 69 követet.

6. §. Minden egy követ választása végett egy külön választókerületnek kell alakíttatni, s mindegyik választókerület csak egy országgyűlési követet választ.

7. §. Minden megyének a jelen törvény királyi szentesítése után legfelébb 20 nap alatt tartandó közgyűlésében :

a) A megyének választókerületekre az 5. §-ban meghatározott követszám szerinti felosztása, s e kerületeknek az 5. §-ban foglaltakon kívül kijelölendő főhelyei, a kisgyűlés, vagy ahol ez tartatni nem szokott, alispánilag összehívandó küldöttség által előlegesen készítendő terv nyomán, a népesség számára, s illetőleg a lakásuk helyén kívül szavazandó választók könnyebbségére való tekintettel megállapíttatnak.

b) A jelen törvény rendeleteinek végrehajtására, s általában a választási ügynek minden ágazataibani kezelésére s vezetésére egyik alispánnak elnöklete alatt egy — több tagokból álló, s a belügyek miniszterével közvetlen érintkezésbe lépendő középponti választmány választatik oly módon ; hogy abban a megyében külön választókerületei mind képviselve legyenek, s kellő arányban a községeknek előljárói is részt vegyenek.

8. §. A 7. §. a) és b) pontjai szerint a választókerületek, s a középponti választmány alakítására nézve teljesítendőket, a szabad kerületekben szinte a közgyűlés, az 5. §. A. pontja szerint országgyűlési szavazattal fölruházott szabad kir. városokban pedig a bel- és kültanács közös ülésükben teljesítendik.

9. § Középponti választmányt azon szabad kerületekben, s városokban is kell alakítani, melyek csak egy országgyűlési követet választandanak.

10. §. A 7. és 8-ik §§. értelmében hozandó határozatok a belügyek miniszterének haladék nélkül megküldetnek.

11. §. A középponti választmány tagjai a következő esküt teszik le :

Én N. N. esküszöm stb., hogy mindazt, mit az országgyűlési követnek (vagy követeknek) választására nézve, az ország törvénye szerint, kiküldetésemhez képest teljesíteni tisztemhez tartozandik, hiven, részrehajlás nélkül, lelkismeretesen teljesítem. Isten engem stb.

12. §. A középponti választmány kiküldetése után legfelebb egy hét alatt összeülvén :

a) A vezérlete alá tartozó mindegyik választókerületre nézve a választóknak összeírása 3 tagból álló küldöttséget nevez.

b) Meghatározza a napot, melyen a választóknak összeírása a kerületenkint e végett kijelelendő helyen kezdetét vevendi, s a kezdő nap beszámításával 14 egymásután következő napokban félbenszakasztás nélkül folytattatni fog.

13. §. Az előző §. b) pontjában említett határnap, a középponti választmány általi kitűzésétől számítva 21 napnál rövidebb, 30-nál hosszabb nem lehet, s körlevelek, az egyházi szószékből hirdetések, a hirdetményeknek helységenként nyilvános helyeken kifüggesztése, s más e részben szokásban levő módoknak használata mellett lehető legnagyobb nyilvánossággal, haladék nélkül köztudomásra bocsátandó.

14. §. A választók összeírására kinevezett küldöttségek a kijelölt helyeken a 12. §. b) pontjában említett 14 nap alatt naponként ülést tartanak, s a bejegyeztetés végett magokat jelentő választókat a ministerium által e végett a középponti választmánynak idejében megküldendő táblás jegyzékekbe bejegyzik.

15. §. Az összeíró választmánynak az eddigi megyei választók s illetőleg városi polgárok lajstromai, az adóbeli rovások összeírások s más hasonló adatok használatul átadatván, képességeket a bejegyzés végett jelentkezők, a mennyiben az összeíró választmány arról a kezeinél levő adatokból meg nem győződnek, igazolni tartoznak.

16. §. Az összeíró küldöttség a választónak, kit bejegyez, ezt szóval is kijelentvén — a bejegyzett választók neve után

az igazolásul szolgált adatokat, az összeírási jegyzéknek e végett nyitandó külön rovatába, sommás kivonatban bevezeti, egyszersmind pedig azokról is külön névjegyzéket készít, kik bejegyeztetésük végett magokat előtte jelentették, de attól általa elmozdítottak.

17. §. Az összeíró küldöttségek az összeírást 3 egyenlő példányban vezetik, s aláírásaikkal ellátva a 12. §. b) pontjában említett 14 nap elteltével a középponti választmánynak haladék nélkül beadják.

18. §. Az összeíró választmányok által beadandó összeírásoknak egyik példánya, a középponti választmány által meghatározandó, s előre közhírré teendő nyilvános helyen mindenki általi megtekintés végett több napokon át ki fog tétetni.

19. §. Az, ki az összeíró választmány által a bejegyzéstől elmozdítottatott, valamint az is, ki másnak bejegyzése ellen észrevételt tenni kíván, az összeírásnak e tekintetbeni megigazításaért a középponti választmányhoz folyamodhatik.

20. §. Az, ki bejegyeztetés végett magát az összeíró választmányok egyike előtt sem jelentette, e végett többé a középponti választmányhoz nem járulhat.

21. §. A középponti választmány a választók összeírásának bevégzése után legfelebb egyhét alatt összeülvén :

a) Az illető küldöttségek által beadott összeírásokat, és

b) A 14. §. értelmében benyújtott folyamodásokat megvizsgálja.

c) Azoknak jegyzékét, kiket a beadott folyamodások folyamatban az összeírásból kihagyandóknak, vagy ahoz hozzáadandóknak határoz, a beadott összeírás mindegyik példányához az elnökek és jegyzőknek aláírásával hozzacsatolja.

d) Az összeírásoknak minden beadott folyamodások tárgyalása melletti tökéletes kiigazításaig üléseit naponként folytatja.

e) Az eképen megigazított összeírásokból egy példányt a választásnál használatul megtartván, egyet a hatóság levéltárába tesz be, egyet a belügyek ministerének, üléseinek megkezdésétől számítva legfelebb 14 nap alatt, beküld:

22. §. A középponti választmány minden tanácskozási-

ról a jelenlevők neveinek feljegyzése mellett a kebeléből választandó jegyző által, rendes jegyzőkönyvet vezetett, s annak egy példányát a levéltárba tévén, a másikat a belügyek minis- terének időszakonként felküldi.

23. §. A középponti választmánynak, valamint az össze- író küldöttségeknek is, üléseik nyilvánosak.

24. §. Az országgyűlés megnyitásának napja kihirdettet- vén, az országgyűlés követválasztás határnapja iránt a közép- ponti választmányok akként intézkednek, hogy :

a) a bekövetkezése előtt 15 nappal az illető törvényható- ságban közhírré tétethessék ; s

b) az országgyűlés megnyitását legalább 4 héttel meg- előzze.

25. §. A választás határnapja kitűzetvén, a központi vá- lasztmány elnöke azt, a 13. §-ban említett módon, a lehető leg- nagyobb nyilvánossággal, haladék nélkül közhírré téteti.

26. §. A középponti választmány minden választókerület- re a választás vezérletére egy elnököt s jegyzőt, és a szükség ese- tére helyetteseket is választ.

27. §. A megválasztott elnök e választásra kitűzött na- pon az illető kerület főhelyén a választók gyülekezetét a köz- ponti választmány által meghatározandó s előre szinte közhir- ré teendő órában megnyitván, bármely választónak joga van az országgyűlési követségre egy egyént ajánlani.

28. §. A választásnál szavazati joggal csak azok birnak, kik a választóknak a fentebbiek szerint kerületenként készi- tendő összeírásában befoglaltatnak, s csak azon kerületben birnak szavazati joggal, a melyben összeírva vannak.

29. §. Az összeírásban foglaltattak közül a választási jog senkitől meg nem tagadtathatik.

30. §. Ha a választók megnyitott gyülekezetében az or- szágyűlési követségre csak egy egyén ajánltatik, s annak vagy több ajánlottak közül egynek megválasztásában a vá- lasztók közakarattal összpontosulni látszanak, az elnök az ösz- szegyűlt választókhoz azon kérdést intézendí : valljon az álta- la megnevezendő illető egyénnek megválasztásában közaka- rattal megnyugosznak-e vagy szavazni kívánnak ? és ha 10 vá-

lasztó szavazást kíván, azt azonnal megrendeli, különben a választást befejezettnek, s az illető egyént a kerület által megválasztott országgyűlési követnek nyilváníttja.

31. §. A választás szavazásra bocsáttatván, azon választók mindegyike, kik országgyűlési követet ajánlottak, a helyszínén jelenlevő választók közül két egyént nevezend, s az eképen mindegyik ajánlottnak részéről nevezendő egyének az elnökkel, s a szavazat nélkül jelen leendő jegyzővel együtt képezendik a szavazatszedő választmányt.

32. §. A szavazás a szavazó nevének a küldöttség általi feljegyzésével, — s valamint a szavazatok összeszámítása is mindazáltal nyilván történik.

33. §. A szavazás megkezdetvén, mindaddig, míg magát szavazó jelenti, félbenszakasztás nélkül folytatandó.

34. §. Ha a szavazás bevégeztével a szavazóknak általános többsége egy egyén mellett nyilatkozik, az megválasztott országgyűlési követnek azonnal kijelentetik.

35. §. Ha a szavazóknak általános többségét azok közül kikre a szavazás történt, egyik sem nyerné el, azon két egyén között, kik aránylag legtöbb szavazatot nyertek, újabb szavazás történik.

36. §. Ezen másodszori szavazás, amennyiben a szavazók sokasága miatt az első szavazással egy napon nem végeztethetnék be, a következő napon fog megkezdetni, s mindenestre egyfolytában befejeztetni.

37. §. A kitűzött két egyén közül az, ki a másodszori szavazások alkalmával az abban résztvevő választók szavazatának többségét megnyeri, megválasztott országgyűlési követnek azonnal kijelentetik.

38. §. A választók összeírása egyik hiteles példányának a választás alkalmával a szavazatszedő küldöttség kezeinél kell lenni.

39. §. Kiki csak személyesen szavazhat.

40. §. A választóknak az összeírásnál, vagy választásnál semmiméü fegyverrel megjelenni nem szabad.

41. §. Az összeíró s szavazatszedő küldöttségeknek tagjai a törvény s nemzeti becsület oltalma alatt állanak, a rajtok elkövetett bármely sérelmek bünvádi eljárás mellett a vétséghez aránylag lesznek megfenyítendők.

42. §. Mind a választók összeírásánál, mind a választásnál a jó rend fentartásának joga s kötelessége a kiküldött elnököt illeti, ki szükség esetében e célra fegyveres erővel is rendelkezhetik.

43. §. A szavazatszedő küldöttség a választás folyamáról rendes jegyzőkönyvet vezetve, azt a választás befejezésével az elnök és jegyző s a szavazatszedő küldöttségnek legalább két tagja 3 példányban aláírják, s egy példányt a megválasztott követnek azonnal kezébe juttatván, a másik kettőt a levéltárban fentartás, s illetőleg a belügyek ministerének leendő átküldés végett, a központi választmánynak beadják.

44. §. A megválasztott követnek a kezébe juttatott választási jegyzőkönyv, megbízólevél gyanánt szolgál.

45. §. A választás vezérletére kiküldött elnök azon kerületben, melyben a választásnál elnököl, követté nem választathatik.

46. §. A jelen törvény rendeleteinek az illetők általi teljesítésére a ministerium felügyel, s az e végett megkivántató utasításokat s rendeleteket az illető középponti választmányokhoz intézi.

47. §. Azon választások iránt, melyeknek törvényessége bármely tekintetből kérdésbe vétetnék, a képviselő tábla intézkedendik.

48. §. A kebelükből azon községeket, melyek a 5. §. szerint az illető királyi városokkal egy választó kerületet képezendenek, a város területéhez legközelebb fekvő helységek közül az érdeklött városokkal egyetértve, az illető megyék jelelendik ki.

49. §. Az illetén vegyes kerületekre eső választóknak összeírására mind a megyei, mind a városi középponti választmány két-két tagot nevez s e 4 tagból álló küldöttség mind a városban, mind az azzal összekapcsolandó, megyei községekben a választók összeírását a jelen törvényben megállapított elvek szerint közösen teljesíteni.

50. §. Azon esetben, ha a 49. §. szerint munkálódó vegyes küldöttségben valamely előforduló kérdésnek eldöntésében a szavazatok egyenlők lennének, a küldöttségből minden

ilyetén előforduló egyes esetre nézve külön teendő sorshuzás utján egy tag ideiglenesen kilép, s a fenforgó kérdést a többi küldöttségi tagok szavazattöbbséggel döntik el; az illető kérdésnek eldöntése után azonban mind a 4 küldöttségi tag munkálódását ismét együtt folytatandja.

51. §. A választásra elnököt azon közhatóságnak középonti választmánya nevez, melynek kebeléből az ily vegyes kerülethez legtöbb választó járul; a jegyzőt ellenben azon hatóság középponti választmánya küldi ki, melyhez a kérdéses vegyes kerületbeli választóknak kisebb száma tartozik, s oly esetben, midőn egy ily vegyes kerületre, két városi hatóság esik, a szavazatszedő küldöttséghez mindenik egy-egy tagot küld, kik közül az egyik a jegyzői tollat vezeti.

52. §. A vegyes kerületek alakításához járuló megyék s városok között a jelen törvény végrehajtásának érdemében támadható kérdéseket, az illetőknek meghallgatásával, ezen törvény rendeleteinek értelmében, a ministerium intézi el.

53. §. Horvátországban a választó-kerületeket, az országgyűlési követeknek az 5. §-ban részére kijelölt számához képest, a jelen törvény elveinek alapján Zágráb, Varasd, Körös megyék, a kebelökbani királyi városok s a túrmezei, buccari, s vinodoli kerületek között felosztani a tartományi gyűlés fogja, melyre nézve az 1845. esztendei septemb. 14-én kelt udvari rendelet ezennel visszavettnék kijelentetik.

54. §. Ezen tartományi gyűlés egyszerűen a főrenditáblához két követet fog küldeni.

55. §. Addig, míg a végvidékek politikai rendezése iránt a törvényhozás részletesen intézkedni fog, a horvátországi végvidékekben az országgyűlési követek választásának módját hasonlóképen a tartományi gyűlés, a drávántuli egyéb ezredekben, a bán, — a többi végvidéki ezredekre, valamint a csajkások kerületére nézve is, a ministerium határozandja el.

56. §. Mindegyik országgyűlési követnek az országos pénztárból 5 pfrt. napidíj, s lakbér fejében évenként 400 pfrt. fizetetik.

57. §. A pénzügy s közmunkák ministerei megbíztatnak, hogy az országgyűlési tanácskozásoknak Pesten leendő folytatásához megkívántató alkalmas helyről gondoskodjanak.

VI. TÖRVÉNYCZIKK.

Az 1836: 21. t. cz. fogantatásáról.

Ő Felsége az 1836: 21. t. cz. azonnali végrehajtását nádor kir. helytartó ő fensége közbenjárására kegyelmesen elrendelvén. Ennek következtében határozatlik:

1. §. Kraszna-, Középszolnok- és Zarándvármegyék, Kővár vidéke és Zilah városa, a jelen törvénynek azon törvényhatóságokbani kihirdetése napjától minden tekintetben Magyarország elválhatlan egészítő részeit képezik. S ennek következtében:

2. §. A nevezett hatóságoknak az erdélyi kormányzók, kincstár s főtörvényszék iránti minden függése, s minden viszonyai végkép megszüntetvén, azok a magyar felelős ministerium s magyar főtörvényszékek hatósága alá helyeztetnek.

3. §. A visszacsatolási viszonyok részleteinek ezen alapon törvény, igazság s méltányosság szerinti ideiglenes szabályozása — a jövő törvényhozásnak végelhatározás végett teendő jelentés kötelessége mellett, — a ministeriumra bízatik; melynek hatósága a visszacsatolt részekre nézve a jelen törvény királyi szentesítésével azonnal életbe lép.

4. §. A ministerium a jelen törvénynek haladéktalan végrehajtásához szükséges intézkedésekre felhatalmaztatik.

VII. TÖRVÉNYCZIKK.

Magyarország és Erdély egyesítéséről.

A magyar koronához tartozó Erdélynek Magyarországgal egy kormányzás alatti teljes egyesültét nemzetegység és jogazonosság tökéletes jogalapon követelvén, a két testvérhon érdekeinek a közelebb tartandó országgyűlésenél képviseltetését pedig a jelen kor eseményei sürgetőleg igényelvén, ezeknek sikeresítésére határozatlik:

1. §. Az erdélyi mult országgyűlésre meghiva volt kir. hivatalosok a magyarországi főrendi táblán ülással és szava-

zattal ruháztatnak fel; ide nem értvén a királyi kormányzók, kir. ítélőtábla tagjait és katonai egyéneket.

2. §. Erdélyt — a visszakapcsolt részeket ide nem értve — a legközelebbi közös hongyülésen 69 szavazat illeti.

3. §. Ezen szavazatok a törvényhatóságok között következőleg osztatnak fel:

A kilencz magyar, öt székely és tizenegy szász megyét, székeket, és vidékeket, valamint Kolozsvár, Maros-Vásárhely és Fejérvár szabad kir. városokat két-két — összesen 55 szavazat — a többi képviseli jogot gyakorló városokat — számszerint 13-at — egyenként egyegy szavazat illeti.

4. §. A felelős ministeriumnak kötelességévé tétetik, hogy minden kitelhető törvényes eszközöket felhasználva, magát úgy az e végett a mult erdélyi országgyűlésen kinevezett bizottmánynyal mint szintén az Erdélyben hovahamarabb összegyűlendő országgyűléssel értekezésbe tegye; mindenesetre pedig, úgy az egyesülés teljes végrehajtására szükséges lépéseket megtegye, mint szintén e tárgyban kimerítő törv.-javaslatokat terjesszen a legközelebbi hongyülés elébe, vezérelvül mondatván ki, miszerint:

5. §. Magyarhon, Erdély mindazon külön törvényeit és szabadságait, melyek a mellett, hogy a teljes egyesülést nem akadályozzák, a nemzeti szabadságnak és jogegyenlőségnek kedvezők, elfogadni, fentartani kész.

6. §. A fenebbi rendelkezés mind a királyi hivatalosokra, mind a képviselőkre nézve, Erdély hovahamarabb összehívandó országgyűlésének megegyezésétől feltételeztetik, s csak a közelebbi magyar hongyülésre terjed, azontul az erdélyi érdekek képviseltetésének elrendezése, azon egyesült törvényhozás feladata leendő.

VIII. TÖRVÉNYCZIKK.

A közös teherviselésről.

Magyarország s a kapcsolt részek minden lakosai, minden közterheket különbség nélkül egyenlően és aránylagosan viselik.

1. §. Ő Felsége felelős magyar ministeriuma által, a törvényhatóságok meghallgatása mellett, ki fogja dolgoztatni ideiglenesen az adózási kulcsot, és ezen kulcs szerint a kivetés már a legközelebbi közigazgatási évtől, ugymint az 1848-dik évi november első napjától veszi kezdetét.

2. §. Az ideiglenesen kidolgozandó kulcs a legközelebbi országgyűlésnek mindenestre bemutatandó.

3. §. A fenn kitett határnapig a már kivetett közterhek behajtása elrendeltetik.

VIII. TÖRVÉNYCZIKK.

Az ubér és azt pótló szerződések alapján eddig gyakorlatban volt szolgálatok (robot), dézma és pénzbeli fizetések megszüntetéséről.

Az urbéri és azt pótló szerződések alapján eddig gyakorlatban volt szolgálatok (robot), dézma és pénzbeli fizetések a törvény kihirtetésétől fogva örökösen megszüntetnek.

1. §. A törvényhozás a magán földesurak kármentesítését a nemzeti közbecsület védpaizsa alá helyezi.

2. §. Ő Felsége a magán földesuraknak akénti kármentesítése iránt, hogy az eddigi urbéri tartozásokkal felérő tőkeérték részükre a közállomány által hiány nélkül kifizetessék, a legközelebbi országgyűlésnek részletesen kidolgozandó törvényjavaslatot fog magyar ministeriuma által előterjesztetni.

3. §. Oly helyeken, hol eddig urbéri rendezés vagy legelő-elkülönzés még meg nem történt, a faizásra és legeltetésre nézve az eddigi gyakorlat továbbá is megtartatik.

4. §. Az uri törvényhatóság megszüntetik; — ideiglenesen, míg a törvénykiszolgáltatás általánosan rendszertetni fog, azt, polgári ügyekben a sommás perekre nézve, ott, hol rendezett első bírósági hatóságu tanácsok nincsenek, a szolgabírák, — büntető és rendes folyamatu polgári perekre nézve pedig a megyei törvényszék fogja gyakorolni.

5. §. Oly földbirtokos ellen, kinek birtokához e törvény kihirdetése előtt urbériség volt kapcsolva, a kereskedési viszonyokból eredő váltók kivételével, egyéb adóssági követe-

lések, a törvény további rendeletéig fel nem mondhatók, és csupán a törvényes kamatok nem fizetése iránti követelések hajtathatnak be ellene birói eljárás útján.

X. TÖRVÉNYCZIKK.

Az összesítésről, legelőelkülönzésről és faizásról.

A. IX. törvényczikk 3-ik §-ának folytában rendeltetik :

1. §. Oly helyeken, hol a földesur és volt jobbágysai között a legelőelkülönzés, illetőleg urbéri rendezés, akár egyesség, akár urbéri per útján valóságosan és tettelesen már végrehajtatott, az ekként megtörtént összesítés, illetőleg elkülönzés, többé fel nem bontathatik.

2. §. Oly helyeket, illetőleg, melyekre nézve az összesítési vagy elkülönzési per a földesur és volt jobbágysai között e törvény kihirdetése alkalmával végítélet által már be van ugyan fejezve, de ezen végítélet, még felsőbb vizsgálatról, vagy végrehajtástól függ, az összesítési vagy elkülönzési per felsőbb vizsgálata a királyi és illetőleg báni tábla által történik, az ekként végsőleg eldöntött perben pedig az ítélet, vagy ha a kérdés a felek között egyesség útján intéztetett el, ezen egyesség az alispáni bíróság által végrehajtható.

3. §. Oly összesítési és illetőleg elkülönzési perek, melyek e törvény kihirdetésekor már folyamatban vannak, de végítélet által még be nem fejeztettek, vagy a jelen törvény kihirdetése után céloztatnak folyamatba tétetni, az alispáni bírósághoz tétetnek által, illetőleg ezen bíróság előtt lesznek indítandók; a barátságos egyesség megpróbálása az eljáró bírónak minden esetben szoros kötelessége lévén.

4. §. Oly helyeken, hol a földesurnak volt jobbágysai a faizást, makkolást, gubacsszedést, vagy bármely egyéb javadalmakat az urbéri törvények korlátai között a földesur érdekében gyakorolják, és e tekintetben különösen kihasított erdőrészszel ellátva nincsenek, a faizási haszonvételnél, ugyancsak a makkoltatási, gubacsszedési és egyéb javadalmaknak elkülönözve leendő gyakorlására, akár a földesur, akár volt jobbágysai, pert az alispáni bíróság előtt, különösen indíthat-

nak ; mely eljárásban a felek között a barátságos egyességet mindenekelőtt megpróbálni az eljáró bírónak színtes szoros kötelességévé tétetik.

5. §. A 3-ik és 4-ik §-ban említett perek a megyei törvényszék, innen a királyi, illetőleg báni tábla által fognak felebbvitel útján az ítélet végrehajtása előtt vizsgáltatni.

5. §. Minden más urbéri perek, melyek urbéri panaszok, vagy szolgálatok, kilenczed és dézma tekintetéből jelen törvényczikk kihirdetésekor folyamatban vannak, ezennel megszüntetnek.

7. §. Egyébiránt az 1807 : 21. törv. czikk ezennel is megerősítettén, a megyéknek az erdők jókarbantartására felvigyázni ezentul is szoros kötelességükben álland.

8. §. A ministerium az erdőknek sikeresebb mívelése és fentartása iránt a legközelebbi országgyűlésnek részletes törvényjavaslatot fog előterjeszteni.

XI. TÖRVÉNYCZIKK.

Azon ügyekről, melyek eddig a földesuri hatóságok által intéztettek.

A IX. törvényczikk 4-ik §-a által a földesuri törvényhatóság mind polgári, mind büntető tekintetben megszüntetve lévén, azon ügyekre nézve, melyek eddig a földesuri hatóság által intéztettek el, rendeltetik :

1. §. Azon sommás szóbeli s mezei rendőrségi perek, melyek eddig a földesuri hatóság által ítéltettek, a IX. törvényczikk 4. §-nak rendeletéhez képest ezután a szolgabírák által lévén ítélendők, a megyék, ha és amennyiben a szolgabírák a jelenlegi számban elegendők nem lennének, a szükséghez képest a ministerium beleegyezésével azoknak, illetőleg az esküdteknek számát szaporíthatják.

3. §. Oly perek, melyek eddig az első bírósági hatósággal ellátott rendezett tanács által az uriszékekre vitettek feljebb, ezután egyenesen a megyei törvényszékre fognak feljebbvitetni.

3. §. Oly helységekre nézve, melyek rendezett első bírósági hatóságu tanácsccsal ellátva nincsenek, a megyék a szükséghez képest több törvényszékeket, mint első bíróságokat, alakíthatnak, melyeken az alispán akadályozása esetében elnököt a törvényszék tagjai önsoraikból választanak; ezen törvényszékektől felebbvitel szinte a királyi és illetőleg báni táblára történend.

4. §. A büntető hatóság a IX-ik törvényczikk 4. §-ának rendelete szerint az uri hatóság megszüntével szinte a törvényszékekre levén ruházva, az uradalmak az ezen hatóság gyakorlatára szükséges épületeket és készületeket ideiglenesen a megyéknek általengedni kötelesek.

5. §. Az árvai és bírói számadások a megyei számvevőszékek által vizsgálandók, melyek ezennel törvényszéki hatósággal ruháztatnak föl; feljebbvitel ez esetben is a királyi és illetőleg báni táblához történik; a megyék a hivatalnokok számát e tekintetben, mennyire szükséges, a ministerium beleegyezésével szaporíthatják, s általában részletes intézkedéseket hozhatnak a megyei árvák dolgának mily alakbani kezelése iránt.

XII. TÖRVÉNYCZIKK.

Az urbéri megszüntetett magán uri javadalmak státusadósságá leendő átváltoztatásáról.

Az urbéri mindennemű tartozások a IX-ik törvényczikk által történt megszüntetése következtében rendeltetik :

1. §. Hogy az országgyűlésnek berekesztése után megszünnendő urbéri javadalmak igazságszerinti megbecsültetését Ő Felsége ministeriuma lehető legrövidebb idő alatt eszközölje.

2. A megbecsülés alapjául egyedül azon haszon szolgál, mely abból az illető földesurakra valósággal háromlott — nem pedig azon teher, melyet az azt szolgáltató alattvalók viseltek.

3. §. A megbecsülésnek miképen leendő eszközölését az

illető minister. határozandja meg, a megbecsülendő évi haszon értéke huszszorozva teszi a kármentesítési tőkét.

4. §. A megbecsülés helyessége ellen teendő kifogásokat az igazság-ministerium által országkerületenként nevezendő négy, és a kapcsolt részekben külön egy, öt-öt tagból álló, és a státus által díjazandó választmány sommásan ítéli el.

5. §. Az ekép meghatározandó becsérték fejében a ministerium az illető birtokosoknak haladéktalanul státuskötelezvényeket ad. A kötelezvények kifizetésére a kincstári fekvő javak köttetnek le, s a ministerium felhatalmaztatik ezek alapján kölcsöneshozásra, vagy az említett javaknak részletenkénti eladására. A mennyiben pedig az említett fekvő javak elegendők nem lennének, a kincstári és országos egyéb jövedelmek is azoknak kielégítésére hypothekául szolgálnak.

6. §. Az állomány az ekép biztosított tartozásnak kifizetését ezennel lekötelezi, s azt valóságos státus-adósságának elismeri.

7. §. Ezen státusadósságnak mikép leendő kamatozása és törlesztése iránt a ministerium a legközelebbi országgyűlésnek törvényjavaslatot teend, mely is felőle végkép határozand.

8. §. E törvényrendelet ezen státusadósság minden kötelezvényébe szóról szóra beleiktatandó.

9. §. A már eddig kötött urbéri örökváltsági szerződésekre nézve, a jelen törvény alapján, a körülményekhez képest, a ministerium fog igazság és méltányosság szerint intézkedni.

XIII. TÖRVÉNYCZIKK.

A papi tized megszüntetéséről.

Az egyházi rend a papi tizedről minden kárpótlás nélkül lemondván, az ország Rendei ezen a haza oltárára letett áldozatot örök emlékezet okáért törvénybe iktatják, egyszersmind ezen lemondásnak nyomán elhatározzák :

1. §. A papi tized, akár természetben, akár a természetbeni kiszolgáltatás helyett készpénzben teljesített, és pedig akár közvetlenül az egyházi rendnek, akár haszonbérliőknek

fizettetett, akár örökös szerződés mellett, akár királyi adomány által szereztetett, ezennel örökre megszüntetik.

2. §. Mennyiben a tized megszüntetése a kisebb rendű papság némely tagjainak jövedelmeit is érdekli : e tekintetből azoknak ellátásáról gondoskodni mindenesetben szükséges leendő. Ő Felsége egyszersmind a kisebb rendű bármely vallásfelekezeten levő papságnak illő ellátása iránt általánosan is, magyar ministeriuma által részletes törvényjavaslat fog az ország rendének előterjesztetni.

3. §. Mennyiben a papi tized magán családok birtokába, akár örökös szerződés, akár királyi adomány által jutott, a tulajdonos magán családoknak, a közálladalom által leendő kármentesítése iránt Ő Felsége magyar ministeriuma által a legközelebbi országgyűlés elébe részletes törvényjavaslatot fog előterjeszteni.

XIV. TÖRVÉNYCZIKK.

A hitelintézetről.

1. §. A hitelintézet felállítására, ugyszinte szükséges tartaléktőkéjének 500,000 ftig megszerzésére, a ministerium felhatalmaztatik.

2. §. Alapszabályait, törvényhozási megvizsgálás és helybenhagyás végett, a legközelebbi országgyűlés első évi ülésének be fogja mutatni.

3. §. Azon magánbirtokos, kinek urbéri megszünt haszonvételei kármentesítés iránt van a IX-dik törvény által biztosítva, urbéri haszonvétele tőkéjeig kölcsönt kapnia, mindenekelőtt elsőséggel bir, ha a kölcsönt kellőleg biztosithatja. És a megszüntetett urbéri tartozásoknak az e részben alkotandó törvény rendelete szerinti országos megbecslés által megállapítandó tőkeértéke, az ily kölcsön megtérítésénél visszafizetesként az álladalom által el fog fogadtatni.

4. §. A hitelintézet követelése kiváltsági elsőséggel bir minden más követelések fölött, kivévn, a melyek elsőbb helyen vannak bejegyezve.

5. §. A hitelintézet részére lekötött birtok csőd alá ke-

rúlván, a kamat és törlesztési járulék a perfolyam alatt is pontosan fizetendő, melynek elmulasztása esetében a hitelintézet, azon birtokból rövid per útján, egész követeléseit, tőkével együtt is megtéríttetheti magának.

6. §. Minden olyan kérdések fölött, melyek ugy az intézet és adósai, mint az intézet és hitelezői közt támadhatnak, az illető váltótörvényszék, rövid uton bíraskodik.

7. §. Kölcsönét a hitelintézet, a kölcsönvevő tetszése szerint, akár kész ezüst pénzben, akár hitellevelekben fogja adhatni.

XV. TÖRVÉNYCZIKK.

Az ősiség eltörléséről.

Az ősiség eltörlése ezennel elvileg kimondatván, rendeltetik :

1. §. A ministerium az ősiség teljes és tökéletes eltörlésének alapján a polgári törvénykönyvet ki fogja dolgozni, és ezen törvénykönyv javaslatát a legközelebbi országgyűlés elébe terjesztendi.

2. §. Időközben a legközelebbi országgyűlésig mindazon perek folyamata, melyek az ősiségi viszonyokból vették eredetüket, és még végítélet által kifejezve nincsenek, felfüggesztetnek ; ugyszinte ilyenmü pereknek megindítása is, az 1836 : 14. törvényczikkely eseteit kivéve, eltiltatik.

XVI. TÖRVÉNYCZIKK.

A megyei hatóság ideiglenes gyakorlatáról.

A megyei szervezetnek Magyarhon s kapcsolt részei alkotmányossága védbástyáinak a közszabadsággal őszhangzásba hozatala, egyszersmind a közigazgatásnak időközben is minden megakadástól megóvása tekintetéből rendeltetik :

1. §. A ministerium a megyei szervezetnek népképviselőt alapján rendezéséről a legközelebbi országgyűlésnek törvényjavaslatot fog előterjesztetni.

2. §. Addig is, mig a jövő törvényhozás ezen rendezést véghezvinné, a megyei hatóság következőleg fog gyakoroltatni :

a) A jelen törvényhozás berekesztése után a lehető legrövidebb idő alatt minden megyében közgyűlés fog tartatni.

b) Ezen közgyűlésen szavazattal birandnak mindazok, kiket akár törvény, akár egy vagy más megyének eddig is hozott határozatai szavazati joggal felruháztak; a hol pedig semmi ily jogterjesztő határozatok közbe nem jöttek volna, szavazattal birandnak a törvény által jogosítottakon kívül azok, kiket a megyei lakosok községenként ezen közgyűlésre képviselőkül utasítandnak.

c) Ezen közgyűlésen a jelen országgyűlésen hozott törvények kihirdettetvén, egyszersmind tekintettel a megyének kiterjedésére, népességére, a megyei honpolgárok minden osztályára, s a megyei közigazgatásnak és különösen a jelen országgyűlésen hozott törvényeknek sikeresítésére, egy nagyobb-számu állandó bizottmány fog, minden születésrei különbség nélkül, a szokott módon választatni.

d) Ezen állandó bizottmány a főispánnak, vagy távollétében az alispánnak elnöklete alatt, a megyei tisztviselőség hozzájárultával annyiszor s addig, a mint s a meddig szükséges leend, összegyűlvén, mindazon hatóságot fogja ideiglenesen gyakorolni, mely törvény s alkotmány szerint a megyei közgyűléseket minden tekintetben illeti.

e) A köztanácskozási nyelv mind a gyűléseken, mind a bizottmányokban Magyarországra nézve egyedül magyar; a kapcsolt Részekben, saját szabályuk következtében is, anyai nyelvüket használhatják.

f) Az ekép működendő megyei képviselő bizottmány tehát, a „megye közönségének nevében“ ugy a ministeriummal egyenes érintkezésben álland, mint törvény értelmében a megyei tisztviselőkkel határozatilag rendelkezendik.

g) A bizottmány, mihelyt a jövő törvényhozás által a megyei szerkezet rendezve lesz, működését bevégezvén, s jegyzőkönyveinek bemutatásával a megye közönségének eljárásáról jelentést tevén, ideiglenes hatóságát a megye kezeibe leteszi.

h) A bizottmány ülései nyilvánosak.

XVII. TÖRVÉNYCZIKK.

A megyei tisztválasztásokról.

A megyékben a legköz elebbi országgyűlésen teendő intézkedésig tisztujtó-székek tartatni nem fognak, hanem akár a hivatalnokok soraiban történhető hiány pótlásának, akár a XI-ik törvény eseteiben új hivatalnokok választásának szüksége forogna fen, a hiányt pótolni s illetőleg az ujonnan alkotandó hivatalokat betölteni ideiglenesen és helyettesítésként a főispán, a XVI. törvény szerint alakítandó középponti választmánynyal egyetértőleg fogja.

XVIII. TÖRVÉNYCZIKK.

Sajtótörvény.

Az előző vizsgálat eltörültetvén örökre, s a sajtószabadság visszaállittatván, ennek biztositékálul ideiglenesen rendeltetnek.

1. §. Gondolatait sajtó útján mindenki szabadon közölheti, és szabadon terjesztheti.

2. §. Sajtóutoni közlés alatt értetik : minden olyan közlés, mely vagy szavakban vagy ábrázolatokban, nyomda, kőnyomda s metszés által eszközöltetik, és a melynek közzététele, a példányok akár ingyen kiosztásával, akár eladásával, már megkezdődött.

I. Fejezet.

Sajtóvétségekről.

3. §. Ki valamely bűn, avagy vétség elkövetésére, egyes és határozott felhívást tesz sajtó útján, és a bűn, avagy vétség valósággal el is követtetik, a felhívó, mint bűnrészes tekintetvén, a köztörvények sulya szerint büntettetik.

4. §. Ki valamely bűn, avagy vétség elkövetésére, egyes és határozott felhívást tesz sajtó útján, de annak nem lőn semmi következménye, mint bűnkisérő tekintetvén, a köztörvények sulya szerint fog büntettetni.

5. §. Ki a nyilvános köz- és vallásos erkölcsiségből, s a tisztességes erkölcsökből csúfot úz, 1 évre terjedhető fogsággal, és 400 frtig emelkedhető pénzbírsággal büntettetik.

6. §. Ki a magyar szent korona alá helyezett terület tökéletes álladalmi egységnek, ki a sanctio pragmaticánál fogva megállapított, s az uralkodóház közösségében létező birodalmi kapcsolatnak tetteles felbontására izgat; ki az alkotmány erőszakos megváltoztatására s a törvényes felsőség elleni engedetlenségre lázit, s bűnök elkövetésére hiv fel és buzdít, négy évig terjedhető fogsággal, és 2000 forintig emelkedhető büntetéssel fog büntettetni.

7. §. Ki a felség személyének sérthetetlensége, a királyi székbeli örökösödésnek megállapított rende ellen kikel, avagy a királynak magas személye ellen sértést követ el, hat évig terjedhető fogsággal, és 3000 forintig emelkedhető pénzbírsággal büntettetik.

8. §. Ki az uralkodóház tagjai ellen követ el sértést, 4 évig terjedhető fogsággal és 2000 forintig emelkedhető pénzbírsággal büntettetik.

9. §. Ki a közbéke és caend erőszakos megzavarására lázit, két évig terjedhető fogsággal és 1000 forintig emelkedhető pénzbírsággal büntettetik.

10. §. Ki a törvény által alkotott valamely hatóságot vagy testületet rágalmakkal illet, két évig terjedhető fogsággal, és 1000 forintig emelkedhető pénzbírsággal büntettetik.

11. §. Ki valamely köztisztviselőt vagy közmegbízásban eljárót, hivatalos tetteire vonatkozólag rágalmakkal illet, egy évig terjedhető fogsággal és 600 forintig emelkedhető pénzbírsággal büntettetik.

12. §. Ki magán személyt rágalmakkal illet, hat hónapig terjedhető fogsággal és 300 frtra emelkedhető pénzbírsággal büntettetik.

Egyszersmind a panaszkodónak okozott pörlekedési költ-

ségekben, és a közzététel által reá nézve előidéztetett károkbán is a panaszkodó részére el fogván marasztalni.

13. §. Sajtóvétségért büntetetik a szerző ; ha ez nem tudatnék, a kiadó ; ha ez sem tudatnék, nyomda vagy metszde tulajdonosa.

14. §. Ki az országgyűlés, a törvényhatóságok, mindenféle törvényszékek, és törvény által alkotott egyéb testületek iratait, és azok nyilvános üléseit hiv szellemben és igazán közli, ellene a közlötték tartalma miatt kereset nem indíthatatik.

15. §. A fogság és pénzbüntetés, a körülmények szerint külön is, együtt véve is, alkalmaztathatik.

Minden pénzbüntetések és elkobzások az országos pénztár javára fordíthatnak.

16. §. Ki ugyanazon vétséget, melyért már egyszer büntetve volt, ismét elköveti, azon büntetésnél, melyre első ízben ítéltetett, felévet sulyosabban büntetethetik.

II. Fejezet.

A bírói eljárásról.

17. §. A sajtóvétségek fölött nyilvánosan esküdtszék ítél. A ministerium felhatalmaztatik, hogy szorosan a büntető eljárásról szóló múlt országgyűlési javaslatnak elvei szerint, az esküdt-bíróságok alakítását rendelet által eszközölje.

Megjegyeztetvén a 39. §-ra : hogy esküdtszéki képességre 200 forint évenkénti jövedelem kívánatik ; a VIII. fejezetre pedig, hogy a főigazgatószék hatóságával, ideiglenesen, a hétszemélyes tábla ruháztatik fel.

18. §. A jelen törvény 3. 4. 5. 6. 7. 8-ik §§-ai eseteiben az illető közbíró hivatalos kívánatára történik a vizsgálat és közkeresetaldávetel.

19. §. A jelen törvény 9. és 10-dik §§-ai eseteiben csak az illető testületek által hozott határozat folytában indíthatja meg a közbíró a megtorló keresetet.

20. §. Egyéb esetekben a kereset csak az illetőnek panaszára indíthatatik meg.

21. §. Ugy a közvádló, mint a panaszló fél, vádlevelében tartozik szabatosan és világosan kijelelni azon igaztást, felhívást, sértést, meggyalázást, megbecstelenítést, melyet megtorlatni kíván, különben a bünvizsgáló bíró által kívánatától egyszerűen elmozdittatik.

22. §. A bünvizsgáló bíró a vád feladása után a nyomtatványokat vagy metszvényeket, ha szükségesnek itéli, tüstént zár alá veheti, mely eljárásról rendes jegyzőkönyvet készít.

Ha a vád alól a bepanaszlott feloldoztatik, a lezárottakat a vizsgáló bíró köteles, 200 forint büntetés terhe alatt, azonnal kiadni.

23. §. Midőn a keresetet a közvádló hivatalból indítja meg, az, ugyanazon hatóság esküdt bírósága által ítéltetik el, melynek kebelében a vádlott lakik, vagy hol a mű megjelenvén, az aláírt példány beadása történt.

Midőn pedig a kereset a panaszló fél folyamodására indítottatik meg, a mely hatóságban a panaszló fél lakik, az ügy abban is elítéltethetik.

24. §. A megbecstelenítendő, meggyalázó, sértő állítások bebizonyítása nem engedtetik meg, kivéven, ha valaki, mint tisztviselő, vagy közmegbizott csekedett, és a felhozott tények e körbeli eljárásra vonatkoznak.

Ez esetben, ha a tény bebizonyittatik, a vádlott tette számítás alá nem jöhet, kivéven azon megbecstelenítést, mely annak folytában megtörtént, a nélkül, hogy magából a tetteből szükségkép következett volna.

25. §. A meggyalázott, megbecstelenített panaszló fél erkölcsi magaviselete mellett tanúkat hallgattathat ki, de a vádlott, annak, erkölcsisége ellen, tanúk kihallgatását nem követelheti.

26. §. Az elmarasztó ítélet meghozatván, azonkívül, hogy ez az elmarasztott költségén közzététetik, egyazersmind a lefoglalt darabok elnyomása, vagy megsemmisítése egészen vagy részben elrendeltetik.

27. §. Ki az eképen elmarasztó ítélet által sujtott elméművet sajtó útján ujra közzé teszi, vagy árulja, a szerzője ellen hozathatott legnagyobb büntetéssel fog illettetni.

28. §. Minden olyan sajtóvétség, mely ellen hivatalbóli megtorlásnak van helye, hat hónap múlva ; a mely ellen pedig csak magán kereset indítható, 2 évmúlva idősül el.

29. §. Minden sajtóvétség, mely a jelen törvény országgyűléseni kihirdetése után követtetik el, jelen törvény szerint fog elítéltetni.

III. Fejezet.

Az időszaki lapokról.

30. §. Ujság, vagy időszaki lap, melynek tartalma akár részben, akár egészen politikai tárgyak körül forog és havonkint legalább kétszer jelenik meg, csak a következő feltételek teljesítése mellett adathatik ki :

1-ször. Mely hatóságban a lap megjelenend, annak alispánjához, főkapitányjához, grófjához, polgármesteréhez benyújtatik a nyilatkozat, melyben kilcend téve a tulajdonos, vagy felelős kiadó, vagy felelős szerkesztő neve, laka, és a nyomda, melyben a lap nyomatni fog, s a hatóság elnöke ezt a ministeriumnak bejelenteni köteles.

2-ször. Ha a lap naponkint jelenik meg, biztosítékul 10,000 frt, ha ritkábban jelenik meg, 5,000 forint tétetik le kész pénzben, vagy fekvő birtokra kettős biztosítékkal betáblázott kötelezvényben : első esetben a tőke az illető hatóság felügyelése s jóállása alatt 5% kamattal, a letevő részére jövedelmez.

Az eddig megjelent lapok, az 1-ső pontban foglalt föltételnek e törvény kihirdetése után tüstént a 2-dik pontbelinek két hónap alatt tartoznak eleget tenni.

3-or. Sajtóvétségérti elmarasztalás esetében a pénzbüntetés a biztositékból vonatik le ; ha belőle ki nem telnék, azonkívül, hogy a szerző együttjótállónak tekintetik, a foglalás a felelős tulajdonos, kiadó, vagy szerkesztő egyéb javaira is kiterjesztetik.

Az eként támadt hiányt az elmarasztaló ítélet után 10 nap múlva ki kell pótolni, különben annak megtörténteig a lap nem fog megjelenhetni.

4-szer. Mely időpontban a lap vagy füzet szétküldöztetik, annak egy példánya, a bejegyzett felelős személy aláírásával, a helybeli hatóság elnökénél tétetik le.

Csupán ennek nem teljesítése miatt a lapok szétküldözését megtiltani nem szabad, hanem ki e szabály ellen vét, 200 forintig terjedhető pénzbüntetéssel fog megbüntetettetni.

31. §. Ki az előbbi §-ban elősorolt föltételek betöltése nélkül időszaki lapot kiad, egy évi fogságig, és 500 forintig terjedhető büntetéssel sújtatik.

Ugy e büntetés, mint a 30. §. 4. sz. alatt foglalt a köztörvényszékek által, rövid uton, fölebbvihetés és ellenállhatás nélkül fog kimaondatni.

32. §. Mely közleményeket a kormány s a törvényhatóságok és egyéb törvényes testületek a szerkesztéshez küldenek, minden lap tartozik azokat, a szokott díjért, számába beigztatni.

33. §. Minden czikkekért, melyek valamely lapban megjelennek, ha a szerző felelősségre nem vonattathatnék, a nyilatkozatban kijelelt felelős személyek is feleletteherrel tartoznak. E felelősség kiterjed azon czikkekre is, melyeket más lapból vagy könyvből kölcsönöznek; ilyen átvételi esetben a büntetés a szerzőénél, vagy első közlőénél mindig kevesebb lévén, s a maximumig soha sem terjedhetvén.

34. §. Minden sajtóvétségek, melyek időszaki lapban követtetnek el, ugyanazon törvények szerint büntettetnek, mint egyéb sajtóvétségek.

35. §. Az elmarasztó ítélet meghozatván, az illető tulajdonosok vagy kiadók tartoznak azt lapjuk legközelebbi számában közzétenni, a 31. §-ban megírt módon megveendő 100 frt büntetés terhe alatt.

36. §. Midőn a 30. §. értelmében bejelentett felelős személy ítélet folytában fogságot szenved, az ítélet kihirdetése után három nap alatt más felelős személyt kell bejelenteni, és a lap csak annak neve alatt jelenhetik meg.

IV. Fejezet.

A könyvnyomdákról és könyvvarusságról.

37. §. Nyomdát és könyomdát felállithat minden, a ki az 1840: 16-ik törvényczikk 1-ső és 2-ik fejezetében foglalt rendeleteknek eleget tevén, melyben lakik, azon törvényhatóság elnökének szándékát bejelenti, a ki erről a belügyek miniszterét értesíti; és a fővárosban 4,000, egyébütt 2,000 forintot részére 5%-tel kamatozandót, letesz.

38. §. Ki titkolt nyomdát s könyomdát bir, tudniillik mely nincs bejelentve, műszereinek kobzásán túl, 1 évi fogsággal és 2,000 forintig terjedhető büntetéssel fog büntettetni.

39. §. Minden nyomdabirtokos lakát és sajtóinak helyét az illető törvényhatóság elnökének bejelenteni tartozván, ezenkívül köteles egy átzsinorozott és elnökileg lepecsételt könyvet tartani, melyben mindenféle kis és nagy nyomtatvány elkészültének ideje, továbbá alaka, czime vagy ismertető tartalma, a kötetek, példányok, ivatek száma bejegyeztessék.

40. §. Ugy a nyomtatványokból, mint az ábrázolatokból két (2) példány a helybeli hatóságnak átadandó, egyik a hatóságé, másik bekötve a nemzeti muzeumé lesz.

41. §. Mely nyomdatulajdonos bármely nyomtatványra nevét és lakását ki nem teszi vagy álnevet tesz ki, ha a nyomtatvány sajtóvétséget foglal magában, büntársnak tekintetik: ellenkező esetben 100 forintig terjedhető büntetésben marasztaltathatik el.

42. §. A könyvvarusság semmi különös engedelemtől nem föltételeztetik, hanem azt, a kereskedőkre nézve fenálló törvényes szabályok megtartása mellett, mindenki gyakorolhatja.

43. §. A könyvvarusok, mindazon elmeműveket, melyek elmarasztó ítélet által nem sujtván, szabadon árulhatják.

44. §. Ki olyant árul, melyen a nyomdatulajdonosnak neve, s laka kitéve nincs, a nála találtatott példányok elkobzásán felül 50 forintig terjedő büntetéssel fog büntettetni.

45. §. Az ugynevezett házaló, vagy zúg-könyvvarulók, az illető hatóság rendőri felügyelése alá helyzetnek.

XIX. TÖRVÉNYCZIKK.

A magyar egyetemről.

A magyar egyetemre nézve rendeltetik :

1. §. Az egyetem egyenesen a közoktatási miniszter hatósága alá rendeltetik.

2. §. Az oktatás és tanulásszabadságának azon elve, hogy egyrészt a tanuló arra nézve : mely tant és melyik tanártól kívánja hallgatni, szabad választást tehessen : másrészt ; hogy a rendes tanárokon kívül, más jeles egyének is, a miniszterium által ideiglenesen megállapítandó, későbbben pedig törvény által meghatározandó feltételek mellett oktathassanak, törvényesen kimondatik.

3. §. Ezen elvnek az egyetemnél alkalmazása a közoktatási miniszterre bízatik, tudósításait ez, és egyéb e részben teendők iránt a legközelebbi országgyűlésnek benyújtván.

XX. TÖRVÉNYCZIKK.

A vallás dolgában.

1. §. Az unitária vallás törvényes bevett vallásnak nyilvánítottatik.

2. §. E hazában törvényesen bevett minden vallásfelekezetekre nézve különbség nélkül tökéletes egyenlőség és viszonyosság állapítottatik meg.

3. §. Minden bevett vallásfelekezetek egyházi és iskolai szükségai közálladalmi költségek által fedeztessenek, s ez elvnek részletes alkalmazásával a miniszterium az illető hitfelekezetek meghallgatásával a közelebbi törvényhozás elébe kimerítő törvényjavaslatot fog előterjeszteni.

4. §. A bevett vallásfelekezetek iskoláiba járhatás, valláskülönbség nélkül, mindenkinek kölcsönösen megengedettetik.

5. §. A miniszterium rendelkezni fog, hogy a bevett vallásokat követő katonák saját vallásu tábori lelkészekkel láttassanak el.

6. §. Az 1844: 3-ik törvényczikknek rendelete a görög nem egyesült vallásuakra is kiterjesztetik.

7. §. Ha valamely község görög szertartásu lakosainak bár nagyobb része fogja jövendőben hitvallását megváltoztatni, ily esetben a községi egyház az előbbi valláson hátramarad lakosok birtokában hagyandó; — a mennyiben tehát a legujabb időkben is hasonló esetek közigazgatási tárgyalás alatt volnának, azok a fenebbi elvek szerint lesznek elintézendők; de ezen törvény elveinél fogva jelen állapotot visszahatólag foglalások által háboríttatni meg nem engedtetik, — s azért, a mely egyházak iránt folyó évi január első napjáig vagy kérdés nem támasztatott, vagy közhatósági elintézés jött közbe, azok kérdés alá többé nem vétethetnek.

8. §. A görög nem egyesülteknek vallásbeli és iskolai ügyek iránti intézkedési joga is az álladalom felügyelése mellett ezennel biztosíttatván, e czélból a magyar felelős minis-
terium lehető legrövidebb idő alatt, mindenestre pedig a legközelebb tartandó országgyűlés előtt, egybehivandja az összes felekezet által választandó egyházi gyülekezetet (congressust) melynek tagjai addig is, míg annak szerkezete törvény által rendeztetni fog, ezuttal, a különböző nyelvű népekre való tekintettel oly arányban választandók, hogy az egyházi osztályból 25, a világból 75, s ezek közé a határörvidékről 25 követ küldessék.

XXI. TÖRVÉNYCZIKK.

A nemzeti színről és ország czimeréről.

1. §. A nemzeti szín és ország czimere ősi jogaiba visszaállíttatik.

2. §. Ennélfogva a háromszinű rózsza polgári jelképen újra felvételvé, egyszersmind megállapíttatik, hogy minden középületeknél s közigazgatásoknál minden nyilvános ünnepek alkalmával, és minden magyar hajókon a nemzeti lobogó és ország czimere használtassék. — Egyébiránt a kapcsoló részeknek szabadságukban hagyatván, hogy az ország színei és czimere mellett saját színeiket és czimerüket is használhassák.

XXII. TÖRVÉNYCZIKK.

A nemzeti őrseregről.

A személyes és vagyonbátorság, a közcsend és belbéke biztosítása, az ország polgárainak örökösére bizatik; e tekintetből míg a legközelebbi országgyűlés kimerítőleg rendelkeznek, a nemzeti őrsereg alakítására nézve következők határozatnak.

1. §. Mindazon honlakosok, kik városokban, vagy rendezett tanácsccsal ellátott községekben 200 pengő forint értékű házat, vagy földet, egyéb községekben fél telket, vagy ezzel hasonló kiterjedésű birtokot kizáró tulajdonul birnak, vagy ha ily birtokot nem birnak is, de 100 pengő forint évenkénti tiszta jövedelmük van, husz éves koruktól ötven éves korukig, ha gazdai hatalom alatt nincsenek — a nemzetőrseregbe beirandók és fegyveres szolgálatot tenni tartoznak.

2. §. A nemzetőrséget kir. városokban s rendezett tanácsccsal ellátott községekben, a helybeli hatóság; más helyekre nézve pedig az illető megyei vagy szabad kerületi törvényhatóságok szerkezendik össze.

3. §. A nemzetőrségi fegyveres szolgálatra kötelezettek kivül az illető megyei, kerületi, városi vagy rendezett tanácsccsal ellátott községi hatóságok, a nemzetőrségbe még más oly honpolgárokat is besorozhatnak, kiket az alkotmányos rend fentartásában érdekletteknek, s e kiküntetésre méltóknak ítélnék.

4. §. A nemzetőrségből kirekesztetnek oly egyének, kik rablás, lopás, csalás, hitszegés, gyújtogatás, vagy gyilkosság miatt büntetve voltak.

5. §. Oly egyének, kik a 4. §-ban említett vétségeket mint nemzeti örök követik el: az őrseregből az ellenök indítandó bünper befejezéseig ideiglenesen az illető törvényhatóság, vagy a helybeli eljáróság által azonnal kitöröltetnek, és tőlök a fegyver elvétetik.

6. §. Azoknak összeírására, kik az 1.-ső §. rendelete sze-

rint, mint nemzetőrök fegyvert fogni tartoznak, a kormány rendeletének vétele után azonnal küldöttségeket fognak nevezni:

Megyékben, nem várva a közgyűlés tartását a kisgyűlések.

A Jász-Kun és Hajdukerületekben a főkapitány.

A szepesi XVI. városokban és a turopolyai kerületben a kerületi gróf.

Fiumei és buccari kerületben a tenger melléki kormányzó.

Szabad kir. városokban, és rendezett tanácsokkal ellátott községekben a tanács.

7. §. Ezen küldöttségek a megyékben és szabad kerületekben az illető helybeli előjárósággal egyetértőleg járnak el, és a körülményekhez képest a helybeli őrseregnek alakítását is eszközlik.

8. §. Az 1-ső szakaszban említett egyéneknek szabadságára hagyatik, lovas vagy gyalog szolgálatot vállalni; a gyalog seregben mindazáltal szolgálatot tenni kötelesek mindazok, kik a lovas sereghöz nem soroztattak.

9. §. Tisztjeit kapitányig az őrsereg maga választja, s mihelyt e választások által az őrsereg alakítása megtörtént, megyékben, — az annak hatósága alatt álló rendezett tanácsú községekre nézve is — az alispán, sz. kir. városokban és szabad kerületekben pedig a főtisztviselő, a honvédelmi miniszternek, úgy az őrsereg számára, mint szerkezetére, s megválasztott tisztszjeire nézve jelentést teszen, mire a kapitányságon felüli nemzetőr-tiszteket Magyarországon a miniszter ajánlatára a nádor k. helytartó, a kapcsolt részekben a bán nevezendi ki.

10. §. A magyarországi nemzetőrség fővezérét hasonlóan a nádor kir. helytartó nevezendi, a kapcsolt részekben a fővezérség a bán s ennek nem léteben a kapcsolt részek alkaptányát, a magyar tenger melléken pedig a kormányzót illeti.

11. §. Az őrseregnek a fegyverforgatásbani gyakorlására és ezen gyakorlásoknak betanítására alkalmas katonai egyégekről, az illető törvényhatóságok felszólítása következtében a kormány gondoskodik.

12. §. Azoknak, kik a szolgálathoz szükséges fegyvereket megszerezni nem képesek, fegyver a közállomány táraiból fog kiszolgáltatni.

13. §. A nemzetőrsereg minden tagjai a magyar rendes katonaság hasonló fokozatu tagjaival egyenlő ranguaknak tekintendők, díjt azonban, míg csak helybeli szolgálatot tesznek, nem huznak, külső szolgálatuk idejére díjuk a rendes katonasáéhoz hasonló létszen; mely díj tulajdon kösségük határán kívül ugyan, de illető törvényhatóságuk kebelébeni szolgálatuk idejére a törvényhatósági házi pénztárból, illető törvényhatóságuk határán kívüli szolgálatuk idejére pedig az országos pénztárból fog fizettetni.

Felügyelés a fegyverekre.

14. §. Azon fegyverek, melyek a közállomány táraiból az őrsereg részére adatnak ki, a törvényhatóságok közvetlen számadása és felügyelése alatt állanak. Ennélfogva

15. §. Megyékben és azabad kerületben helyenként a szükséges fegyvereket felosztani, és a helybeli előljárásság számadása alá kiadni a törvényhatóságok fogják.

16. §. Ha valamely nemzeti őrs fegyverét, melyet a közállomány tárából nyert, midőn kívántatik, beadni nem tudná, vagy elhagyta volna valamely részben romlani, a kárt megtéríteni tartozik.

Szolgálat.

17. §. A nemzeti őrsereg szolgálata rendes és rendkívüli esetek szerint különbözik, a helybeli közcsend és béke rendszertint vagy rendkívüli állapotához képest.

18. §. Midőn a közcsend és béke rendkívüli zavarodásának sem jeleiségei nem mutatkoznak, sem pedig attól tartani ok nincs, hogy a közcsend és béke valamely erőszakos kitéréssek által felháboríthatatik, a nemzeti őrsereg szolgálata egyedül a szükséges rendőrségi intézkedések fentartására szorítkozik. E tekintetből:

19. §. A helybeli őrtiszt intézkedendik azon sor és szám iránt, melyben a nemzeti őrsök egymást felváltva szolgálatot tenni fognak.

20. §. Kisebb rendetlenségek, ugymint: utcái vagy körös-

mai veszekedések meggátolása, a kihágók befogása, a befogott gonosztevőknek vagy kihágóknak a törvényes felsőbbbbség kezeibe áttaladása, ugyszinte mindenütt ott, hol a törvényes felsőbbbbségnek eljárásához karhatalom szükséges, a karhatalom kiszolgáltatása a nemzeti őrségnek álland kötelességében.

21. § Rendkívüli esetekben, midőn a megzavart közcsend és béke helyreállítására rendkívüli eszközök kívántatnak, minden besorozott nemzeti őr, akár következik reá sor szerint a szolgálat, akár nem, fegyvert fogni köteles.

22. § A nemzeti őrség, a 21-ik §. esetét kivéve, szolgáltatni csak tulajdon községének határain belül tartozik: — ellenben ha a 21-dik §. esetében a közcsend és béke valamely községben, a helybeli nemzeti őrség segítségével vissza nem állíttathatnék, ily esetben más községbeli, nemzeti őrség is felszólítható, s felszólítása következtében tulajdon községének határain kívül is tartozik szolgálatot tenni.

23. § A nemzeti őr fegyvert csak akkor foghat, ha szolgálatra felszólíttatik; és a nemzeti őrségnek, fegyveresen, mint testületnek tanácskozni és végzéseket hozni nem szabad.

24. § A nemzeti őrség szolgálatra csak a polgári hatóság által szólíttathatik fel, és őrálláson kívül minden egyéb esetekben, az őrcsapattal polgári előljáró közbejövetele kívántatik.

25. § Nemzeti őrség erőszakot csak akkor használhat, miután a polgári előljáró azt, s illetőleg azokat, kik ellen az erőszak használendő, a törvény nevében engedelmességre felszólította.

26. § A nemzeti őr felszólítva szolgálatát teljesíteni feltétlenül tartozik, panaszt, ha nem sor szerint szólíttatott volna fel, parancsnokságánál tehet.

27. § A szolgálat elleni vétések eseteire a büntetés és eljárás rendelet által fog meghatározatni.

28. § A törvényben megállapított elvek korlátai között rendelet által fog intézkedés tételni részletesen az őrsereg egyenruhája és mindazokról, mik az őrsereg alakításához, fenntartásához, löszszerreli ellátásához, és az őrseregbeli szolgálat rendezítéséhez megkívántatnak.

29. § E törvény végrehajtását, ha a helybeli körülmé-

nyek, rendkívüli okoknál fogva, megkivánják, a ministerium az illető törvényhatóság tudósításának nyomán felfüggesztheti.

30. §. Ha a helybeli körülmények miatt a nemzeti őrség feloszlatása szükséges, ez iránt Ő Felsége rendelet által intézkedni fog, de feloszlátás esetében a feloszlátás után legfeljebb egy év alatt a feloszlátott nemzeti őrségi osztály ujlag alakítandó.

31. §. A nemzeti őrsereg tagjai testi büntetéssel nem fenytethetnek.

32. §. A jelen törvénynek alkalmazása a kapcsolt részekben az ottani törvényes hatóságokra bízatik.

33. §. A király és haza elvárják, hogy a hon fiai, kiknek becsületére e törvény által a közállomány fentartása bízva van, kötelességöknek hiven és buzgósággal fognak megfelelni.

34. §. A nemzeti őrsereg zászlójára következő hitet tesz :

Én NN. esküszöm az élő Istenre sat. a királynak és alkotmánynak hűséget, előljáróimnak engedelmességet, — esküszöm, hogy polgártársaimnak személyét és vagyonát minden törvénytelen megtámadás ellen előljáróim felhívására oltalmazom, a közcsendet, békét és nyugalmat sem nem háborítom, sem háborítani nem engedem, általában minden szolgálati kötelességemet, midőn tőlem megkivántatik, pontosan teljesitem, és leszek polgári előljáróim vezérlete alatt hű őrje az alkotmánynak, a törvénynek és a hazának. Isten engem sat.

35. §. A nemzetőrségi egész institutio a ministerium hatósága alá helyeztetik.

XVIII. TÖRVÉNYCZIKK.

A szabad királyi városokról.

1. §. A város, mint önálló köztörvényhatóság, közdolgait törvényes felsőbb felügyelés alatt, minden más törvényhatóságtól függetlenül, a köztörvény szerint igazgatja.

2. §. A városnak, mint törvényhatóságnak, rendőri, büntető és magánjogi tekintetben alá vannak vetve — kivéve a

megyék székházait, és a valóságos hadi szolgálatban álló katonákat, azonban csak szorosan vett személyes s bűnvádi keresetekre és szolgálati vétségeikre nézve, minden a város határában létező egyének és javak, különbség nélkül.

3. §. Azalatt, míg a városoknak rendezése iránt a törvény részletesen rendelkeznek, következők határoztatnak meg :

a) A városok felosztása.

4. §. Oly városok, melyekben 12,000 lakosnál kevesebb vagyon, kis városoknak, melyekben 12,000 lakosnál több, de 30,000 lakosnál kevesebb vagyon, közép városoknak, és melyekben 30,000 lakosnál több vagyon, nagy városoknak neveztetnek.

b) Tisztujításokról.

5. §. Az országgyűlési követek választásáról az egész országra nézve általánosan külön törvény rendelkezvén, a városi tisztviselők választására nézve ezennel határoztatik.

V á l a s z t ó k.

5. §. A városi közönségnek, a nőket kivéve, mindazon tagjai, kik teljes koruak, sem atyai, sem gyámi, sem gazdai hatalom, sem pedig elkövetett hűségtelenség, csempészkedés, rablás, gyilkolás és gyujtogatás miatt fenyték alatt nincsenek, törvényesen bevett valláskülönbség nélkül, választók, ha

a) A város határához tartozó, és a telekkönyvben tulajdon, vagy egyszersmind hitveseik nevére is különleg beirt oly házat, vagy telket egy év óta birnak, melynek értéke kis városban 300, — közép városban 700, — nagy városban 1000, különösen Pest városában 2000 pengő forint; vagy

b) A város határában mint kézművesek, bejegyzett kereskedők, gyárosok, egy év óta telepedve vannak, tulajdon műhelylyel vagy kereskedési teleppel, vagy gyárral birnak, és ha kézművesek, folytonosan legalább egy segéddel dolgoznak.

c) Tudorok, sebészek, ügyvédek, mérnökök, akadémiai művészek, tanárok, a magyar tudós társaság tagjai, kik a vá-

rosban egy év óta telepedve vannak, és kis városban 40, — közép városban 60, — nagy városban 80, — Pest városában 100 pengő forint házbért fizetnek.

d) Ezeken kívül mindazok, kik a város kebelében két év óta telepedve vannak, és kis városban 200, — közép városban 400, — nagy városban 600, — Pest városában 800 pengő forint biztos jövedelmet, keresetük vagy tőkeértékük után kimutatni képesek.

e) Kik eddig városi polgárok voltak, ha a fenebbi pontokban leirt képességgel nem bírnak is.

7. §. A 6. §. a) pontja alatt kiszabott birtoklási idő nem kívántatik meg azon esetben, ha valaki a képesítő ingatlanak birtokába örökség után jut.

8. §. A választási jogot senkitől, ki a 6. §-ban leirt képességgel bír, megtagadni vagy elvenni semmi szín alatt nem lehet.

9. §. A 6-dik §-ban körülirt képességgel bíró választók a tisztviselőket, és városi képviselői testület tagjait fogják választani a tisztujtó székeken.

10. §. A választási jogot gyakorolni csak személyesen lehet.

c) Tisztujtás megtartásáról.

11. §. A jelen törvény kihirdetése után a polgármester, illetőleg bíró, azonnal közös és nyilvános ülésben egybegyűjti az eddigi tanácsot, és választott polgárságot. Egy ülésben a tisztujtószerk megtartására a gyűlés tagjai által elnök, egyzersmind küldöttségek választatnak, a választók összeírása végett; továbbá intézkedések tétetnek az összeírás eljárás végrehajtása és a választás helye és ideje körül.

12. §. A választás napján, a választott elnök előülése alatt, szinte nyilvános ülés tartatik; és e gyűlésben.

13. §. Mindenekelőtt küldöttségek választatnak a gyűlés tagjai által a szavazatok összeszedésére és a kijelölés feletti intézkedésre, titkos szavazás által, legalább tíz tagból, az összeirt választók közül alakítandók.

14. §. Szinte e gyűlésen a tisztikarnak és választott pol-

gárságnak tagjai eddig viselt hivatalaikról lemondanak, a választási elnök pedig a választás idejére kapitányt, tiszti ügyészt és jegyzőt helyettesít.

A tiszti kar választásáról.

15. §. A tisztviselők közül a polgármester, főbíró, főkapitány és alkapitányok, tanácsbeliek, jegyzők, tiszti ügyészek, levéltárnok, telekbíró, számvevő, tiszti főorvos, fősebész és főmérnök megválasztatnak. A választás kijelelés mellett, a kijelelés a kijelelő választmány által, a választási elnök közbejöttével, történik.

16. §. A városokban jelenleg létező tisztviselők közül azon egyének, kik oly hivatalt viseltek, mely a jelen törvény kihirdetése előtt, éltök fogytáig rendszerint ujtás alá nem esett, fizetésüket éltök fogytáig megtartják; ellenben ha a törvény szerint tartandó tisztujtás alkalmával vagy az eddig viselt, vagy magasabb hivatalra megválasztatnak, a választást elfogadni kötelesek, különben nyugpénzöket elvesztik; — és szinte ugy elvesztik akkor, ha fenytő közkereset útján bármikor valamely büntény miatt marasztaltatnak.

17. §. A számadással tartozó hivatalnokok ezuttal a városi törvényhatóságnak részletes elrendezéseig, eddig viselt hivatalaikban meghagyatnak ugyan, a pénz- s egyéb táraakra leendő felügyelés azonban a jelen törvény szerint választandó tanács felelőssége alá helyhezteszik; mely hogy ebbeli felelőségének teljes mértékben eleget tehessen, egyszersmind azon hatalommal ruháztatik fel, hogy tapasztalandó bármely visszaélés, vagy hanyagság esetében, a számadókat a körülményekhez képest azonnal elmozdithassa, sőt le is tartóztathassa, és bünperbe idéztethesse, helyettük ideiglenesen más kezelőket nevezhessen, és általánosan a pénztárak biztosítása iránt minden szükséges intézkedéseket megtehessen.

Képviselők választásáról.

18. §. A képviselő testület tagjai kijelelés nélkül választatnak.

19. §. Ezen választásnak mikénti eszközzése, a választóknak a választás könnyítése tekintetéből kerületekrei elosztása,

a szavazatok összeszedése, és minden egyéb, a választás körül előfordulható teendők iránt azon közös gyűlésben tétetik intézkedés, melyben a választók összeírása határoztatik el.

20. §. Azalatt, míg a törvény másképp intézkedend, képviselőül a város bármely telepedett lakosa törvényesen bevett valláskülönbség nélkül, megválasztható.

21. §. A képviselő testület kis városokban legalább 30; közép városokban legalább 82; nagy városokban legalább 157 tagból áll.

22. §. A képviselők száma, a legkisebb számon felül, az állandó lakosok számához képest, következőleg emelkedik:

a) Kis városokban az első 1500 számon felül, minden 200 lakos után az első 30 képviselőhöz adatik egy képviselő.

b) Közép városokban az első 12,000 számon felül, minden 400 lakos után, az első 82 képviselőhöz adatik egy képviselő.

c) Nagy városokban az első 30,000 számon felül, minden 800 lakos után, az első 157 képviselőhöz adatik egy képviselő.

23. §. A képviselők a közgyűléseken személyenként tanácskozási joggal és határozó szavazattal bírnak.

24. §. Minden választásokra a szavazás a választók által titkosan történik.

A tanács- és közgyűlésekről.

25. §. Azalatt, míg a törvény részletesen intézkedend, a tanács azon hatósággal ruháztatik fel, melylyel jelenleg a megyei kis-gyűlések bírnak, — a közgyűlés pedig ugyanazon hatósággal, melylyel a megyei közgyűlések vannak ellátva, kivéve a be- és kitáblázásokat, továbbá azon kérdéseket, melyek szoros értelemben bírói eljárást igényelnek, vagy bírói zár megrendelését foglalják magokban.

26. §. Mind a közgyűlésnek, mind a tanácsnak ülései nyilvánosak.

27. §. Az ülésekben a hallgatóságnak a tanácskozásokat megháborítani nem szabad. A csendet fentartani az elnök kötelessége és e részben különösen e czélból a tanács által választandó csendtisztok vezérlete alatt a nemzeti őrsereg ügyel.

28. §. Az állandó szakkbizottmányok hatósága, milyenek

az árvai, gazdasági, szépitési és egyéb bizottmányok, jelen állapotban megtartatik, a bizottmányok közvetlenül a tanács-csal, a tanács által pedig a közgyűléssel állnak összefüggésben.

29. §. A közgyűlés áll: a városi tisztviselőkből és képviselőkből együttvéve, — elnöke a polgármester, vagy akadályozása esetében a legidősb tanácsbeli. — Határozat hozatalára pedig kis városokban legalább 20, — közép városokban legalább 30, — nagy városokban legalább 40 tag együttléte szükséges.

30. §. Közgyűlést tartani kell minden hónapban legalább egyszer, lehet ezenkívül többször is, valahányszor ezt vagy a közgyűlés előre megrendeli, vagy a tanács, s illetőleg polgármester, sürgető körülmények miatt, szükségesnek tartja.

XXIV. TÖRVÉNYCZIKK.

A községi választásokra nézve.

1. §. A szabad királyi városokról ideiglenesen rendelkező XXIII. törvényczikk, mennyiben a választásokról, választókról és képviselőkről szól, a szepesi XVI. városokra, és azon községekre is kiterjesztetik, melyek első bírósági hatósággal ellátott rendezett tanácsccsal vagy már birnak, vagy ennekutána fognak a megyék meghallgatása mellett a ministerium javaslatára Ő Felsége, illetőleg a királyi helytartó által, felruháztatni.

2. §. A rendezett első bírósági hatóságu községeknek közigazgatási állása, a törvény további rendeleteig, jelen állapotában megtartatik.

3. §. Az első bírósági hatóságu rendezett tanácsccsal el nem látott községekben az előljárók választása iránt ideiglenesen a megyék fognak intézkedni.

XXV. TÖRVÉNYCZIKK.

A Jász-Kun kerületekről.

Ideiglenesen, míg a törvény a Jász-Kun kerület belszerkezetéről részletesen intézkednék, a kerületi tisztviselők és közgyűlési képviselők választására nézve következők rendelkeznek :

1. §. A kerületi tisztviselőket ugyanazok választják, kik az országgyűlési követeket fogják az V-dik törvényczikk szerint választani.

2. §. A közgyűlési képviselőket a községi választók választandják, egyedül a községi képviselők közül.

3. §. Közgyűlési képviselő minden Jász-Kun község részéről 4 választatik.

4. §. A kerületi tisztviselők kijelelés mellett, a kerületi képviselőtestület tagjai kijelelés nélkül választatnak.

5. §. A kijelelendők néysorának elkészítése végett a tisztujtást megelőző közgyűlés által hat tagból álló küldöttség fog választatni, mely a nádori főkapitánynyal szótöbbség szerint intézkedendik.

6. §. Az ezen törvény kihirdetése után azonnal a nádori főkapitány az eddigi szokott alakban közgyűlést hirdet, és e közgyűlés által küldöttségek fognak neveztetni, a kerületi választók összeírása végett, továbbá intézkedés tétetik a közjogi választóknak ugyanezek által leendő összeírása, a községbeli előljárók és képviselők megválasztása, ugyszinte a kerületi képviselőtestület megválasztása iránt.

7. §. Miután minden községekben a helybeli választások, és a kerületi képviselőtestület tagjainak választása megtörtént, a nádori főkapitány ez iránt értesülvén, kerületi tisztujtóséket, és ezt megelőzőleg közgyűlést hirdet, mely közgyűlésre a jelen törvény szerint megválasztott kerületi képviselőtestület tagjai is meghivandók.

8. §. E közgyűlésben a tisztujtás tartása tekintetéből szükséges intézkedések megtétetnek, a szavazatok összeszedésére

küldöttség választatik; az eddigi tisztviselők pedig hivatalaikról lemondván, a tisztújítás idejére csendbiztost, tiszti ügyészt és jegyzőt, a nádori főkapitány helyettesit.

9. §. Mind a képviselők, mind a tisztviselők választására a szavazás titkosan történik.

A közgyűlésekről.

10. §. A közgyűléseknek elnöke a nádori főkapitány, ennek akadályozása esetében az alkapitány, — tagjai a kerületi tisztviselők, és kerületi képviselők, ezeken kívül minden külön községből a főbíró és főjegyző, személyenkinti egyes szavazattal.

11. §. A közgyűlés ülései nyilvánosak.

12. §. A csendet fentartani az elnök kötelessége, és ennek rendelkezése alatt a nemzeti őrsereg vigyáz fel.

13. §. Közgyűlés tartatik minden évnegyedben egyszer; tartathatik gyakrabban is a körülményekhez képest, ha vagy maga a közgyűlés előre megrendeli, vagy az elnök-kapitány szükségesnek látja.

A közigazgatásról.

14. §. Mig a törvény a közigazgatás alakításáról részletesen intézkedend, a közigazgatás formái és módja azon változásokon kívül, melyek a jelen törvénytől fogva szükségesek, az eddigi gyakorlat szerint meghagyatik.

15. §. A redemptióból eredő magánjogi viszonyok és haszonvételek a törvény további rendeleteig ezennel világosan fentartatnak.

XXVI. TÖRVÉNYCZIKK.

A Hajdu-kerületről.

Ideiglenesen, mig a törvény a Hajdu-kerület bűlszerkezetéről részletesen intézkednék, a kerületi tisztviselők, és közgyűlési képviselők választására névben következők rendeltetnek:

1. §. A kerületi tisztviselőket ugyanazok választják, kik az országgyűlési követeket fogják az V-dik törvényozikk szerint választani.

2. §. A kerületi és vár. tisztviselők kijelelés mellett, a vár. képviselőtestületek tagjai pedig kijelelés nélkül választatnak.

3. §. A kijelendők névsorának elkészítése végett a tisztujítást megelőző közgyűlés által 6 tagból álló választmány fog választatni, mely a főkapitánynyal szótöbbség szerint intézkedend.

4. §. Az ezen törvény kihirdetése után azonnal a főkapitány az eddigi szokott alakban közgyűlést hirdet, és e közgyűlés által küldöttségek fognak neveztetni a kerületi választók összeírása végett; továbbá intézkedés tétetik a városi választóknak ugyanezek által leendő összeírása, a városi tisztviselők és képviselők megválasztása iránt.

5. §. Miután minden városokban a helybeli tisztviselők, és a képviselő-testület tagjainak választása megtörtént: a főkapitány ez iránt értesülvén, kerületi tisztujító széket, és ezt megelőzőleg közgyűlést hirdet, mely közgyűlésre a jelen törvény szerint megválasztott városi helybeli képviselő-testület tagjai is meghivandók.

6. §. E közgyűlésben a tisztujítás tartása tekintetéből szükséges intézkedések megtételnek, a szavazatok összeszedésére küldöttség választatik, az eddigi tisztviselők pedig hivatalaikról lemondván, a tisztujítás idejére csendbiztost, tiszti ügyészt és jegyzőt a főkapitány helyettesít.

7. §. Mind a képviselők, mind a tisztviselők választására a szavazás titkosan történik.

A közgyűlésekről.

8. §. A közgyűléseknek elnöke a főkapitány, ennek akadályozása esetében az alkapitány, tagjai a kerületi tisztviselők, és a városi képviselők, ezeken kívül minden külön városokból a főhadnagy, és főjegyző, személyenkinti egyes szavazattal.

9. §. A közgyűlés ülései nyilvánosak.

10. §. A csendet fentartani az elnök kötelessége, s ennek rendelkezése alatt a nemzeti őrsereg vigyáz fel.

11. §. Közgyűlés tartatik minden évnegyedben; tartat-

hatik gyakrabban is a körülményekhez képest, ha vagy maga a közgyűlés előre megrendeli, vagy az elnökkapitány szükségesnek látja.

A közigazgatásról.

12. §. Míg a törvény a közigazgatás alakításáról részletesen intézkedend, a közigazgatás formái és módja azon változásokon kívül, melyek a jelen törvénnyel fogva szükségesek, az eddigi gyakorlat szerint meghagyatík.

13. §. Az adományból eredő magánjogi viszonyok és haszonvételek a törvény további rendeleteig ezennel világosan fentartatnak.

14. §. A Hajdu-kerületben jelenleg működő királyi biztosság, és egyéb a Hajdu-kerület belszerkezetére, illetőleg a Hajdu-kerületi lakosok közötti személyes álladalmi viszonyokra vonatkozó eddig kibocsátott, s e törvénnyel ellenkező kormányrendeletek ezennel megszüntetnek.

XXVII. TÖRVÉNYCZIKK.

Fiume és Buccari szabad kereskedési kerületekről.

1. §. A két kerületek külön két törvényhatóságot képeznek, mint ilyenek törvényhatósági beldolgaikat egymástól függetlenül intézik; — az ország többi törvényhatóságaival, valamint kormányával és főtörvényszékeivel közvetlenül leveleznek, s mint más törvényhatóságok, beldolgaikra nézve a törvény határai között felsőbb felügyelés alatt szabályokat alkotnak.

2. §. A kerületek törvényhatósága alá büntető, rendőri és magánjogi tekintetben alá vannak vetve minden a kerületek határain belül létező egyének és javak különbség nélkül, kivéve a szolgálatban álló katonákat, azonban csak szorosan vett személyes s bűnvádi keresetekre, és szolgálati vétségeikre nézve, továbbá a váltó, kereskedési és tengerügyelői, tanácsbíróági illetőségéhez tartozó ügyeket és személyeket.

3. §. Mind Fiume, mind Buccari kerületben törvényhatósági főtisztviselő az alkapitány, ki egyszerűen mind rendes al-

nőke a közgyűlésnek és a kapitánysági törvényszéknek is. Az alkapitány akadályozása esetében helyette a kapitánysági törvényszék legidősebb tagja elnököl. Mindenik kerületnek külön alkapitánya van, kit Ő Felsége nevez.

4. §. A szóbeli bíróságot illetőleg az 1836. : 20. és 1840. 11. törvények e kerületekre is kiterjesztetnek. A közgyűlés által választandó két kerületi bíró, és törvényszéki főjegyző fogják szóbeli perekben a bírói széket együtt képezni.

A patriciusokról.

5. §. A jelenleg létező patricius-családok czimeiket megtartják, az eddig kinevezett patricius tanácsnokok, a közgyűlésben a képviselőkkel együtt részt vesznek, és általában képviselői jogokkal bírnak, jövőben mindazonáltal patricius tanácsnokot nevezni nem lehet.

A választókról.

6. §. A két kerületben választók: a községnek mindazo tagjai, kik a szabad királyi városokról szóló XXIII. törvényben a hasonló népességű szabad királyi városokra nézve megállapított képességgel bírnak, továbbá a patricius tanácsnokok, bár a szükséges értéki képességgel nem bírnak is, végre a hajós kapitányok és hajós őrnökök.

7. §. A választási jogot senkitől, kik a 6. §-ban említett értéki képességgel bírnak, megtagadni vagy elvenni semmi szin alatt nem lehet.

8. §. A 6-dik §-ban említett választók a kerületi bíróságot és képviselőket fogják választani, a kerületi tisztújító székeken.

9. §. A választási jogot gyakorolni csak személyesen lehet.

A tenger melléki főkormányzóról.

10. §. A tenger melléki főkormányzó, mint a két kerületnek közös főkapitányok, elnöke a kerületekben a tisztújító székeknek és a követválasztási gyűléseknek, elnöke továbbá a helybeli királyi kormányzéseknek, és a kerületeknek, mint

törvényhatóságokunk közvetlen közigazgatásán kívül, minden egyéb hivatalos köre épségben megtartatik.

A képviselétről.

11. §. A képviselők a patricius tanácsnokokkal és tisztviselőkkel együtt a kerületi közgyűlésekben tanácskozó és határozó szavazattal bírnak, de különválva gyűlést nem tarthatnak.

12. §. Azalatt, míg a törvény máskép rendelkezend, képviselőkül a kerület bármely letelepedett lakosai megválaszthatók.

13. §. A képviselők száma annyi leendő, mennyi a szabad királyi városokról szóló XXIII. törvényben a hasonló népeségű királyi városokra megállapított.

A választásokról.

14. §. A képviselők kijelölés nélkül választatnak.

15. §. A kerületi bírák a kijelölendők közül választatnak.

16. §. Minden választás titkos szavazás által történik.

A választások megtartásáról.

17. §. A jelen törvény kihirdetése után a tengeremelléki kormányzó, az, eddigi szokott alakban, mindenik kerületben külön tartandó közgyűlést hirdet, melyben intézkedések tételnek a választók összeírása és a választás helye és ideje körül.

18. §. Ugyan e gyűlésben tételik intézkedés a képviselők választása iránt is, e tekintetben különösen a szavazatok összeszedése, és a választóknak kerületekrei felosztása iránt.

19. §. A választás napján szinte közgyűlés tartatik, melyben az eddigi kerületi bírák hivatalaikról lemondván, a gyűlés tagjai által, a választók közül, legalább tíz tagból alakítandó bizottmány választatik a kijelölés feletti intézkedésre.

20. §. A kijelölés — a kijelölő választmány és a kormányzó által szótöbbséggel állapittatik meg.

21. §. Azalatt, míg a törvény máskép rendelkezend, e törvény szerint csak a kerületi bírák, illetőleg képviselők vá-

lasztatnak, és három évről három évre ujítatnak; a képviselők helyei csak új választás által, a rendes időszaki választások alkalmával tölthetnek be; ellenben ha a tisztviselők sorában üresség időközben támad, ily tisztviselők helyett a közgyűlés által ajánlandók közül ideiglenesen a tengeremléki kormányzó, — mint a két kerületnek főkapitánya, helyettesít.

22. §. Az igazgatósági bírák a közigazgatásnak szakaira külön választatnak.

23. §. A kerületi bírák megválasztása után a képviselők választatnak meg.

A tanács- és közgyűlésekről.

24. §. A tanács- és közgyűlésnek hatósága azalatt, míg a törvény a közigazgatásnak mikénti elrendezése iránt részletesen intézkedik, jelen állapotában megtartatik.

25. §. Mind a közgyűlésnek, mind a tanácsnak ülései nyilvánosak.

26. §. Az ülésekben a hallgatóságnak a tanácskozásokat megháborítani nem szabad. A csendet fentartani az elnök kötelessége, és az ülésben különösen e czélból a tanács által választandó csendtisztok vezérlete alatt a nemzeti őrsereg ügyel.

27. §. A közgyűlés elnöke az alkapitány, akadályozása esetében a kapitánysági törvényszék legidősebb tagja; tagjai a tisztviselők, patricius tanácsnokok és képviselők, személy szerinti egyenlő szavazattal.

28. §. Közgyűlés tartatik minden hónapban legalább egyszer, lehet ezenkívül többször is, valamennyiszer a közgyűlés előre megrendeli, vagy a tanács, s illetőleg alkapitány — sürgető körülmények miatt — szükségesnek tartja.

29. §. A katonaaállításról ezen kerületek, kikötői minőségöknél fogva, a tengeri kereskedés és hajókázás felvirágzása tekintetéből, felmentetnek, és e részbeni kiváltságos szabadságaik törvényileg megerősítettnek.

XXVIII. TÖRVÉNYCZIKK.

A nádori méltósághoz kötött hivatalokról.

Cs. kir. Főherczeg István nádor, mint Ő Felségének az ország távollétébeni teljhatalmu királyi helytartója, személyének sérhetlensége s helytartóilag gyakorlott legfelsőbb jogai mellett, a felelős ministeriumnak törvény értelmében alárendelt hivatalokat nem viselhetvén, Ő cs. kir. Főherczegsége ugy Pest, Pilis és Zsolt törvényesen egyesült megyék örökös főispánsága, mint a jász-kunok grófsága gyakorlatáról. Ő Felségének az országbóli távolléte idejére lemond, s ennek következtében ezen időre rendeltetik :

1. §. Pest, Pilis és Zsolt törvényesen egyesült vármegyék főispánságát ezen hivatalnak helytartója viseli, ki is a többi főispánságokra nézve törvényesített kinevezési viszonyba helyeztetik, s hivatala a többi főispánságokkal egyenlő rangra emeltetvén, neki az országgyűlésen a főrendi táblánál ülési és szavazati joga leend.

2. §. A Jász-Kun kerületek nádori főkapitánysága főispáni rangra s hatóságra emeltetik, s ezen kerületekre nézve Ő Fensége a nádor királyi helytartó törvényes jogait az illető felelős ministerium útján gyakorlandja.

3. §. A Jász-Kun kerületek által a nádornak fizetni szokott tiszteletdíj eddigi állapotában továbbá is fentartatik.

XXIX. TÖRVÉNYCZIKK.

Az ország közhivatalnokairól.

A közigazgatásnak a ministeri felelősséggel összhangzásba hozatala tekintetéből, a kormányi kinevezéstől függő közhivatalok iránt rendeltetik :

1. §. A törvény útján kívüli elmozdithatlanság egyedül az igazság szolgáltatásával megbízott birói hivatalokra szorittatik.

XXX. TÖRVÉNYCZIKK.

A felelős ministerségnek a közlekedési tárgyak iránti teendőiről.

Az 1836 : 25-ik és 1840 : 40-ik törvényczikkekben a vasutak és csatornák engedményezéséről szóló rendeletek jövőre nézve ezennél eltöröltetvén, a törvényhozás további intézkedéseig következők határoztatnak :

1. §. Felhatalmaztatik a felelős ministerség, hogy a későbbben levő vasutak- s megkezdett vízszabályozásoknak, ha és a mennyire azok a közkereskedést előmozdítják, lehető folytatásához s befejezéséhez segédkezeket nyújtson, s a közállomány befolyását ezekre nézve biztosítsa.

2. §. A még meg nem kezdett vaspályavonalokon egyes társulatok által netalán tett felmérései s előmunkálati költségek kárpótlása iránt a felelős ministerség fentartván azokra a közállomány építkezési jogát — lépjen egyezkedésre, s terjessze helybenhagyás végett a közelebbi törvényhozás elibe.

3. §. A ministerium felhatalmaztatik, hogy Buda-Pestből mint a haza szívéből a határszélekig irányzandó 6 uj vaspályavonalokat, előleges műtani megvizsgálás után, s különösen országos szempontból, figyelmezve a helyi körülményekre is, tervezzék, s ha lehetséges, ezen irányokban a munkát, különösen pedig Fiume felé tettleg is, idővesztés nélkül, megkezdesse.

4. §. E czélokra felhatalmaztatik az összes ministerium egész 10 millió forintig alapot alkotni, mely az ország által biztosittatik, s melyből 8 millió forint erejeig vasutakra, 2 millió forintig pedig vízszabályozásra, a szükséghez képest pénzüszségekre fordíthatatnak.

5. §. A hatóságokban még most fenálló közmunkáknak törvényszerinti alkalmazására a ministerség ügyel fel, melynek tántéhez tartozand : a létező utak, hidak és más közlekedési eszközök fentartásáról is, az illető hatóságokkal egyet értve, ideiglenesen intézkedni.

6. §. A vizek szabályozására eddig kijelölt pénzalapnak fölhasználására a felelős magyar ministerium ezennel továbbra is utasittatik.

XXXI. TÖRVÉNYCZIKK.

A színházokról.

A színházakra nézve ideiglenesen rendeltetik:

1. §. Színházak ezután az illető törvényhatóság engedelmével nem nyitthatók.

2. §. A színművek előadhatására nézve eddig a könyvvizsgálók által gyakorolt vizsgálat eltöröltetik.

3. §. A pesti magyar nemzeti színház igazgatóját kivéve, színpadon bármilyen nyilvános színi előadások csak az illető helybeli hatóság tudtával és engedelmével történhetnek; ezenkívül minden színházak, a pesti magyar nemzeti színházat sem véve ki, rendőri felügyelés tekintetében, a helybeli hatóság alá rendeltetnek.

4. §. Ki az 1-ő és 3-ik §. rendelete ellen vét, az, elsőbb esetben a színház bezáratásán felül 1000 ftig terjedhető és az országos pénztárba adandó pénzbírsággal fog büntettetni.

5. §. A színház bezáratása elnökiileg történhetik, a büntetés pedig rövid szóbeli peruton fog kimondatni.

Befejezés.

Mi tehát kegyesen meghallgatván és kegyelmesen elfogadván említett hűveinknek, fennevezett Magyarországnak és a hozzá kapcsolt részek egyházi főrendjeinek, zászlósainak országgyűléseinek és nemeseinek az uraknak, úgy egyéb Karok és Rendeknek alázatos könyörgését és esedezését, mindazon felhívott, Nekünk fenérített módon benyújtott törvényczikkeket ezen levelünkbe szórul szóra beiglatni és beiratni rendeltük, s azokat, és összesen s egyenként, az azokban foglaltakat helyeseknek, kedveseknek, és elfogadottnak vallván,

hozzájok királyi megegyezésünket és jóváhagyásunkat adtuk s azokat királyi hatalmunknál fogva elfogadtuk, helybenhagytuk, helyeseltük és megerősítettük; biztosítván az előemlített hű Karokat és Rendekeket a felől, hogy minden a fen beiktatott törvényczikkelyekben foglaltakat mind Minmagunk megtartjuk, mint pedig minden más hiveink által megtartatjuk, miként is azokat jelen levelünk ereje s tanúsága szerint elfogadjuk, helybenhagyjuk, helyeseljük és megerősítjük.

Kelt a Mi őszintén kedvelt hívünk tekintetes és nagyságos németujvári gróf **Batthyány Lajos** magyarországi minis-terelnökünk kezéből szabad királyi Pozsonyvárosunkban Szent-Györgyhó tizennegyedik napján, az ur ezer nyolczszáz negyvennyolczadik esztendejében, magyar, cseh stb. országai uralkodásunk tizennegyedik évében. Isten szentegyházait a Krisztusban, főtisztelendő és tisztos atyák; tekintetes és nagyságos fogaraszöldi örökös gr. Nádasdy Ferencz kalocsai főegyh. érseke (az esztergomi és egri érsekszékek üresek lévén); — tusnádi Kovács Miklós erdélyi; — Hám János szatmári; nagykeri Scitovszky János pécsi; — palugyai és bodafalvi Palugyai Imre nyitrai; — barlabasseveczi Ossegovich Imre zengi és modrusi vagyis korbói; Smicziklász Gábor körösi egyesült g. szertart.; krivinai Lonovics József csanádi; Kukovich József bosznai vagyis diakovári és szerémi; Popovics Vazul munkácsi egyes. görög szertartású; — váralljai Haulik György zágrábi; ocskai Ocskai Ant. kassai; vásonkői gr. Zichy Dom. veszprémi; — Erdélyi Vazul nagyváradi és Gaganecz József, eperjesi egyesült görög; bezdédi és kisbákai báró Bémer László, nagyváradi deák szertartású; Balassa Gábor szombathelyi; — kisapponyi Bartakovics Béla rozsnyói; dezseri Rudnyánszky József besztercei (a váci, szepesi, székesfejevári és győri püspöki székek üresek lévén); — Schrott József egyházilag egyesült nádorfejevári és végszendrei; Miskolczy Márton knini felszentelt; Karner Antal bácsi; — sági Sághy Mihály novi egyházak választott püspökei szerencsésen kormányozván; többször említett Magyarországunk főispánságait és tisztségeit pedig: fenséges István austriai főherczeg ur, Magyarországunk nádor- ispánja és királyi helytartónk, tekintetes és nagyságos székhelyi Majláth György országbiránk, buzini báró Jellachich

József, Dalmát-, Horváth-, és Tótországaink bánja, buzini gr. Kegievich Gábor főtárnok, — vásonkői gr. Zichy Ferencz főajtónálló, németujvári örökös gróf Batthyány Imre főlovász, székhelyi gr. Majláth Antal főasztalnok, — buzini gróf Kegievich János főudvari mestereink; — hajnásckői gr. Vécsey Auguszt magyar nemes testőrző seregünk kapitánya; — szigetesi Szerencsy István főpohárnok; — fogaraszöldi örökös gr. Nádasdy Ferencz főkamarás mestereink; — erdődi gróf Pálffy Károly pozsonyi gróf és más többek számosan viselvén.

Ferdinand m. k.

Gr. Batthyány Lajos m. k.

ERDÉLY UNIOTÖRVÉNYE.

(1848: 1. toz.)

A magyarországi törvényhozásnak a hűnégység tárgyában folyó 1848-ik évben behozott VII. törvényczikkelyét Erdélyország hő rokon érzettel fogadván, Erdélynek Magyarhonnal egygyé alakulását, a *pragmatica sanctió*ban szentesített birodalmi kapcsolatnak épségben tartása mellett és teljes kiterjedésében magáévá tevén; ennek következtében, valamint a testvér Magyarhonnban minden lakosok jogegyenlősége kimondva és életbe lépve van, ugyanazon módon itt is, a hazának minden lakosaira nézve, nemzet-, nyelv- és vallás-különbség nélkül, örök és változhatlan elvül elismertetik, és az ezzel ellenkező eddigi törvények ezennel eltöröltetteknek nyilvánítatnak.

1. §. A képviseleti joggal bíró erdélyi városok száma. Kolozsvár, Maros-Vásárhely és Gyulafejevárv királyi városokon kívül tizenöt, a ezek közül is kettő, t. i. Szamosujvár és Erzsébetváros szintén szabad kir. város lévén, az említett VII. törvényczik 3-ik §-ába csúszott számításbeli vétség helyrehozásával, az ugyanott kimondott vezéreszméhez képest az erdélyi szavazatok száma nem 69. hanem 73.

2. §. Királyi kormányzó gr. Teleki József, ennek meg

nem jelenhetése esetében országos elnök b. Kemény Ferencz elnöklete alatt Toroczky Miklós gróf, főispán; Balácsi József, főkirálybíró; Lemény János, fogarasi püspök; id. Bethlen János gróf, királyi hivatalos; Jósika Miklós báró, kir. hiv.; Kemény Domokos kir. hiv.; Teleki Domokos gróf, kir. hiv.; Horváth István, kir. hiv.; Kemény Dénes báró, követ; Zeyk József, követ; Weér Farkas, követ; ifju Bethlen János gróf, követ; Pálfi János követ; Mikó Mihály, követ; Beode Mózsés, követ; Schmidt Konrád, követ; Grosz Károly, követ; Roth Ilyés köv.; Löw Vilm., köv.; Wesselényi Mikl. báró, köv.; Teleki László gr., köv.; Szász Kár., követ; Demeter Józ. követ; Hankó Dániel, követ; Bohóczel Sándor, követ; Saguna András, görög nem egyesült püspök és Debreczeni Márton, kincstári tanácsos, személyeikben egy országos bizottmány neveztetik ki, mely bizottmány a teljes egygyé alakulás részletei iránt a magyar ministeriumot föl fogja világosítani, Erdély érdekében a Magyarországaiba illesztésén közreműködni, és a közelebbi közös hongyülésre a ministerium által e tárgyban előterjesztendő törvényjavaslatokra anyagot nyújtani.

3. §. Erdélyben a közigazgatás és igazság-szolgáltatás folyama és személyzeti szerkezete a közelebbi közös hongyülés általi elrendezésig jelen helyzetében marad. Az udvari cancellária functiója ellenben teljesen megszűnend és azon hatóság, melyet Ő Felsége a folyó 1848-ik évi magyarországi III. törvenyczikk értelmében, nádor Ő Főnségére és a magyar ministeriumra ruházni kegyeskedett, Erdélyre is kiterjedend mind polgári, mind egyházi, mind kincstári, mind katonai igazgatás tekintetében, és általán az igazgatás minden ágazataira nézve.

4. §. A közigazgatásnak a ministeri felelősséggel öszhangzásba hozatala tekintetéből, a folyó 1848-ik évi magyarországi XXIX. törvenyczikkelylyel öszhangzásban, a törvény utján kívüli elmozdithatlanság a kormányi kinevezéstől függő közhivatalok körül csak az igazság-szolgáltatásra rendelt bírói hivatalokra szorittatik.

**MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY UNIÓJÁNAK
SZENTESÍTÉSE.**

F E R D I N A N D,

Isten kegyelméből Austriai Császár, Magyar és Csehország e né-
ven Ötödik, Dalmát, Horvát, Tóth, Halics, Lodomér országok Apos-
toli Királya, Lombardia, Velence, és Illyria Királya, Erdély Nagy
Fejedelme, és Székelyek Ispánja s. a. t.

Méltóságos, Tisztelendő, Nagyságos, Nemes, Nemzetes,
és Vitézlő okos és gondos őszintén s illetőleg kedvelt

Hiveink!

Erdély Nagy-Fejedelemségünknek Magyarországgal egy-
gyé alakításáról szóló és általuk hű KK-ink és RR-ink ál-
tal folyó év Pünkösdhavá 30-kán kelt alázatos felirástuk mel-
lett megerősítés végett Előnkbe felterjesztett törvényjavasla-
tot általánosan kegyelmesen megerősítettük; — melyet ezen-
nel oly meghagyással küldünk vissza, hogy azt legfelsőbb ki-
rályi megazentesítésünk végett Felségünk eleibe felküldeni si-
essetek.

Kiknek többire császári királyi kegyelmünkkel kegyesen
hajlandók maradtunk. Kelt Innsbruck városunkban Szentiván-
hó 10-ik napján, az Urunk ezer nyolczszáz negyvennyolczadik,
országásunknak pedig tizennegyedik évében.

FERDINAND m. p.

B. Apor Lázár m. p.

Ő császári királyi apostoli Felségének
saját parancsára.

Szent Györgyi Imre m. p.

FERDINAND

Isten kegyelméből Austriai Császár, Magyar és Csehország e néven
Ötödik, Dalmát, Horvát, Tót, Hallás, Lodomér országok Apostoli
Királya, Lombardia, Velence és Illyria Királya, Erdély Nagy-Fe-
jedelme és Székelyek Ispánja s. a. t.

Méltóságos, Tisztelendő, Nagyságos, Nemes, Nemzetes
és Vitezlő okos és gondos őszintén s illetőleg kedvelt

Hiveink!

Miután Erdély Nagyfejedelemségünknek Magyarország-
gal egygyé alakításáról általuk hű KK-ink RR-ink által alko-
tott törvényjavaslatot, folyó év Pünkösd-hó 30-án kelt alázatos
felirástuk következtésül, az arról mai napon tihozzátok bocsa-
tott királyi leiratunk értelmében megerősítettük, — hogy e
folyó év Sz. Jakab hó 2-ik napjára kitűzött magyarországi kö-
zös országos gyűlésen Erdély is követői által megjelenhessen
— s e végre a választások kellő időben az illető törvényhatósá-
gok által végbe vitethessenek, — kedves öcsénket Istvánt
austriai főherceget, Magyarország Náadorispánját, és ugyanott
királyi Helytartónkat ezennel meghatalmazzuk, hogy azon tör-
vényjavaslatokra nézve, melyeket Ti hű KK-ink és RR-ink a
választás módjáról alkotandotok, önbelelátása szerint a királyi
szentesítést megadja. — Melyhez képest a teljesítendőket tel-
jesíteni el ne mulasszatok.

Kiknek többire császári királyi kegyelmünkkel kegyesen
hajlandók maradunk. Kelt Innsbruck városunkban Szent-Iván-
hó 10-ik napján, az Urunk ezer nyolczszáz négyvennyolczadik,
országulásunk pedig tizennegyedik évében.

FERDINAND m. p.

B. Apor Lázár m. p.

Ő császári királyi apostoli Felségének
saját parancsára.

Szent Györgyi Imre m. p.

ERDÉLY ORSZÁGOSAN EGYBESEREGLETT.

Karainak és Rendeinek!

Erdélynek Magyarországali egyesülése forró örömmel tölté lelkünket. Boldogítóbb és egyuttal fontosabb eseménynek hire nem juthatott hozzánk.

Meg voltunk lepetve nem az örömnök véletlenségétől — mert mi teljes hittel reméltük a két testvér nemzet egygyé-ölelkezését, — de meg voltunk lepetve azon büszke öntudat nagyságától, hogy egyesülten, a hazát többé sem ármány sem erőszak nem leend megdönteni képes.

S nem késtünk mindent elkövetni, hogy egyesülés iránti törvény a Fejedelem által is szentesítették. A miniser-elnök rögtön utazott az országos küldöttekkel koronás királyunkhoz, hogy fejedelmi szavát és áldását sietve kikérje a testvéri frigyre. És nem tért előbb vissza, mint a bevégzett viszont egyesülésben meghozta jövődő nagyságunk örök alapját.

Mig hajdan e két hon egy vala, mindnyájunkat nagyság, fény és nemzeti dicsőség környezett. A mely nap elszáadtunk egymástól, azon napon kezdtünk gyengül ni, aljasulni és szolgaságba jutni. Egyesült erőnkön megtört a hódítók hatalmas szétválasztva egyenként rabokká lettünk és eltüntünk az önálló nemzetek sorából.

Minket Isten, közös vérkötelék és nemzeti multunk testvérekké parancsol lenni, nem csak szomszédokká, mind eddigelé voltunk. A szomszéd nem sokat törődik szomszéda sorsával. Mi Erdélynek és Magyarországnak minden lakosai több vagyunk egymásnak. Testvérek vagyunk — a kik szeretik egymást, közös boldogságot akarnak, s egyik a másik javáért élni kíván és halni tartozik.

Az unió e nemzeti testvérségnek újabb nyilvános elismerése Európa színe előtt. A mit a vér egyesített, ezred éves közös történet örömei és fájdalmai szentesítettek, — azt mi örökké megtartandónak nyiltan bevalljuk a világ előtt.

És e két honnak s minden népeinek egyesülése még több

bet is jelent. Jelenti azt, hogy mi ismét, mint egykoron, közös erővel, közös kitűréssel és buzgósággal azon törekvünk, hogy Magyarország nagy és boldog legyen, népe hatalmas és dicsővé váljék.

Ez legyen első és legszebb gyümölcse háromszázados elszakadásunk utáni testvéri egyesülésünknek.

Mi elválva is egyek valánk. A tettleges egyesülést most megszentessé koronás királyunk fejedelmi szava. Nincs egyéb hátra, minthogy Isten áldása koronázza meg e szövetséget, a mely minden nyelvű és vallású népekre nézve a szabadság, egyenlőség és testvériség örökké szent elveit fogja hinni, valani és alkalmazni.

Buda-Pest, június 14-én 1848.

Gr. Széchenyi István m. k.

Kossuth Lajos m. k.

Klausál Gábor m. k.

B. Eötvös József m. k.

Gr. Batthyány L. m. k.

Deák Ferencz m. k.

Szemere Bertalan m. k.

Mészáros László m. k.

RENDELET!

Miután Ő Felsége legkegyelmesebb koronás királyunk az Erdélynek Magyarországgal egyesítése iránt hozott törvényjavaslatot megerősítette volna; a végből, hogy a f. é. Julius 2-ra kitűzött magyarországi közös országgyűlésen követi által is megjelenhesen, s e végre a választások az illető törvényhatóságok által végbevitessenek, engemet felhatalmazott azon törvényjavaslatokra nézve, melyeket Erdély hű Karai és Rendei a választás módjáról alkotandának, önbelátásom szerint a királyi szentesítést legmagasb nevében megadni; mely legkegyelmeseb meghatalmazásnál fogva, a választásról alkotott törvényt, melyet Erdély Karai és Rendei f. é. Junius 8-ról Ő Felsége magas színe elébe fölterjesztének, ez ide mellékelt alakban ezennel megerősítem és megszentítem.

Egyszersmind megegyezvén abban; hogy Erdély hí Karainak és Rendeinek kijelentett kívánata szerint a két haza egyesülése részleteinek meghatározása iránt kinevezett bizottmány tagjai közé Kolozsvár városának követe Gyergyai Ferencz is besoroztassék.

Mint hogy pedig a két testvérhaza már törvény által szentesített frigynél fogva is egyesült, és a megerősített választás törvény által Erdély népeinek a közös törvényhozásba való befolyása biztosított; mint hogy továbbá az egyesülésnek király és nemzet közös akaratával lett kimondása után a törvényhozó hatalom csak az egyesült haza országgyűlésén gyakorolathatik: ennél fogva Erdély hí Karai és Rendei minden egyéb törvényhozási kérdéseket e f. é. Julius 2-ra Pestre összehívott országgyűlésre halasztván, hazafiui lelkes igyekezeteket oda fordíták, hogy a követválasztások azonnal rendeltessenek meg, következőleg minden még függőben és tanácskozás alatt lévő tárgyak az egyesült országgyűlésre átteendők, hol azok az örök igazság és méltány alapjain, testvériszeretettel és az emberi és polgári jogok, s érdekek teljes kimélésével fognak megfejtetni.

Kelt Buda-Pest, június 19-én 1848.

ISTVÁN NÁDOR m. p.

kir. helytartó.

Szemere Bertalan m. p.
belsőügyminister.

Az 1865-iki decemb. 14-én megnyitott országgyűlésre

megjelent

főpap, zászlós és országnagy uraknak

név. és lakjegyzéke.

Egyházi méltóságok.

Nagykéri Scitovszky János, ország primása, Budavár uri-
utca 56. sz.

Burtakovics Béla, egri érsek, Pest himző-utca 1. sz.

† *Kunszt József*, kalocsai érsek, Pest angol királynő-
szálloda.

Lonovics József, scardonai érsek, Pest, al-dunas. 2. sz.

Rumolder János, veszprémi püspök, Budavár, uri-utca
37. sz.

Szaniszló Ferencz, nagyvárad püspök, Buda, ország-ut
kapistránok zárdája.

Girk György, pécsi püspök, Buda, ország-ut, kap. zárdája.

Dobra Sándor, lugosi gör. kat. püspök, Pest, magyar-
királyszálloda.

Szenczy Ferencz, szombathelyi püspök, Pest, lipótv.
plébánia.

Simor János, győri püspök, Pest, józsefvárosi plébánia.

Haas Mihály, szatmári püspök, Pest, három-korona-
utca 16. sz.

Peitler Antal, váci püspök, Buda, orsz.-ut, kap. zárdája.

Bonnaz Sándor, csanádi püspök, Pest, Európa-szálloda.

Pap Szilágyi József, nagyvárad g. kath. püspök, Pest,
őrsi-utca 24. sz.

Vantsa János, szamosújvári g. kath. püspök, Pest,
Frohner-szálloda.

Nehiba János, tinnini püspök, Pest, nemzeti-szálloda.

† *Viber József*, vál. bozoni, felszentelt halyai püspök, posoni prépost, Pest, ferenczrendiek zárd.
Br. Fekete Mihály, esztergomi nagyprépost, Pest, papnövelde, 5. sz.

Lipthay András, ansáriai püspök, Budavár, országnaz-
utca 114. sz.

Dánielik János, pristiniai püspök, Pest, Frohner-szálloda.
Gr. Forgách Ágoston, szebenicói püspök, Pest, papnö-
velde 5. sz.

Biró László, püspök, Budavár, uri-utca 50. sz.

Crues Crisosthom, pannonhalmi főapát, Pest, réginevet
színház épület.

Répássy József, jászói apát, Pest ferenczrendiek zárdája.

Gör. kel. szerb és román szertartásu egyházi méltóságok.

Maschierewics Sámuel, szerb patriárcha, Pest, Eur.-sz.
Stojkovits Arsen, budai szerb püspök, Buda, tabán, fő-
utca 577. sz.

Ivacskovics Prokop, aradi román püspök, Pest régi posta-
utca 1. sz.

Pópásu János, káransebesi román püspök, Pest, va-
dászkuört szálloda.

Nákó Anfal, temesvári román püspök, Pest, Eur.-sz.

Ország zászlósai.

Br. Sennyei Pál, tárnokmester, Budav. sz. György-tér 5. sz.

Gr. Cziráky János, főkamარásmester, Pest, hatv.-utca 8. sz.

Gr. Bathányi Imre, főlovászmester, Pest, József-tér 3. sz.

Gr. Majláth Antal, főasztalnokmester, Pest, bécsi-utca 1. sz.

Gr. Károlyi György, korona-őr, Pest, egyetem-utca 7. sz.

Br. Nyáry Antal, korona-őr, Pest, kigyó-utca 3. sz.

Főispánok.

Abauj: *Gróf Péchy Manó*, Angol királynő-szálloda.

Arad: *Pópa György*, Pest, régi posta-utca 1. sz.

- Arva:** *Gr. Fongrácz Ferencz*, Pest, ország-ut 15. sz.
Bács-Bodrogh: *Br. Rudics József*, Pest, fő-ut 14. sz.
Baranya: *Csernyus Andor*, Pest, Dorottya-utca 12. sz.
Bars: *Idősb Br. Majthényi László*, Pest, ország-ut 6. sz.
Békés: *Br. Wenckheim Béla*, Pest, barátok tere 2. sz.
Bihar: *Szlávy József*, Pest, nemzeti szálloda.
Borsod: *Br. Vay Miklós*, Pest, Europa-szálloda.
Csanád: *Br. Bánhidgy Albert*, Pest, angelkirálynő-szálloda.
Csongrád: *Tomcsányi József*, Pest, Lipót-utca 34. sz.
Fehér: *Szögyényi László*, Pest, bálvány-utca 13. sz.
Győr: *Balogh Kornél*, Pest, Lakatos-utca 1. sz.
Gömör: *Kubinyi Rudolf*, Pest, nemzeti-szálloda.
Hont: *Ifj. Br. Majthényi László*, Pest, nemzeti-szálloda.
Kraszna: *Gr. Bánffy Béla*, Pest, angolkirálynő-szálloda.
Liptó: *Szentmáryi Márton*, Pest, nemzeti-szálloda.
Marmaros: *Mán József*, Pest, cukor-utca 4. sz.
Moson: *Gr. Zichy Henrich*, Pest, Józseftér 15. sz.
Nógrád: *Gr. Forgách Antal*, Pest, fehérhajó-utca 8. sz.
Nyitra: *Ocskay Rudolf*, Pest, nemzeti-szálloda.
Somogy: *Jankovics László*, Pest, Rudolf-rakpart, gözhaj. társ. épülete 4. sz.
Szabolcs: *Gr. Vay Dániel*.
Szatmár: *Gr. Károlyi György*, Pest, egyetem-utca 7. sz.
Közép-Szolnok: *Br. Wesselényi Ferencz*, Pest, Sebesty.-t. 4. sz.
Tolna: *Stankovánszky Imre*, Pest, Józseftér 3. sz.
Torna: *Br. Barkóczy Ferencz*, Budavár, úri-utca 55. sz.
Torontál: *Karácsonyi László*, Pest, nemzeti-szálloda.
Trencsén: *Br. Mednyánszky Dénes*, Pest, Frohner-szálloda.
Turóc: *Br. Révay Simon*, Pest, ország-ut 20. sz.
Temes: *Murányi Ignác*, Pest, aldunasor 2. sz.
Ugocsa: *Lónyay Albert*, Pest, kecskeméti-utca 13. sz.
Ung: *Nehrebeczky Sándor*, Pest, Dorottya-utca 6. sz.
Veszprém: *Br. Fidh Ferencz*, Pest, nádor-utca, tigris-száll.
Zaránd: *Pipos János*, Pest, vadász-kürt-szálloda.
Zemplén: *Gr. Sztáray Viktor*, Pest, Lipót-utca 3. sz.
Zólyom: *Radvánszky Antal*, Pest, üllői-út (Podman. ház), 7. sz.
Zala: *Gr. Festetics György*, Pest, 5 pacsirta-utca 17. sz.

H e r c z e g e k.

Eszterházy Miklós, Pest, nádor-szálloda.
Eszterházy Lajos, Pest, angolkirálynő-szálloda.
Ifj. Eszterházy Pál, Pest, angolk.-szálloda.
Odescalchi Arthur, Pest, angolk.-szálloda.
Odescalchi Viktor, Pest, angolkirálynő-szálloda.

G r ó f o k.

Almásy Aladár, Pest, belv. Tigris szálloda.
Almásy György, Pest, nádor-utca 8. sz.
Almásy Kálmán, Pest, borz-utca 6. sz.
Andrássy György, Pest, angol-királynő-szálloda.
Andrássy Manó, Pest, József-tér saját-ház 8. sz.
Apponyi Sándor, Pest, zöldfa-utca 23. sz.
Bánffy Béla, Pest, Istvánfőherceg-szálloda.
Bánffy Ferencz, Pest, mészáros-utca 8. sz.
Bánffy György, Pest, nádor-utca 10. sz.
Bánffy Miklós, Pest, nádor-utca 10. sz.
Batthyányi Imre, Pest, József-tér 3. sz.
Batthyányi József, Pest, bálvány-utca 20. sz.
Idősb Batthyányi László, Pest, Istvánfőherceg-szálloda.
Ifj. Batthyányi László, Pest, nádor-utca 16. sz.
Batthyányi Ödön, Budavár, díszter saját-ház 201. sz.
Batthyányi Zsigmond, Pest, vaczi-utca 15. sz.
Blankenstein György, Budavár, országház-utca 8. sz.
Berchtold Antal, Pest, szenátér 8. sz.
Berchtold László, Pest, Sebestyéntér 5. sz.
Berchtold Richárd, Pest, nádor-utca 10. sz.
Beleznay Árpád, Pest, megyeház-utca 4. sz.
Berényi Leó, Pest, iskola-utca 1. sz.
Bissingen Nándor, Pest, mérleg utca 4. sz.
Bolza Antal, Pest, feldunaszor 1. sz.
Bolza István, Pest, nádor-vendéglő.
Bolza József, Pest, Frohner-szálloda.
Bolza Péter, Pest, angolkirálynő-szálloda.
Bombelles Károly, Pest, angolkirálynő-szálloda.

- Bombelles Lajos*, Pest, angol-királynő-szálloda.
Breuner Agoston, Pest, nemzeti-szálloda.
Brunsvick Géza, Pest, széna-tér 1. sz.
Csáky Alfons, Pest, kishíd-utca 2. sz.
Csáky Bela, Pest, angol királynő-szálloda.
Csikó József, Pest, Frohnerszálloda.
Csikó Kálmán, Pest, Istvánfőherczeg-szálloda.
Chotek Ottó, Pest, angol királynő-szálloda.
Chotek Rezső, Pest, angol királynő-szálloda.
Czirák János, Pest, hatvani-utca 8. sz.
Degenfeld Imre, Pest, Zrinyi-utca 3. sz.
Ifj. Dessewffy Emil, Pest, hatvani-utca, Czirák-ház 8. sz.
Dessewffy Gyula, Pest, vaczi-utca 19. sz.
Dessewffy Károly, Pest, király-utca 15. sz.
Dessewffy Martzell, Buda vizi-vár. fő-utca Másson-ház 60. sz.
De Sasse Emil, Pest, hatvani-utca 8. sz.
Erdődy Ferencz, Pest, angol királynő-szálloda.
Erdődy István, Pest, szervita-tér, Teleky-ház 2. sz.
Erdődy László, Pest, szervita-tér, Teleky-ház 2. sz.
Erdődy Sándor, Pest, angol királynő-szálloda.
Id. Eszterházy Antal, Pest, angol királynő-szálloda.
Ifj. Eszterházy Antal, Pest, angol királynő-szálloda.
Eszterházy Géza, Pest, kerepesi-út 4. sz.
Eszterházy István, Pest, angol királynő-szálloda.
Eszterházy László, Pest, kalap-utca 9. sz.
Idősb Eszterházy Mihály, Pest, angol királynő-szálloda.
Eszterházy Miklós, Pest, kalap-utca 9. sz.
Eszterházy Móricz, Budavár, prépostsági épület.
Eszterházy Pál, Pest, borz-utca 3. sz.
Festetics Alfonz, Pest, újvilág-utca 19. sz.
Festetics Béla, Pest, nádor-utca, 14. sz.
Festetics Géza, Pest, nemzeti-szálloda.
Festetics György, Pest, 5 pacsirta-utca, saját ház 17. sz.
Festetics Gyula, Pest, nádor-utca 14. sz.
Festetics Leo, Pest, nádor-utca 14. sz.
Festetics Taszillo, Pest, ötpacsirta-utca 17. sz.
Forgách Antal, Pest, fehérhajó-utca 8. sz.

- Forgách Gyula*, Pest, angolkirálynő-szálloda.
Forgách Jenő, Pest, fehérhajó-utca 8. sz.
Forgách József, Pest, fehérhajó-utca 8. sz.
Forgách Károly, Pest, úri-utca 12. sz.
Győry László, Pest, szép-utca saját ház 2. sz.
Haller Sándor, Pest, angolk.-száll., Deák-Fer.-utca 1. sz.
Hunyady Imre, Pest, angolkirálynő-szálloda.
Hunyady József, Pest, angolkirálynő-szálloda.
Hunyady László, Pest, nádor-utca 9. sz.
Hunyady Vilmos, Pest, angolkirálynő-szálloda.
Hugonay Kálmán, Pest, kötő-utca 6. sz.
Károlyi Alajos, Pest, egyetem-utca 7. sz.
Károlyi Eduárd, Pest, zöldfa-utca 8. sz.
Károlyi György, Pest, egyetem-utca 7. sz.
Károlyi Gyula, Pest, egyetem-utca 7. sz.
Károlyi István, Pest, zöldfa-utca 8. sz.
Károlyi Sándor, Pest, zöldfa-utca 8. sz.
Keglevich Gyula, Pest, vaczi-utca 1. sz.
Korniss Ádám, Pest, nádor-utca 10. sz.
Korniss Gáspár, Pest, kötő-utca 1. sz.
Korniss Miklós Pest, nádor-utca 10. sz.
Königsegg Gusztáv, Pest, nádor-utca 11. sz.
Königsegg Hugó, Pest, nádor-utca 11. sz.
Kún Géza, Pest, tigris-vendéglő, nádor-utca 4. sz.
Lazanszky Sándor, Pest, angolkirálynő-szálloda 74. sz.
Migazzi Vilmos, Budán, Krisztinav. Karácsonyi palota.
Mikes János, angolkirálynő-szálloda.
Nádasdy Lipót, Zrínyi-utca, saját-ház 5. sz.
Nákó Kálmán, Deák-tér, Gyertyánffy-ház 54. sz.
Nyáry Simon, ország-ut 10. sz.
Nemes Ábrahám, angolkirálynő-szálloda.
Nemes János idős, angolkirálynő-szálloda.
Pálffy Antal, hatvani-utca 3. sz.
Pálffy Ede István-főherczeg-szálloda.
Pálffy Géza, István-főherczeg-szálloda.
Pálffy István, angolkirálynő-szálloda.
Pálffy János, hatvani-utca 3. sz.

- Pálffy József*, barátok-tere 2. sz.
Pálffy Pál, nemzeti szálloda.
Pálffy Rudolf, angolkirálynő-szálloda.
Pálffy Sándor, István főherczeg-szálloda.
Örgr. Pallavicini Alfons, király-utca 73. sz.
Örgr. Pallavicini Roger, király-utca 73. sz.
Örgr. Pallavicini Zsigmond, király-utca 73. sz.
Pejachevich Gábor, angolkirálynő-szálloda.
Pejachevich Márk, városház-tér 5. sz.
Pejachevich Pál, Széchenyi-utca, Ganz ház,
Pejachevich Péter, Europa-szálloda.
Ifj. Itáday Gedeon, kecskeméti-utca 13. sz.
Ráday Pál, kerepesi-út 5. sz.
Rhédey Lajos, London-szálloda, vaczi-út.
Sándor Mórítz, angolkirálynő-szálloda.
Szapáry Antal, barátok-tere 2. sz.
Szapáry Imre, uri-utca 12. sz.
Szapáry István, városház-tér 5. sz.
Szapáry Iván, uri-utca 12. sz.
Sztáray Béla, ujjvilág-utca 6. sz.
Sztáray János, angolkirálynő-szálloda.
Sztáray László, Európa-fogadó.
Sztáray Viktor, Lipót-utca 3. sz.
Széchen Antal, Európa-szálloda.
Serényi László, hálvány-utca 20. sz.
Széchenyi Dénes, nádor-utca 12. sz.
Széchenyi Ferencz, király-utca 72. sz.
Széchenyi Gyula, nemzeti-szálloda.
Széchenyi János, papnövelde-utca 3. sz.
Széchenyi Kálmán, Pest, nemzeti szálloda.
Széchenyi Ödön, Pest, Széchenyi-utca, Ganz-ház.
Széchenyi Pál, Pest, király-utca 78. sz.
Schmertzing Tadé, Pest, Frohner-szálloda.
Sigray Fülöp, Pest, angolkirálynő-szálloda.
Schmidegg János, Pest, nádor-vendéglő.
Schmidegg Gusztáv, Pest, nádor-fogadó.
Schmidegg Ferencz, Pest, nádor-vendéglő.

- Szirmay Ferencz*, Pest, akadémia-épület.
Szirmay Géza, Pest, Lipót-utca 24. sz.
Szirmay Otto, Pest, Lipót-utca 25. sz.
Somogyi János, Pest, angolkirálynő-szálloda.
Somsich Imre, Pest, Lipót-utca 11. sz.
Szluha Aladár, Buda, Albrecht-út 69 2. sz.
Stubenberg József, Pest, angolkirálynő-szálloda.
Idősb Teleky Domokos, Pest, szervitater 2. sz.
Ifj. Teleky Domokos, Pest, István-szálloda.
Teleky Ede, Budavár.
Teleky Gusztáv, Pest, ország-út 16. sz.
Török Bálint, Pest, Sebestyén-tér 5. sz.
Török László, Pest, Sebestyén-tér 5. sz.
Traun Ferencz, Pest, városház-tér 1. sz.
Trautmannsdorf Nándor, Pest, István-szálloda.
Vay László, Pest, vadászkürt-szálloda.
Vas Samu, Pest, Dorottya-utca 2. sz.
Vitzay Károly, Pest, kigyó-utca 1. sz.
Waldstein Ernő, Pest, István-szálloda.
Waldstein János, Pest, akadémia-épület.
Wenckheim Gyula, Pest, borz-utca 6. sz.
Wenckheim József, Buda, fő-utca Massionház 60. sz.
Wenckheim Rudolf, Pest, kecskeméti-utca 1. sz.
Zichy Bódog, Pest, feldunasor 3. sz.
Idősb Zichy Edmund, Pest, angolkirálynő-szálloda.
Ifj. Zichy Edmund, Pest, angolkirálynő-szálloda.
Zichy Ferencz, Pest, angolkirálynő-szálloda.
Zichy János, ujfalu, Pest, aldunasor 2. sz.
Zichy János, Pest, mérleg-utca 4. sz.
Zichy Károly, Pest, papnövelde-utca 4. sz.
Zichy Lajos, Pest, újvilág-utca 8. sz.
Zichy Lipót, Pest, István-szálloda.
Zichy Manó, Pest, barátok-tere 2. sz.
Idősb Zichy Miklós, Pest, nádor-utca 12. sz.
Zichy Nándor, Pest, angolkirálynő-szálloda.
Zichy Ödön, Pest, nádor-utca 5. sz.
Zichy Pál, Pest, József-tér 15. sz.

Zichy Paulai Ferencz, Pest, papnövelde-utca 4. sz.

Zichy Rudolf, Pest, bálvány-utca 3. sz.

Bárók.

Ambrózy Béla, Pest, barátoktere 2. sz.

Ambrózy György, Pest, barátoktere 2. sz.

Ambrózy Gyula, Pest, barátoktere 2. sz.

Ambrózy István, Pest, barátoktere 2. sz.

Apor Géza, Pest, Frohner-szálloda.

Apor Sándor, Pest, tükör-utca 2. sz.

Atzél Lajos, Pest, angolkirálynő-szálloda.

Barkóczy Zsigmond, Pest, reáltanoda-utca 14. sz.

Bésán Nep. János, Pest, angolkirálynő-szálloda.

Dóry Andor, Pest, Europa-szálloda.

Duka Péter, Pest, Európa-szálloda.

Eötvös Dénes, Pest, bálvány-utca 20. sz.

Fiáth Ferencz, Pest, tigris fogadó, nádor-utca.

Fischer Lajos, Pest, tigris fogadó, nádor-utca.

Gerliczy Bódog, Budavár, disztér 14. sz.

Gerliczy Vincze, Budavár, disztér, saját ház 197. sz.

Horváth Antal, Pest, angol királynő-szálloda.

Horváth Gedeon, Pest, uri-utca 12. sz.

Horváth József, Pest, nemzeti szálloda, vaczi-utca 18. sz.

Inkey Ede, Pest, ősz-utca 24. sz.

Kemény Gábor, Pest, 3 korona-utca 25. sz.

Lipthay Béla, Pest, Europa-vendéglő.

Majthényi Ottó, Pest, ország-ut 6. sz.

Mednyánszky Dénes, Pest Frohner-szálloda.

Messni Vilmos, Pest, angol királynő-szálloda.

Nyáry Adolf, Pest, kigyó-utca 3. sz.

Nyáry Antal, Pest, kigyó-utca 3. sz.

Nyáry Gyula, Pest, kigyó-utca 3. sz.

Nyáry Jenő, Pest, kigyó-utca 3. sz.

Nemes Vincze, Pest, angol királynő-szálloda.

Orczy Andor, Pest, uri-utca 10. sz.

Orczy György, Pest, uri-utca 10. sz.

Orczy László, Pest, angol királynő-szálloda.

- Perényi Bertalan*, Pest, vaczi-utcza nádor fogadó.
Podmaniczky Géza, Pest, kecskeméti-utcza Geist-ház 13. sz.
Podmaniczky Levente, Pest, gyár-utcza 36. sz.
Prónay Albert, Pest, kerepesiut saját ház 64. sz.
Prónay Elek, Pest, kerepesiut saját ház 64. sz.
Prónay Gábor, Pest, Bálványut. 16. sz.
Redl Béla, Pest, Duna-utcza, 11. sz.
Redl Gyula, Buda, viziváros saját ház 121. sz.
Révay Ferencz, Pest, bálvány-utcza saját ház 15. sz.
Révay Simon, Pest, országut saját ház 20. sz.
Reviczky Géza, Pest, nádor-utcza, tigris-vendéglő.
Reviczky József, Pest, Nádor-utcza tigris vendéglő.
Id. Rudics József, Pest, főut 14. sz.
Rudnyánszky Iván, Pest, nádor-fogadó.
Sennyey Lajos, Buda Sz. Györgytér 57. sz.
Sennyey Pál, Budán, Sz. Györgytér 5. sz.
Sennyey Viktor, Budavár, Sz. Györgytér 5. sz.
Simonyi Lajos, Pest, angolkirálynő-szálloda.
Sina Simon, Pest, Erzsébettér.
Splényi Henrik, Pest, Kalap-utcza 9. sz.
Id. Splényi Ödön, Pest, Kalap-utcza. 9. sz.
Ifj. Splényi Ödön, Pest, nádor szálloda.
Vay Alajos, Pest, nádor-vendéglő.
Vay Béla, Pest, Józseftér, Vogelház 14. sz.
Vay Lajos, Pest, Józseftér Vogelház 14. sz.
Id. Vay Miklós, Pest, Európa szálloda.
Ifj. Vaj Miklós, Pest, Európa szálloda,
Vécsey Gyula, Pest, reáltanoda-utcza 9. sz.
Vécsey Miklós, Pest, uri-utcza 12. sz.
Wenckheim Béla, Pest, barátoktere 2. sz.
Wenckheim László, Pest, barátoktere 2. sz.
Wenckheim Viktor, Pest, barátoktere, 2. sz.
Wesselényi Ferencz, Pest, angolkirálynő szálloda.

A képviselőház tagjainak név- és lakjegyzéke.

Almássy György gr., Gyöngyös vár. képv. Lptv. Nádorut. 8. sz.
Almássy Sándor, Hevesm., Fügedi ker. Józsefv. Őszut. 24. sz.
Ambrózy Lajos ifj. b., Temesm., Kis-Becskeréki ker. belv. Angk.
Andrássy Gyula gr., Zemplénm. S.-A.-Ujhelyi ker. Lptv. Fürdő-utca, saját ház.

Angyal Pál, Pécs vár. képv. Buda, Debrecz. vár, szálloda.
Apponyi György gr., Pozsonym., H.-Halmi k. Lptv. N. u. 6. sz.
Armbruszt Péter, Bácsm., Apatini k. Józsefv. Kerep. ut 73. sz.
Ács Károly, Pestm., St. Endrei k. Lptv. Erzséb. tér 4. sz.
Andreánszky Boldizsár, Szepesm. Lubló k. belv. Czuk. ut. 7. sz.
Anyos István, Veszprémm. Zirczi k. belv. vadászkürt.
Babarczy Antal b., Vasm. Kőszegi k. Hatvaniut. 1. sz.
Baldácsy Antal b., Esztergomm. Köbölk. k. Budavár hg. Battyány ház.

Bartal György, Tolnam. Pinczeh. k. Lptv. Nád. ut. 11. sz.
Bartal János, Pozsonym. Dun.-Szerd. k. belv. reált. ut. 8. sz.
Baranyi Ágoston, Biharm. Margitai k. hely. újvilágut. 6. sz.
Barinyai József, Nyitram. Vág-Ujhelyi k. József. v. Őszut. 13. sz.
Batthyány Géza gr., Sopronm. N.-Baromi k. Uriut. 12. sz.
Bánffy Albert b., Krasznam. Sz. Somlyó k. belv. Angolk. száll.
Bánó József, Nyiregyház vár. képv. belv. nemz. szálloda.
Bánó Miklós, Sárosm. Giráti k. Lptv. Nádorut. Frohner szál.
Beliczey István, B.-Gyula vár. képv. Lptv. Dorottyaút. 8. sz.
Bencsik György, Nyitram. V.-Vecsei k. Lptv. Istv. főh. száll.
Beniczky Gyula, Nográdm. Füleki k. Lptv. Feldunasor. 6. sz.
Beniczky Ödön, Pestm. Gödöllői k. Józsefv. Kerepesiut 69. sz.
Berényi Ferencz gr., Nyitram. N.-Tapolcs. k. belv. Vácziu. 15. sz.
Bernát Zsigmond, Ungm. N.-Kaposi k. belv. Szerbu. 2. sz.
Besze János, Esztergemvár. képv. Vadászkürt.
Bezerédy László, Vasm. Rumi k. belv. Borzu. 3. szám.
Berzevitz Tivadar, Sárosm. Héthársi k. belv. kecskem. ut. 5. sz.
Bittó István, Somogym. Szigetvári k. belv. Aldunasor 32. sz.
Bobory Károly, Czeglédvár. képv. belv. Aranyas vendéglőben.
Boczkó Dániel, B.-Csaba vár. képv. Terézv. Szövets. ut. 14. sz.

- Bogyó Sándor*, Csongrádm. Szegvári k. Jfv. N.-Satiou. 2. sz.
Bónis Sámuel, Szabolcsm. Tisza-Löki k. Lptv. Granát. ut. 8. sz.
Botka Mihály, Zalam. Tapolczai k. belv. Sebesty. tér Kovácskúsz.
Borbély Miklós, Hevesm. Tisza-Abádi k. Józsefv. Ötpacsirtaut-
cza 15. szám.
Borlea Zsigmond, Zarándm. N.-Halmágyi k. Jfv. Sdorut. 19. sz.
Böszörményi László, Szabolcsm. N.-Kállói k. Kerep. ut. 6. sz.
Buday Lőrincz, Beregin. M.-Kászonyi k. Acad. pal.
Bujanovits Sándor, Sárosm. Eperjesi k. Jfv. főh. Sánd. ut. 19. sz.
Branovácsky István, Ujvidék vár. képv. belv. Deákut. 11. sz.
Cebrián László gr., Nógrdm. Losonczy k. Lptv. Bálványut. 13. sz.
Csanády Sándor, Biharm. B.-Ujfalu k. belv. Nádorez szálloda.
Csáky Albin gr., Szepesm. Lőcsei k. Jfv. Kerep. ut. Benitzky ház.
Csáky László gr., Trencsénm. Varna kisutca Ujhelyi k. Lptv.
Nádor-utca. 9. sz.
Császár József, Pozsonym. N.-Szombati k. Lptv. Főut. 1. sz.
Cseh Sándor, Vasm. Német-Ujvári k. Lptv. Harm. ut. 3. sz.
Csengeri Antal, Biharm. Bihari k. Józsefv. Sándorut. 17. sz.
Csengeri Imre, Biharm. Pályi k. Sándorut. 17.
Csernovits Péter, N.-Kikinda v. képv. Lptv. Bálványut. 18. sz.
Csik András, Ungm. N. Bereznai k. Buda viziv. 197. sz.
Csiky Sándor, Eger vár. képv. Józsefv. Gyöngytyuku. 9. sz.
Csörghe László, Abauj. Szepsi k. belv. Czukorat. 11. sz.
Czorda Bódog, Szabadka vár. képv. Lptv. Erzséb. tér 2. sz.
Damaszkin János, Temesm. Uj-Aradi k. belv. Angolkirályné.
Dapsy Vilmos, Gömörm. R.-Szombati k. Lpt. Tigris szálloda.
Darvas Antal, Abauj. Szikszói k. belv. Kecskem. ut. 1. sz.
Dáni Ferencz, Szeged vár. képv. belv. Haktér 4. sz.
Dániel Pál, Torontálm. Zichyfalvai k. belv. Sebestyént. 3. sz.
Deák Ferencz, Pest belvárosi képv. belv. Angolkirályné 72. sz.
Dedinszky József, Osanádm. N.-Laki k. belv. Czukorat. 11. sz.
Dellimanics István, Baranyam. Bükkösi k. belv. Angolkirályné.
Dessewffy Ottó, Nógrádm. Ecsegi k. belv. Lipótut. 31. sz.
Detrich Zsigmond, Sz.-Fehérvár vár. képv. belv. Sebest. t. 4. sz.
Dégenfeld Gusztáv gr., Szabolcsm. Nyir-Bátori k. Lptv. Zrínyi-
utca 3. sz.
Dimitrievics Milos, Bácsm. Kulpini k. belv. evang. pleb.

- Dobocskay Ignác*, Hevesm. T.-Nánai k. belv. Nemzetiszálloda.
Dobránszky Adolf, Sárosm. Zboroi k. Bdvár, Bécsikapu. 176. sz.
Domahidy Ferencz, Szatmárm. Csengeri k. belv. Aranysassz áll.
Domanitzky Boldizsár, Somogym. Marczali k. bel. Sebestyt. 3. sz.
Dóry Ádám, Sopronm. Csornai k. belv. Zöldfau. 2. sz.
Draskóczy Gyula, Gömörm. Kövi k. belv. Nemzeti szálloda.
Eöry Sándor, Gömörm. Téthi k. Országú. 48. sz.
Eötvös József b., Buda vár. I. k. Lptv. Erzsébettér 10. sz.
Eötvös Tamás, Beregm. Munkácsi k. Jfv. Statioú. 12. sz.
Erős Lajos, Szabolcsm. K.-Várdai k. Jfv. Országú. Lubi ház.
Eszterházy István gr., Nyitram. Szeniczai k. belv. Angolkirályn.
Faragó Ferencz, Makó vár. képv. belv. Zöldfaut. 24. sz.
Faur János, Krassósm. Oraviczai k. belv. Nemzeti szálloda.
Fábián Gábor, Aradvár. képv. Terézv. Királyu. 19. sz.
Fáy Gusztáv, Gömörm. R.-Szécsi k. Lptv. Tigris száll.
Fest Imre, Szepesm. Gölniczi k. Terézv. Királyu. 37. sz.
Fischer István, Temesm. Rékasi k. Jfv. Vasut. 2 sz.
Frideczky Timót, Nyitram. Galgóczi k. Lptv. Magyar kir. száll.
Fülepp Lipót, Temesm. Hidegkuti k. Lptv. 30-adu. 3. sz.
Gábrriel István, Abaujm. Gönczi k. belv. Mészárosu. 8. sz.
Gál Péter, Veszprémm. Vásonyi k. Lptv. Bálványu. 5. sz.
Geduly Lajos, Pozsonyvár. képv. belv. Kigyóut. 2. sz.
Ghyczy Ignác, Komáromm. Tatai k. Lptv. 2 sasut. 8. szám.
Ghyczy Kálmán, Komárom vár. képv. Liptv. Nádorú. 3. sz.
Gorove István, Pest Terézv. képv. belv. Lipótu. 10. sz.
Gubody Sándor, N.-Körös vár. képv. belv. Fehérhajószáll.
Gyene Károly, Szatmár vár. képv. belv. Sebestytér 6. sz.
Gosdu Manó, Görögtempl. épületben.
Halász Boldizsár, Pestm. Dabasi k. belv. Molnárut. 28. sz.
Hedry Ernő, Sárosm. Bártfai k. belv. aranykézu. 5. sz.
Hevessy Bertalan, Gömörm. Putnoki k. belv. Nemzeti szálloda.
Hodosiu József, Zarándm. Brádi k. Jfv. Sándoru. 19. sz.
Hollán Ernő, Vasm. Felső-Öri k. belv. Hatvaniu. 3. sz.
Horváth Antal, Vasm. Sárvári k. belv. Angolkirályné száll.
Horváth Boldizsár, Vasm. Szombathelyi k. Országút 26. sz.
Horváth Döme, Kecskemét vár. képv. Muzeum 35. ajtó.
Horváth Elek, Vasm. K.-Czelli k. belv. Magyaru. 11. sz.

- Horváth Károly*, Pest Ferenczvár. képv. belv. Aranykézut. 3. sz.
Horváth Lajos, Miskolcz délvár. képv. belv. Magyaru. 1. sz.
Hunfalvy Pál, Szepesm. Késmárki k. Lptv. Académia-épület.
Huszár István, Nógrádi k. Terézv. országut Huszárház.
Ibrányi Lajos, Ungm. Szobránczi k. Feldunasor 10. sz.
Ihász Rezső, Sopron vár. képv. Lptv. 3. koronau. 4. sz.
Illésy János, Jászkunság J.-Ladányi k. belv. Vácziu. Nemz. sz.
Inkey József, Somogymegye Csurgói k. Lptv. Istv. főherczeg.
Ivácskovics György, Temesm. Csákovai k. Lptv. Tükörut. 1. sz.
Ivánka Imre, Pestm. D.-Pataji k. belv. Servitatér Teleky ház.
Ivánka Zsigmond, Hontm. Németi k. belv. Borzu. 8. sz.
Jankovics Antal, Mosonym. Szt. Jánosi k. belv. Molnáru. 7. sz.
Jámbor Pál, Bácsm. Kulai k. belv. Nádorszálloda.
Jekelfalusi Lajos, Borsodm. Edelényi k. belv. Hatvaniu. 3. sz.
Jendrassik Miksa, Szepesm. Iglói k. belv. Liptu. 36. sz.
Joannovics, György, Krassóm. Boksányi k. Terézv. Királyu 52. sz.
Jókai Mór, Baranyam. Siklósi k. belv. Országú. 18. sz.
Jonesku Demeter, Aradm. Pécskai k.
Justh József, Turóczm. T.-Sz.-Mártoni k. belv. Országut 20. sz.
Justh Kálmán, Turóczm. Stubnai k. belv. Országú. 20. sz.
Kacskovich Ignác, Somogym. Lengyeltóti kerület belváros Ná-
dor szálloda.
Kalaus Pál, Zólyomm. Szliácsi k. belv. Vadászkürt.
Kandó Kálmán, Ungm. Ungvári k. belv. Sütőu. evang. egy-
ház épület.
Karácsonyi Ferencz, Torontálm. Sz. György kerület belv. Uri-
utca 3. sz.
Kardos Kálmán, Baranyam. Pécsváradi ker. belvárosi Alduna-
sor 2. sz.
Kautz Gyula, Győr vár. képv. Buda viziváros Főut 60. sz.
Kállay Ödön, Szabolcsm. Nádudvari k. belv. Kecskemétu. 12. sz.
Kálóczy Lajos, Győrm. Péri k. belv. Kecsk. u. 1. sz.
Kárász Benjamin, Csongrádm. Tápéi ker. belv. Aranyas ven-
dégfogadó.
Keglevics Béla gr. Pestm. Monori k. belv. Hatv. u. 3. sz.
Keglevich István gr., Barsm. A.-Maróthi k. belv. Angolkirályné.
Kemény Zsigmond b., Pest Lipótvár. képv. belv. Fer. tere 7. sz.

- Kende Kanut*, Szathmárm. N.-Károlyi k. belv. uriu. 9. sz.
Kerkápoly Gábor, Veszprémm. Enyingi k. orszu. 44. sz.
Királyi Pál, Zalam. Letenyei k. belv. Lipótu. 5. sz.
Kiss Jakab, Bácsm. Ó-Kanizsai k. Lptv. 2 sasú. 9. sz.
Kiss Lajos, Debreczen vár. II. k. képv. Lptv. Tigris szálloda.
Kiss Miklós, Kecskemét f. v. képv. belv. Aldunas. 33. sz.
Klauzál Gábor, Szeged-palánka vár. képv. Buda Halászv. 77. sz.
Komáromy György, Biharm. Bárándi ker. nemzeti száll.
Konkoly Thege Pál, Barsm. Lévai k. Lptv. Academiau. Ganz h.
Kossuth Pál, Zemplénm. Bodroghözi k. belv. Lipótu. 33. sz.
Kovács László, Hevesm. Patai k. belv. uriu. 6. sz.
Kuba János, Nyitram. Szakolcza k. belv. Magyaru. 21. sz.
Kubicza Pál, Trencsénm. Trencséni k. belv. orsz. út Martzib. h.
Kudlik István, Trencsénm. Baáni k. belv. Aranyküzut. 5. sz.
Kupricz Imre, Veszprémm. Veszprémi k. Lptv. Tigrisfogadó.
Kurz György, Tolnam. Paksi k. belv. Nádor szálloda.
Lator Gábor, Ugocsam., Halmi k. belv. Hatvaniut. 1. sz.
Lehóczky Egyed, Zólyomm. Breznób. k. Liptv. Nádorut. 15. sz.
Lipthay Béla b., Torontálm. Billéti k. Liptv. Europa szálloda.
Lónyay Gábor, Zemplénm. Ó-Liszkai k. Liptv. 2 sasú. 9. sz.
Lónyay Menyhért, Beregm. Tiszaháti k. Lptv. Főut. 13. sz.
Lovassy Ferencz, Biharm. N.-Szalontai k. belv. Magyaru. 11. sz.
Lukács György, N.-Várad vár. képv. Jfv. gyöngytyuku. 2. sz.
Luksics Bódog, Pozsonym. Stomfai k. belv. Szervitater. 3. sz.
Lukynich Mihály, Sopronm. Kapuvári k. Liptv. Tigrisszálloda.
Luzsénszky Pál b., Kassa vár. képv. belv. Hatvaniut. 5. sz.
Lükő Géza, Tornam. Görgői k. belv. Haltér. 4. sz.
Madarassy Mór, Komáromm. Udvardi k. belv. Realt. u. 8. sz.
Madarász József, Fehérm. Sárkeresztúri k. belv. Ald. s. 31. sz.
Madocsányi Pál, Liptóm. Rózsahegyi k. Lptv. Széchényit. 26. sz.
Manojlovics Milán, Vercs vár. képv. belv. Angolkirályné.
Markos István, Máramarosm. Huszti k. belv. Régi postau. 3. sz.
Maróthy János, Szathmárm. Krassó k. Ujvilágu. 13. sz.
Máday Lajos, Trencsénm. Csatzai k. belv. Aldunas. 45. sz.
Mánius Aurél, Krassóm. Facseti k. belv. Régipostau. 3. sz.
Mátyáss József, Körnőczvár. képv. Buda Bombater. 220. sz.
Mikajlovics Miklós, Zomborvár. képv. Lptv. Feldunas. 12. sz.

Mihályi Péter, Máramarosm. Sugatagi k. Budavár Disztér 12. sz.
Miletics Szvetozár, Bácsm. O-Becsei k. belv. Zöldfau. Tökölyh.
Milutinovics Szvetozár, Bácsm. Tovariszovai k. belv. Zöldfa-utca
 Tököly ház.

Miske Imre b., Fejérm. Bodajki k. belv. Szervitater 5. sz.
Mocsáry Lajos, Borsodm. Mezőkövesdi k. belv. Realt. u. Havash.
Mocsonyi András, Krassóm. Lugosi k. Lptv. Europa szálloda.
Mocsonyi Antal, Aradm. Világosi k. Lptv. Bálványut. 6. sz.
Mocsonyi György, Temesm. Moraviczai k. belv. Váczi-utca sa-
 ját ház 12. sz.

Molnár József, Zemplénm. Terebesi k. belv. Nádorszálloda.
Nagy Ignác, Veszprémm. Igmándi k. belv. Barátoktere 1. sz.
Nánásy Ignác, Hevesm. Pétervásári k. belv. Sebesty t. 2. sz.
Nikolits Sándor, Torontálm. Párdányi k. Lptv. Dorottya. 7. sz.
Nyáry Pál, Pest. Ráczkevei k. Lptv. Nádoru. 1. sz.
Odescalchy Gyula herceg, Nyitram. Zsámbokrétai k. Lipótváros
 Zrinyi utca 3. sz.

Oláh Miklós, Hajdu ker. Dorog-Nánási k. belv. Angol királyné.
Onossy Mátyás, Temesm. Orczyfalvai ker. belv. Aldunasor 2. sz.
Opitz Sándor, Zenta városi képv. belv. Mészáros-utca 2. sz.
Orczy Béla báró, Pestm. N.-Abonyi ker. belv. uri-utca 10. sz.
Oroszy Miklós, Szentes vár. képv. Józsefv. N.-statio-utca 1. sz.
Paczolay János, Hontm. Szalkai k. belv. hatvani-utca 9. sz.
Patay István, Debreczen vár. képv. Józsefv. vasu. 8. sz.
Papp Pál, Hevesm. Kápolnai k. Ferencv. soroksáriut 33. sz.
Papp Simon, Máramarosm. F.-Vissói k. Józsefv. statiouut. 10. sz.
Papp Zsigmond, Kívárvid. K-Nyiresi k. b. reáltanodaut. 14. sz.
Pálffy István gróf, Pozsonym. Bazini ker. belv. Angol királyné.
Pethes József, Jászkun ker. Jász-Árokszállási ker. Józsefv.
 5 pacsérta utca 2. sz.

Perczel Béla, Tolnam. Bonyhádi k. belv. Mészáros-utca 8. sz.
Perczel István, Tolnam. Kölesdi k. belv. Nemzeti száll.
Perényi Zsigmond báró, Ugocsa megye. N.-Szöllősi ker. belv.
 hatvaniutca 1. sz.

Pétery Károly, Hevesm. Mező-Túri k. belv. újvilágut. 6. sz.
Piller Gedeon, Sárosm. Szebeni k. belv. hatvaniutca 3. sz.
Plathy György, Zólyomm. Korponai ker. bel. Hatvani-ut. 16. sz.
Podmanitsky Armin báró, Pestm. Váci k. belv. hatvaniut. 3. sz.

Podmanitzky Frigyes báró, Szarvas v. képv. belv. Angolkirályné.
Popovits Desseau János, Aradm. Radnai k. b. Vadászkürt száll.
Prónay József, Borsodm. M.-Keresztesi k. T.-v. király-ut. 86. sz.
Prugberger József, Selmech vár képv. belv. Vácziutca 17. sz.
Ragály Ferdinánd, Gömörm. Rosnyói ker. Lipótv. magyar ki-
rály szálloda.

Rajner Pál, Hontm. Ipolysági k. Lipótv. Frohner szálloda.
Ráday Gedeon gróf, Pestm. D.-Vecsei ker. Terézváros Kere-
pesiut 5. sz.

Ráday László gróf, Baranyam. Dárdai ker. belv. Váci-utca
Nádor szálloda.

Ráth Péter, Buda II. k. képv. Buda-Tabán Főut 550. sz.
Reviczky István, Pestm. Keceli ker. belv. Váciut. Nád. száll.
Rónay János, Torontálm. N.-Sz.-Miklósi k. belv. Aranyas sz.
Rónay Lajos, Torontálm. Ó-Besenyői k. belv. Angol királyné.
Rudics József ifj. báró, Bácsm. Almási k. Lipótv. Főut 14. sz.
Rudnyánszky Flórián, Barsm. Új-Bányai k. b. Magyarut. 2. sz.
Ruttkay István, Zólyom. Besztercze-Bányai k. belv. megye-
ház-utca 4. sz.

Salamon Lajos, Fehérm. Vaáli k. belv. Aldunaszor 2. sz.
Sárközy József, Komárommegye, N.-Igmándi ker. Józsefv. Ősz-
utca 14. sz.

Semsey Albert, Abaujm. N.-Idai k. belv. Lipótut. 25. sz.
Siklósy Károly, Baranyam. Mohácsi k. belv. hatvaniut. 12. sz.
Simon Pál, Zalam. Baksai k. Józsefv. Őszut. 24. sz.
Simonyi Lajos báró, Aradmegye, Kis-Jenői ker. belv. Angol
királyné szálloda.

Sipos Ferencz, Beregm. Felvidéki k. Lipótv. Nádorut. 13. sz.
Sipos Orbán, Jászberény vár. képv. Józsefv. Sándorut. 10. sz.
Siskovics József, Baranyam. N.-Úrögi ker. belv. Lipótut. 11. sz.
Soldos Imre, Borsodm. Dédesi k. Ferenczv. soroksáriut. 30. sz.
Somssich Imre gróf, Somogym. N.-Atádi k. belv. Lipótut. 11. sz.
Somssich Pál, Szabolcsm. Kaposvári k. belv. Egyetemter 2. sz.
Somossy Ignác, Szabolcsm. Bogdáni k. Lipótv. Józseftér 11. sz.
Sulyok Mor, Temesvár vár. képv. belv. Aranyas szálloda.
Sümeghy Ferencz, Zalam. N.-Kanisai k. belv. vadászkürt.
Svastics Gábor, Somogym. Vadászkürt.

Szabadfy Sándor, Vasm. Sz.-Gotthárdi k. Józsefv. Sándor-
utca 18. sz.

Szabó Imre, Zalam. Csák-Tornyai k. belv. vadászskürt.

Szabó Imre, Pápa városi képv. belv. Kristótfér nagy Kristóf.

Szabó Sámuel, Zalam. Zala-Egerszegi k. Országút 26. sz.

Szaplonczay József, Máramarosm. Már.-Szigeti ker. Józsefv.
N.-statiout. 10. sz.

Szápáry Géza gróf, Vasm. Mura-Szombati ker. belv. uriutca
12. szám.

Szápári Gyula gróf, Hevesm. Szolnoki k. belv. uriut. 12. sz.

Szász Károly, Jászkunker. Fülöpszállási k. Országút. 44. sz.

Szemző Mátyás, Bácsm. Hodzsághi k. belv. Nádor száll.

Szentiványi Adolf, Liptóm. Liptó Sz.-Miklósi ker. belv. Kigyó-
utca 4. sz.

Szentiványi Károly, Gömörm. Jolsvai k. belv. Kigyóut. 4. sz.

Szentkirályi Mór, Pest Józsefv. képv. Józsefv. Őszut. 7. sz.

Széchényi Béla gróf, Sopronm. Kis-Martoni k. b. Angolkirályné.

Széchényi Imre gróf, Sopronm. N.-Martoni ker. Lipótv. főhercz.
István szálloda.

Székcács József, Békésm. Orosházai k. belv. Evang. épület.

Szél József, Vasm. Körmendi k. belv. Kecskeméti utca 1. sz.

Szilády Áron, Halas városi képv. Józsefv. Sándorut. 19. sz.

Szilágyi István, Máramarosm. Verchovinai ker. Józsefv. Statio-
utca 7. sz.

Szirmay Géza, Zemplénm. N.-Mihályi k. belv. Lipótut. 11. sz.

Szirmay Pál, Zemplénm. Homonnai k. belv. Ujvilágut. 6. sz.

Szítányi-Ullman-Bernát, Trencsénm. Vág-Besztercei k. Lipótv.
Nádorut. Ullmannház.

Szluha Benedek, Tolnam. Szekszárdi k. belv. Nemzeti szálloda.

Szontagh Pál, Nógrádm. B.-Gyarmati k. b. Kecskemétiut. 1. sz.

Szrmecsányi Dárius, Árvam. A. kubini k. belv. Szénatér. 3. sz.

Sztratiimirovits György, N.-Becskekerek vár. képv. Országút 41. sz.

Thalabér Lajos, Sopronm. Lövői k. belv. Ujvilágut. 8. sz.

Tisza Kálmán, Debreczen vár. képv. Lipótv. Európa száll.

Tisza Lajos, Biharm. Ugri k. belv. Hatvaniutca 3. sz.

Tolnay Károly, Zalam. Keszthelyi k. Lipótv. Tigris szálloda.

Tóth Kálmán, Baja vár. képv. Lipótut. 1. sz.

- Tóth Lőrincz**, Fehérm. Csákvári ker. Lipótv. Academia épület.
Tóth Vilmos, Nyitram. Nyitrai k. belv. Ujvilágutca 14. sz.
Török Bálint, H.-M.-Vásárhely vár. képv. Üllőiut 2. sz.
Török Sándor, Nógrádm. Szécséni k. belv. Kecskemétiut. 2. sz.
Trefort Ágoston, Békésm. Gyomai ker. Lipótv. Nádorut. 19. sz.
Trifundtz Pál, Torontálm Basa-hidi k. Lipótv. Feldunasor 12.sz.
Túry Sámuel, Hajdu K.-Hatház,-Szoboszló,-Vámos-Pircs ker.
belv. Országut 11. sz.
Ujfalussy Lajos, Szatmárm. Máté-Szalkai ker. Lipótv. Tükör-
utca 2. sz.
Ujfalussy Miklós, Szatmárm. N.-Bányai k. Lipótv. Tükör-utca
2. szám.
Urbanovszky Ernő, Trencsénm. Bittősei k. belv. Széput. 3. sz.
Ürményi József, Tolnam. Szakcsi k. belv. Haltér 1 sz.
Vadnay Lajos, Miskolcz vár. képv. Országut 7. sz.
Varga Antal, H.-Böszörmény vár. képv. Ferenczv. Szénztér 7.sz.
Varga Flórián, Aradm. Sz.-Annai ker. Lipótv. Magyar király
szálloda.
Varró Sámuel, Jász-kun k. N. k. Madarasi ker. Lipótv. Magyar
király szálloda.
Vay Béla báró, Borsodmegye, Szirma-Besenyői k. Lipótváros
Józseftér 7. sz.
Vay Lajos báró, Borsodm. Mező-Csáthi k. Lipótv. Józseftér 7. sz.
Válly János, Szathmárm. Fehér-Gyarmati ker. Lipótv. Magyar
király szálloda.
Várady Gábor, Máramarosm. Tétsoi k. belv. Aldunasor 5. sz.
Vecsey Oláh Károly, Zemplénm. Mádi k. Lipótv. Józseftér 4. sz.
Vecsey József báró, Szathmárm. Ar.-Megyesi k. belv. uriut. 12. sz.
Végshó Gellért, Biharm. Belényesi k. belv. Molnárut. 11. sz.
Vidats János, Torontálm. Tisza-Hegyesi k. Ferenczv. 2. nyúl-
utca 10. sz.
Vietoris János, Trencsénm. Pucho-Illovai ker. Lipótv. Dorottya-
utca 7. sz.
Vitolay József, Trencsénm. Zsolna-Rajeczi ker. Lipótv. Európa
szálloda.
Vojnics Barnabás, Bácsm. Ó-Moravicza k. belv. váciut. N. száll.
Vojnics Lukács, Szabadka v. képv. Lipótv. Dorottya-ut. Wurmh.

Wlád Alajos, Krassóm. N.-Zorlenci k. belv. Magyarut. 1. sz.

Zámory Kálmán, Komáromm. Csalóköz-Ócsai k. belv. Vadászk.

Zerdahelyi Incze, Nyitram. Verbói k. Muzeum.

Zichy Antal, Somogym. Tabi k. Józsefv. Ószutca 27. sz.

Zichy Ferr. Bódog gróf, Győrm. Eöttevényi k. Lipótv. Földu-
nasor Hg. Koburg ház.

Zichy Ferr. Victor gróf, Mosonm. Zurányi k. belv. Ujvilág-
utca 8. sz.

Zichy Jenő gróf, Biharm. Élesdi k. Lipótv. István főhg. száll.

Zichy József id. gróf, Pozsonm. Sz.-Jánosi k. belv. Váci-utca
Nemzeti szálloda.

Zichy József ifj. gróf, Pozsonym. Szempts k. belv. Uriut. 14. sz.

Zichy Nándor gróf, Fehérm. Rác-Almási k. Lipótv. Bálvány-
utca 7. sz.

Zsarnay Imre, Tornam. Szini k. belv. Zöldfaut. 10. sz.

Zsámbokréthy József, Nyitram. Privigyei k. belv. Vadászk. száll.

Zsedényi Eduárd, Szepesm. Szepes-Szombathelyi ker. Lipótv.
2 sas utca 8. sz.

Zsitvay József, Esztergomm. Táthi k. Lipótv. Nádorut. 15. sz.
